T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

FİLİSTİN'DE TAHRİP OLMUŞ KENTSEL ALANLAR İÇİN AFET YÖNETİMİ SİSTEMİ ARAÇLARI OLARAK YENİDEN PLANLAMA STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2022

ANTALYA

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

FİLİSTİN'DE TAHRİP OLMUŞ KENTSEL ALANLAR İÇİN AFET YÖNETİMİ SİSTEMİ ARAÇLARI OLARAK YENİDEN PLANLAMA STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2022

ANTALYA

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

FİLİSTİN'DE TAHRİP OLMUŞ KENTSEL ALANLAR İÇİN AFET YÖNETİMİ SİSTEMİ ARAÇLARI OLARAK YENİDEN PLANLAMA STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 04/07/2022 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. ZİYA GENÇEL (Danışman)

Doç. Dr. Hasan HAŞTEMOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Engin KEPENEK

ÖZET

FİLİSTİN'DE TAHRİP OLMUŞ KENTSEL ALANLAR İÇİN AFET YÖNETİMİ SİSTEMİ ARAÇLARI OLARAK YENİDEN PLANLAMA STRATEJİLERİ VE POLİTİKALARI

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

Yüksek Lisans Tezi, Şehir ve Bölge Planlana Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ziya GENÇEL

Temmuz 2022; 153 sayfa

İnsanlık tarihinde, devam eden afetler (doğal/insan yapımı) nedeniyle tahrip olan kentsel alanların rehabilitasyonu süreci (yeniden planlama/yeniden yapılanma) günümüze hala önemli bir mimarlık sorundur. Yeniden planlama süreç, acil durum şoklarından sonra, kentsel çevreyi (sosyal, ekonomik ve kültürel olarak) rehabilitasyonun sağlanmasında önemli bir bileşendir. Bu bilgiler ışığında bu tez çalışmasında, Filistin'de Tahrip olmuş kentsel alanlar için afet risk yönetim sistemi araçları olarak yeniden planlama stratejileri ve politikaları tartışmaktadır. Aynı zamanda, 2014 yılında Gazze'ye yönelik savaş neticeyle, tahrip edilen bir kentsel alana, bu politikalar ve stratejilerin uygulanması için bir model sunmakta ve olası çözüm ve alternatifleri araştırmaktadır.

Çalışmaya doğru bir kuramsal çerçeve ile yaklaşabilmek amacıyla, afet yönetimi ile ilgili kavramlar ve afet risk yönetim sisteminin uygulama aşamaları hakkında inceleme yapılmıştır. Aynı zamanda, Filistin'de afet yönetimi uygulamaları ve stratejileri, ve yeniden planlama ve yeniden yapılanma politikalarından bahsetmiştir. Bu tez çalışmasının amacı, Filistin'deki afetlerin net bir şekilde anlaşılması ve doğru yönetilmesi için çalışmaktadır, sonradan afet zararlarını azaltmaya yönelik yeniden planlama politikalarını kalkınma planlarının bir parçası haline getirmek için yönlendirmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Yıkım, Afetler, Acil Durum Mimarisi, Planlama, Yeniden Planlama, Yeniden Yapılanma, Risk yönetimi, Barınma, Kentsel koruma.

JÜRİ: Prof. Dr. ZİYA GENÇEL

Doç. Dr. Hasan HAŞTEMOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Engin KEPENEK

ABSTRACT

RE-PLANNING STRATEGIES AND POLICIES AS RISK DISASTER MANAGEMENT SYSTEM TOOLS FOR DESTROYED URBAN AREAS IN PALESTINE

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

MSc Thesis in Urban and Regional Planning

Supervisor: Prof. Dr. Ziya GENÇEL

July 2022; 153 pages

In the history of humanity, the rehabilitation process (replanning/reconstruction) of urban areas destroyed by ongoing disasters (natural/artificial) is still a fundamental architectural problem to this day. After emergency shocks, the essential process is vital in rehabilitating the urban environment (socially, economically, and culturally). In the light of this information, this thesis discusses replanning strategies and policies as disaster risk management system tools for Destroyed urban areas in Palestine. At the same time, it offers a model for implementing these policies and strategies and explores possible solutions and alternatives to an urban area that was destroyed because of the war against Gaza in 2014.

The concepts related to disaster management and the application stages of the disaster risk management system have been examined to approach the study with a correct theoretical framework. He also discussed disaster management practices, strategies, and policies for re-planning and reconstruction in Palestine. This thesis work aims to understand the disasters in Palestine clearly and manage them correctly, and then guide the replanning policies to reduce disaster damage to be a part of the development plans.

KEYWORDS: Destruction, Disasters, Emergency Architecture, Planning, Re-planning, Reconstruction, Risk management, Sheltering, Urban preservation.

COMMITTEE: Prof. Dr. Ziya GENÇEL

Assoc. Prof. Dr. Hasan HAŞTEMOĞLU

Asst. Prof. Dr. Üyesi Engin KEPENEK

ÖNSÖZ

Savaşlar ve çatışmalar toplumların kentsel, kültürel ve sosyal yapısını tehdit etmekte ve kentsel gelişim sürecinin ilerlemesini olumsuz etkilemektedir. Savaş teknolojisinin gelişmesi, savaşların etkisini artırmış ve verdiği zararı daha da ağırlaştırmıştır. Mimari ve kentsel hasar, birçok ülkede savaşların bıraktığı en belirgin kayıttır.

2008, 2012 ve 2014 yıllarında İsrail işgal güçlerinin Gazze Şeridi'nde en korkunç savaşlardan yaşadım. Bu savaşlar Filistin altyapısına ve kentsel çevreye büyük zarar vermiştir. İnsan, çevresinin ayrılmaz bir parçası olduğu için, bu durumlarda Filistinli mimarın omuzlarına düşen rol büyük bir çaba gerektirir, çünkü sürekliliğin en iyi yolu, insanlar için güvenlik ve emniyet sağlayabilen, ve ihtiyaçlarını karşılayan bir kentsel çevre oluşturmaktır.

Bu tez çalışmamda bana yardımcı olan ve yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Ziya GENÇEL'e teşekkür ederim. Jüri ve tüm hocalarım ve yardımcılarına, bana her zaman destek olan aileme, Fatma'ya ve tüm dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bu çalışma 2014'ta şehit olan arkadaşım mühendis Khalid'in ruhuna ithaf ediyorum ve Allah'tan rahmet diliyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
AKADEMİK BEYAN vi
KISALTMALAR vii
ŞEKİLLER DİZİNİ viii
ÇİZELGELER DİZİNİ xi
1. GİRİŞ 1
2. KAYNAK TARAMASI 4
2.1. Afet Risk Yönetim Sistemi 4
2.1.1. Temel kavramlar ve tanımlar 4
2.1.2. Kentsel toplumları etkileyen riskler 5
2.1.3. Afet Risk Yönetim Sistemi Planlama 12
2.1.4. Planlama ve uygulamaya yönelik çerçeveler 17
2.2. Filistin'de Afet Risk Yönetim Uygulamaları ve Stratejileri 19
2.2.1. Filistin'deki afetler türleri 19
2.2.2. Filistin'de afet risk yönetiminin yasal çerçevesi 21
2.2.3. Filistin'deki Afet Risk Azaltma Kuruluşları 22
2.2.4. Afet riskinin azaltılmasında Filistin yerel kapasitesinin değerlendirilmesi 23
2.2.5. Filistin ve Hyogo çerçeve eylem planı 24
2.2.6. Filistin'de afet riskini Azaltma ulusal politikaları 24
2.3. Filistin'de Afet Sonrası Yeniden Yapılanma ve Planlama Politikaları 25
2.3.1. Filistin'de afet ve savaşların kentsel çevreye etkileri 25
2.3.2. Filistin'de yeniden yapılanma ve yeniden planlama politikalarının gerçeği 27
2.4. Bölüm Değerlendirmesi 29
3. MATERYAL VE METOT 30
3.1. Araştırma Materyali 30
3.1.1. Literatür Çalışmaları 32
3.1.2. Dünyadan yeniden yapılanma örnekleri 34
3.1.3. Filistin'den yeniden yapılanma örneği 49
3.1.4. Örneklerin sonuçlarını tartışma ve karşılaştırma 53

3.2. Araştırma Metodolojisi....54
3.2.1. Afet sonrası yeniden yapılanma ve planlama girdileri....55
4. BULGULAR VE TARTIŞMA....70
4.1. Filistin Kentleri ve Planlama Süreci....70
4.1.1. Filistin kentlerinin ve şehir planlamasının tarihsel süreçte gelişimi....70
4.1.2. Filistin kentlerinde planlama sürecinin yasal durum....81
4.1.3. Filistin'de Bölgesel Planlama pratik....83
4.2. Uygulama Çerçevesi....86
4.2.1. Çerçeve genel amaçları....86
4.2.2. Çerçeve içinde uygulama adımları....87
4.2.3. Genel çerçevenin yapısı....87
4.3. Alan çalışması (Al-Shujaiya mahallesi)....92
4.3.1. Genel giriş....92
4.3.2. Al-Shujaiya mahallesi....93
4.3.3. Mahallenin iyileştirme çalışması....96
4.4. Bölüm Değerlendirmesi....115
5. SONUÇLAR....116
6. KAYNAKLAR....119
7. EKLER....126
7.1 EK-1 İngilizce özet....126
ÖZGEÇMİŞ....154

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Filistin'de Tahrip Olmuş Kentsel Alanlara İçin Afet Yönetimi Sistemi Araçları Olarak Yeniden Planlama Stratejileri ve Politikaları" adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

04/07/2022

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

KISALTMALAR

Kısaltmalar

ARY	: Afet Risk Yönetim
AUB	: American University of Beirut
BM	: Birleşmiş Milletler
BOS	: Biuro Odbudowy Stolicy (Başkentin Yeniden İnşası Ofisi)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
YSSK	: Yüksek Sivil Savunma Konseyi
CAP	: Community Action Planning
DRRs	: Disaster Risk Reduction System
DRMs	: Disaster Risk Management System
ESSEC	: The Earth Sciences and Seismic Engineering Center
HCCD	: Higher Council of Civil Defense
IDPs	: Internally Displaced Peoples
NADRM	: National Agency for Disaster Risk Mitigation
PEA	: Palestinian Engineers Association
PCD	: Palestinian Civil Defense
PRCS	: Palestinian Red Crescent Society
UN	: United Nations
UNDAC	: United Nations Disaster Assessment and Coordination
UNDRR	: United Nations Office for Disaster Risk Reduction

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Gazze Şeridi Haritası, Uydu hasar analizi 2
Şekil 2.1. Afetlerin rastgele bölgelere etkisi 7
Şekil 2.2. Doğal afet örnekleri 8
Şekil 2.3. İnsani ve çevresel bozulma riskleri örnekleri 9
Şekil 2.4. Risklerin özellikleri 11
Şekil 2.5. a) Jeolojik tehlike haritası; b) Jeo-çevresel uygunluk değerlendirmesi 13
Şekil 2.6. Savaş sırasında, Ukrayna'nın kültürel mirasını korumak 13
Şekil 2.7. Afetten önce, Haiti'de yerellere toplantısı 14
Şekil 2.8. Haiti'de Nüfus için geçici barınakların donatılması 15
Şekil 2.9. Bam'da deprem hasarı 15
Şekil 2.10. Bam'ın bireysel konutlar ve apartmanlar açısından yeniden inşası 15
Şekil 2.11. Afet risk yönetim sistemi aşamaları 16
Şekil 2.12. Filistin'deki afetler örnekleri 20
Şekil 2.13. Dimona nükleer reaktörü 21
Şekil 2.14. Gazze Şeridi'ndeki 2021 savaşı sırasında yıkılan bir bina 21
Şekil 2.15. Savaşların, Gazze Şeridi üzerindeki fiziksel etkilerin 26
Şekil 2.16. Kudüs'te Mughrabi mahallesinin yıkımı ve Al-Burak Duvarı için bir plazaya dönüştürülmesi 27
Şekil 2.17. Katar hükümeti tarafından uygulanan Gazze Şeridi'ndeki Hamad şehir projesi 28
Şekil 3.1. Eski Gazze şehri ve Shujaiya mahallesinin sınırları 30
Şekil 3.2. Shujaiya mahallesi Savaş öncesi ve sonrası durumu 30
Şekil 3.3. Araştırma süreci 32
Şekil 3.4. Varşova şehrinin genel görünümü 34
Şekil 3.5. Old Town Pazar Yeri, 1945 35
Şekil 3.6. İkinci dünya Savaşı'ndan sonra Varşova'da yıkım 35
Şekil 3.7. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Varşova'daki yıkımı gösteren harita - yok edilen alanlar – kırmızıdır 36
Şekil 3.8. Eski Şehirde yeniden yapılanma çalışması 37
Şekil 3.9. Trasa W-Z (Doğu-Batı yolu) yapılanması 38
Şekil 3.10. Yeniden yapılanma öncesi ve sonrası inşaat durumu 38
Şekil 3.11. 2006 yazında İsrail saldırılarının ardından Haret Hreik'in havadan görünümü 40
Şekil 3.12. Haret Al-Hreik'teki yıkımın yerini ve derecesini gösteren planı 41
Şekil 3.13. Haret Hreik'teki yıkımdan görüntüler 41
Şekil 3.14. Binaların Tarihsel Analizi 42
Şekil 3.15. 2006 Yazından Önce Arazi Kullanım Analizi 43
Şekil 3.16. Doğal Aydınlatma ve Havalandırma analizi 43
Şekil 3.17. Binalar için doğal aydınlatma ve havalandırma sağlamaya yönelik senaryoları 44

Şekil 3.18. Önerilen Trafik Planı 45
Şekil 3.19. Yeniden yapılanma alanı için genel planı 46
Şekil 3.20. Açık alanlar ve hizmet planı 46
Şekil 3.21. Oluşturulan otopark türleri. sokak altlarında, kamusal alanlarda ve binaların altında 47
Şekil 3.22. Caddelerden birinde tasarlanmış yaya ve park yerleri 48
Şekil 3.23. Yaya dostu sokaklar, çevre düzenlemesi 48
Şekil 3.24. Al Nada mahallesinin havadan görünümü, 2008 49
Şekil 3.25. 2014 yılında Al-Nada mahallesindeki yıkımın bir resmi 50
Şekil 3.26. Mahallede yeniden inşa İdaresinin toplantısı 50
Şekil 3.27. Mahalledeki imar alanlarının belirlenmesi 51
Şekil 3.28. Yeniden yapılanmadan sonra yeni bir genel planı 51
Şekil 3.29. Mahallede yeni binalar planları 52
Şekil 3.30. Mahalledeki binaların son tasarımı 52
Şekil 3.31. Politika oluşturma aşamaları 56
Şekil 3.32. Risk Faktörleri 59
Şekil 3.33. Kalıcı konutlar için geri dönüşümlü barınak tasarımları 65
Şekil 4.1. 1948'den önce Kudüs'ün mahallelerinden bir resim 70
Şekil 4.2. Osmanlı Filistin 71
Şekil 4.3. Noel'de, Bethlehem şehrindeki Almahd Meydanı'ndan fotoğraftır 71
Şekil 4.4. Filistin'in İdari Bölünmesi (1917-1948) 72
Şekil 4.5. 1967'de Filistin'in bölünmesini gösteren bir harita 73
Şekil 4.6. Filistin Toprakları'ndaki A, B ve C Alanlarının bölünmesini gösteren bir harita 75
Şekil 4.7. Filistin topraklarına kurulan İsrail yerleşimleri 76
Şekil 4.8. Irk ayrımı Duvarı 76
Şekil 4.9. Batı Şeria'nın planı 77
Şekil 4.10. Gazze Şeridi'nin planı 78
Şekil 4.11. Gazze Eski Şehirdeki Ana Anıtlar 79
Şekil 4.12. Eski Şehir- Beytüllahim şehri 79
Şekil 4.13. 1948 savaşından sonra kamplar 80
Şekil 4.14. Gazze Şeridi'nindeki Deir al-Balah kampı, 2016 80
Şekil 4.15. Gazze'de Eş-şati kampı 80
Şekil 4.16. El Amal bölgesi- Han Yunus şehri 81
Şekil 4.17. Rimal Bölgesi- Gazze şehri 81
Şekil 4.18. Gazze Şeridi'nin bölgesel planı 85
Şekil 4.19. Gazze Şehri'nin Mekansal Planlama 85
Şekil 4.20. Gazze Şeridi planı 93
Şekil 4.21. Al-Shujaiya mahallesi planı 94
Şekil 4.22. 1970'te Al-Shujaiya mahallesinin fotoğrafı 94
Şekil 4.23. Mahalledeki eski şehirden görüntüler 95
Şekil 4.24. 2014'te Al-Shujaiya mahallesi 95

Şekil 4.25. Savaş sırasında okulların geçici barınak olarak kullanımı 96
Şekil 4.26. Gazze Şehri'ndeki diğer mahallelere kıyasla Al-Shujaiya mahallesindeki yıkım 96
Şekil 4.27. Tezde seçilen çalışma alanı 97
Şekil 4.28. Bölgenin panoramik görüntüsü..... 97
Şekil 4.29. 2012-2021 döneminde bölgedeki değişim..... 97
Şekil 4.30. Demografik veriler (Nüfus, Nüfus yoğunluğu, Eğitim Katılımı)..... 98
Şekil 4.31. Konut veriler (Aşırı kalabalık, Su, Kanalizasyon şebekelerine bağlantı)..... 98
Şekil 4.32. Arazi veriler (Arazi mülkiyeti, Topoğrafik, Arazi örtüsü) 99
Şekil 4.33. Savaş sonrası (Hasarlı Yapılar, Hasarlı Altyapı, Göç durumu)..... 99
Şekil 4.34. Mevcut durumun hava fotoğrafı, 2021 100
Şekil 4.35. Mevcut durum arazi kullanım planı..... 100
Şekil 4.36. Mevcut durum yol sınıflandırması 101
Şekil 4.37. Uygulama konsepti 102
Şekil 4.38. Yol sınıflandırma senaryoları 103
Şekil 4.39. Yaya yolları örneği 104
Şekil 4.40. Yeni merkez alanı 104
Şekil 4.41. Yeni konut alanları 105
Şekil 4.42. Yeşil/açık alanları 105
Şekil 4.43. Yeni katılımcı tarım alanları 106
Şekil 4.44. Toplanma alanları 107
Şekil 4.45. Ağaçlandırma alanı 107
Şekil 4.46. Bölge tahliye hareketi 108
Şekil 4.47. Yeni konut tasarımı 108
Şekil 4.48. Üst katlar içinde tahliye hareketi 109
Şekil 4.49. Yeni konutların zemin katı 109
Şekil 4.50. Yeni arazi kullanımı 110
Şekil 4.51. Yeni durum arazi Kullanımı 112
Şekil 4.52. Yeni durum planlama ve perspektif..... 113
Şekil 4.53. Yeni yaya sokakları 114
Şekil 4.54. Yeni yeşil ve tarım alanları..... 114
Şekil 5.1. Planlama öncesi ve sonrası durum..... 116

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Doğal Afetler türleri (Cutter, 1994)....8
Çizelge 2.2. Afetler türlerini ve sınıflandırmalarını 10
Çizelge 2.3. Filistin'deki doğal afetler 20
Çizelge 3.1. Önceki örnekler arasındaki farkları 54
Çizelge 4.1. Filistin'deki planlama şemaları 84
Çizelge 4.2. Afet öncesi aşamada çalışma çerçeve....87
Çizelge 4.3. Afet sırasındaki aşamada çalışma çerçeve....89
Çizelge 4.4. Afet sonrası aşamada çalışma çerçeve....90
Çizelge 4.5. İzleme ve ölçme aşamada çalışma çerçeve....91

1. GİRİŞ

Afet risk yönetim sistemine yönelik politika ve araçların geliştirilmesi, çeşitli afetlerle mücadele sürecinde nüfus yapısı ve altyapı sistemleri için gerekli korumanın sağlanması, kentsel gelişim planlarının önemli bir parçasıdır. Afet yönetimi sistemi araçları olarak planlama stratejileri ve politikalarının geliştirilmesi, ülkelerin kentsel ve doğal kaynakları korumaya yönelik sürdürülebilir planların bir parçasıdır. Son yıllarda birçok ülke, kentsel yerleşme alanları ve altyapıyı tahrip eden ve çok sayıda sakinini evinden eden afetlerin olumsuz sonuçlarından etkilenmiş, sonuçlar bu ülkelerdeki günlük, sosyal, ekonomik ve politik yaşamın yürütülmesine zarar vermiştir.

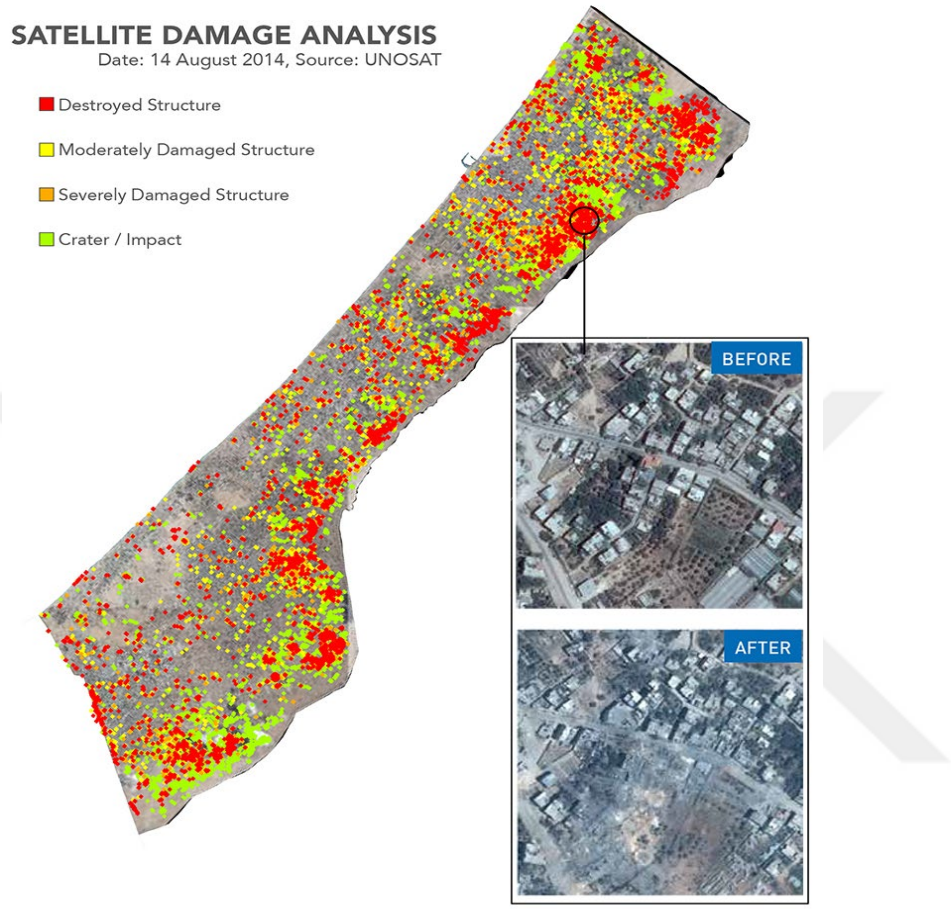
Filistin kentsel yapısı üzerinde, geçmiş yüzyıllarda büyük etkisi olan, art arda gelen afetlere maruz kalmıştır. Özellikle doğal veya İnsan yapımı afetlerden farklı türlerdeki afetlerden zarar görmüştür. Filistin, bir afet bölgesi olarak görülmesine rağmen, afet riskini azaltma stratejileri ve politikalarının zayıflığından mustarip. Afetlere karşı koymak ve etkilerini hafifletmek için gelişmiş ve etkili araçlardan yoksundur. Bu durum, afet eğilimli bölgelerin yeniden planlama/yapılanmasına yönelik strateji ve politikaların zayıflığının yanı sıra, afetin tekrar etmesi durumunda kentsel alanların daha fazla etkilenme olasılığını artırmıştır. Sonuç olarak, bu kümülatif sorunlar, Filistin Devleti'nin kaynaklarını ve yeteneklerini önemli ve etkisiz bir şekilde tüketmekte, ve uygulama alanlarında etkili ve faydalı sonuçlara yol açmamaktadır.

Son 20 yılda ülkenin işgali ve yıkıcı politikalar nedeniyle Filistin'in yerleşim ve kentsel alanların yaygın bir şekilde tahribatına maruz kalması, ırk ayrımı duvarının inşa edilmesi, yerleşimlerin genişletilmesi ve çeşitli Filistin bölgelerindeki topraklara el konulması sonucunda birçok dönüm arazi buldozerlerle yıkılmış ve birçok köy ve yerleşim alanı olumsuz yönde etkilenmiştir. Özellikle Gazze Şeridi tek başına (2008, 2012 ve 2014) üç yoğun savaşa maruz kalmıştır (Şekil 1.1.). Bu savaşlar, tüm mahallelerin ve yoğun nüfuslu kentsel alanların yaygın bir şekilde tahrip olmasına yol açmış ve bu savaşların sona ermesiyle birlikte, evlerini kaybeden çok sayıda sakinin barınma ve barınma krizi daha da kötüleşmiştir. Sonuç olarak, yıkıcı afete maruz kalan alanlar için yeniden planlama ve yapılanma politika ve stratejilerinin geliştirilmesi ihtiyacının yanı sıra, kentsel alanlarda ardışık afetleri ele almak ve etkilerini azaltmak için afet risk yönetim sisteminin araç ve yeteneklerinin geliştirilmesi kaçınılmazdır.

Bu çalışma, Filistin'de afet risk yönetim sisteminin yanı sıra, tahrip olmuş kentsel alanlar için afet sonrası yeniden planlama stratejileri ve politikaları geliştirecek bir mekanizmayı formüle etmeyi ve geliştirilen araçları afet risk yönetim sisteminin uygulama aşamanın (İyileştirme) entegre etmeyi hedeflemektedir. Ayrıca bu çalışma, genel hatlarıyla, Filistin'deki az gelişmiş afet risk yönetimi araçları ve politikaları sorununu da ele alarak, mevcut durumu ve uygulanan projeleri incelemek ve analiz etmek, buradaki boşlukları ve olumsuzlukları değerlendirmek, bu çalışmanın sonuçlarının etkinliğini artıracak şekilde mevcut durumu geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma ile, afet risk yönetim sisteminin uygulanmasına yönelik araç, politika ve yöntemlerin geliştirilmesinin yanı sıra, afetlere karşı etkin ve düzenli hazırlık yapmak, etkilerini en aza indirmek ve gelecekte bunlardan sakınmak amacıyla, tahrip olan yerleşim alanlarının yeniden planlanmasında uluslararası proje ve deneyimlerden yararlanmak ve elde edilen deneyimleri Filistin gerçeğinin yararına aktarmak amacıyla

detaylı çalışmalar da yapılmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda, bu çalışma, afet risk yönetim sistemi için bazı etkili araçları tartışıp önermenin ve katkı sağlamaya çalışmanın yanı sıra, yeniden planlama ve yapılanma alanında birkaç benzer vaka çalışmasını ve ayrıca onaylanmış uluslararası strateji ve politikaları tartışmaktadır.

Şekil 1.1. Gazze Şeridi Haritası, Uydu hasar analizi (OCHAOPT, 2014)

Bu tez çalışmasının kapsamı içerisinde genel anlamda,

- Afet risk yönetim sistemi ve afet sonrası yeniden planlama ve yapılanma ile ilgili kavramların ve kaynakların incelenmek.
- Uluslararası ve Ulusal düzeylerinde, afetlerden sonra yeniden planlama ve yeniden yapılanma deneyimlerinden faydalanmak.
- Filistin'de, tahrip olmuş alanları yeniden planlamak için İyileştirme aşamasında uygulanabilecek politikalar ve stratejiler formüle etmek.
- Aynı zamanda, harap olmuş bir alana, yeniden planlamak, afete müdahale kabiliyetini artırmak ve kentsel çevreyi korumak için içindeki kentsel çevreyi geliştirmek amacıyla, bu stratejiler ve politikaların uygulanmasını sunmaktadır.

Ayrıca, genel olarak, tahrip olmuş kentsel alanlar için afet yönetimi sistemi araçları olarak yeniden planlama ve yapılanma konusundaki teorik materyalleri zenginleştirmeyi, böylece dünyanın herhangi bir ülkesinde harap olmuş benzer alanlarda kullanılabilmesini hedeflemektedir. Ayrıca harap olmuş bölgelerin yeniden planlanması ve yeniden inşasında kullanılan strateji ve politikaların değerlendirilmesi ve incelenmesi ve bunların uzun vadeli etkinliğinin ölçülmesini içermektedir. Çalışma konusu ile ilgili benzer vaka çalışmalarını incelemek ve bunlardan fayda sağlamak sağlanabilecektir.

Bu tez aşağıdaki şekilde 5 bölümden oluşmaktadır,

Birinci Bölümde; çalışmanın amaçlarına, araştırma problemine ve çalışmanın kapsamına ek olarak, çalışma konusuna ve Filistin'deki genel duruma bir giriş de dahil olmak üzere çalışmanın genel çerçevesi gözden geçirilmektedir.

İkinci Bölümde; çalışmanın dayandığı kuramsal ve kavramsal arka planı detaylandırmakta ve Filistin'deki afet risk yönetim sistemi ve yeniden planlama stratejileri ve politikalarının bir tartışması özetlenmektedir.

Üçüncü Bölümde; bu tez çalışmasının dayandığı araştırma metodolojisine ek olarak, ulusal ve uluslararası düzeyde yapılmış teorik-uygulamalı akademik çalışmalar ve örnekler tartışılmakta, araştırma yönteminin bir özeti sunulmaktadır.

Dördüncü Bölümde; Filistin kentlerinin tarihsel gelişimi ve Filistin topraklarında planlama ve yapılanmayı yöneten yasal çerçeve tartışılmaktadır. Ayrıca Afet risk yönetim sisteminin araçlarından biri olarak yeniden planlama politika ve stratejilerinin uygulanması ve uluslararası standartlarda değerlendirilmesi için önerilen mekanizmayı ve bu çalışmanın afet risk yönetimi biliminin gelişimine katkısını sunmaktadır.

Beşinci Bölümde; çalışmanın sonuçları özetlenmekte ve ayrıca geliştirilen stratejiler ve politikaların uygulanabilmesi için merkezi hükümetlere, kurumlara ve yerel topluluklara yönelik sonuçları ve bazı önerileri gözden geçirmektedir.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Afet Risk Yönetim Sistemi

2.1.1. Temel kavramlar ve tanımlar

Afet riskinin azaltılması ile ilgili temel kavramların doğru ve uygun bir şekilde anlaşılması, afetlerin uygun şekilde ele alınması, görev ve sorumlulukların dağılımının belirlenmesi, bir Afet Risk Yönetimi (ARY) sistemini anlamak ve detaylandırmak için esastır. Bu kavramlar, son on yılda gelişerek, genel hatlarıyla afet yardımı ve risk azaltmaya odaklanmıştır (UNISDR, 2009). Bu gelişmeler sonucunda, uluslararası düzeyde afet risk önleme stratejilerinin uygulanmasını sağlamaya yönelik UNDRR gibi (daha öncesinde UNISDR) çeşitli kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar arasında, özellikle Birleşmiş Milletler (BM) Afet Riskini Azaltma Ofisi, genelde, riskleri anlama ve bunlarla başa çıkma yöntemleri geliştirmek için çalışmalar yürütmüştür (Van Niekerk, 2011).

Afet riskinin azaltılması ile ilgili kavramların ya da terimlerin evrensel düzeyde kabul edilen tanımları aşağıdaki gibi formüle edilmiştir:

- Risk: "Bir olayın olasılığı ile olumsuz sonuçlarının birleşimidir" (UNISDR, 2009). Bu bağlamda, riskler, genellikle insanların bunlara uyum sağlayamadığı durumlarla ilişkilendirilir.

- Tehlike: "Can kaybına, yaralanmaya veya diğer sağlık etkilerine, mülk hasarına, geçim kaynaklarının ve hizmetlerin kaybına, sosyal ve ekonomik bozulmaya veya çevresel hasara neden olabilecek tehlikeli bir fenomen, madde, insan faaliyeti veya durumudur" (UNISDR, 2009).

- Afet: "Etkilenen topluluk veya toplumun kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma yeteneğini aşan, yaygın insan, malzeme, ekonomik veya çevresel kayıplar ve etkiler içeren bir topluluk veya toplumun işleyişinde ciddi bir bozulmadır" (UNISDR, 2009).

- Afet Riski: Gelecekte belirli bir zaman diliminde bir toplumda meydana gelebilecek yaşam, sağlık durumu, geçim kaynakları ve hizmetlerde gerçek veya gerçekleşmiş kayıplar değil, potansiyel afet kayıplarına atıfta bulunan bir terimdir. Riskin etkileri, çeşitli faktörlere bağlı olarak bir topluluktan diğerine farklılık gösterir (UNISDR, 2009; Van Niekerk, 2011).

- Savunmasızlık: Toplumu veya sistemi, bir tehlikenin zararlı etkilerine karşı savunmasız kılan özellikleri ve koşulları olarak tanımlardır. Siyasi, sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik faktörlerle doğrudan ilişkilidir ve bir takım tehlikeli koşullara maruz kaldığında toplumun ne ölçüde bozulduğunu ölçer (UNISDR, 2009).

- Başa Çıkma Kapasitesi: İnsanların, kuruluşların ve sistemlerin tehlikeler, acil durumlar ve afetler gibi olumsuz koşullarla yüzleşme ve yönetme, afet risklerini

azaltmak için mevcut beceri ve kaynakları kullanma yeteneğidir (UNISDR, 2009).

- Esneklik: Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Azaltma Stratejisine göre, "Tehlikelere maruz kalan bir sistemin, veya toplumun, temel yapı ve işlevlerinin korunması ve restorasyonu da dahil olmak üzere, tehlikenin etkilerine zamanında ve verimli bir şekilde direnme, absorbe etme, uyum sağlama ve bunlardan kurtulma yeteneğidir." (UNISDR, 2009).

- Afet Risk Azaltma: "Tehlikelere maruz kalmanın azaltılması, insanların ve mülkün kırılganlığının azaltılması, arazi ve çevrenin akıllıca yönetilmesi ve olumsuz olaylara karşı daha iyi hazırlık yapılması dahil olmak üzere, afetlerin nedensel faktörlerini analiz etmeye ve yönetmeye yönelik sistematik çabalar yoluyla afet risklerini azaltma kavramı ve uygulamasıdır." (UNISDR, 2009).

- Afet Risk Yönetimi: "Tehlikelerin olumsuz etkilerini ve afet olasılığını azaltmak için stratejiler, politikalar ve gelişmiş başa çıkma kapasitelerini uygulamak için idari direktifleri, organizasyonları ve operasyonel beceri ve kapasiteleri kullanmanın sistematik süreci." (UNISDR, 2009).

Başka bir anlamda, "Risk yönetimi varlıkların, kuruluşların güvenliğini ve hedeflerini olumsuz etkileyecek olası "riskleri" diğer bir değişle olası tehlikeleri ve olayları, bunların varlıklar ve kuruluşlar üzerinde yaratacağı zarar ve kayıpları belirlemek, tanımlamak, kontrol etmek, ortadan kaldırmak veya azaltmak için yapılması gereken faaliyetlerin bütünüdür." (AYDIN & Güner, 2013).

2.1.2. Kentsel toplumları etkileyen riskler

Yukarıda açıklanan kavramlara dayanarak, risk ve afet arasında belirgin düzeyde bir fark olduğu açıktır. Risk, doğanın jeolojik yapısına bağlı olarak doğal oluşum olabilirken, afet bir riskin kentsel topluluk veya kentsel çevre üzerindeki etkisinin bir sonucu olabilir. Bir diğer ifadeyle, riskler tamamen doğal olabilir, ancak arazilerin kötü planlanması ve kaynakların dağıtımı, risklerin çoğalmasında, şiddetlenmesinde ve afete dönüşmesinde büyük etkiye sahiptir (Van Niekerk, 2011). Bu nedenle, yardım planlaması, toplum bilincinin ve araçların ve stratejilerin geliştirilmesi konusunda çaba sarf etmek, afet riskinin azaltılması ve etkilerinin önlenmesine yardımcı olur. Ayrıca afet yönetimine ilişkin uluslararası yasa ve sözleşmelerin kentsel kalkınma planlarına dahil edilmesi günümüzde son derece önemlidir (Dinçer, 2012).

UNDRR'ye göre, riskler tek veya sıralı olabilir, insani veya doğal kaynaklı olabilir. İnsan risklerinin planlanması, doğal risklerden daha kolaydır, çünkü insani riskler beklenebilir ya da öngörülebilir ve bir yerle sınırlı olabilir. Ancak her iki durumda da afet risk yönetimi için planlama gereklidir ve her zaman bir öncelik olmaya devam etmelidir (UNISDR, 2009). Bu bağlamda, farklı risklere karşı savunmasızlık, aşağıda açıklanan çeşitli faktörlere göre değişebilir (Cyr, 2005; Van Niekerk, 2011),

- Politik faktörler: Arazi ve kaynakların kötü dağılımı nüfusun risklere maruz kalmasını arttırdığından, politik faktörler kentsel toplulukların risklere karşı savunmasızlığını artıran en önemli faktörlerdir. Buna ek olarak, siyasi kötü

yönetim, iyi eğitime erişim eksikliği ve insan haklarının yokluğu, bu bölgelerdeki afet risklerini artıran faktörlerdir, çünkü bölge sakinlerinin çevrelerini kuşatan risklerin farkında olmaması ve başa çıkma konusundaki zayıf yetenekleri afetlere maruz kalma olasılığını artırmaktadır. Arazinin kötü dağılımının bir sonucu olarak, sakinler afete eğilimli alanlarda rastgele bina inşa edip, bu da afete maruz kalma olasılığını artırmaktadır (Şekil 2.1.).

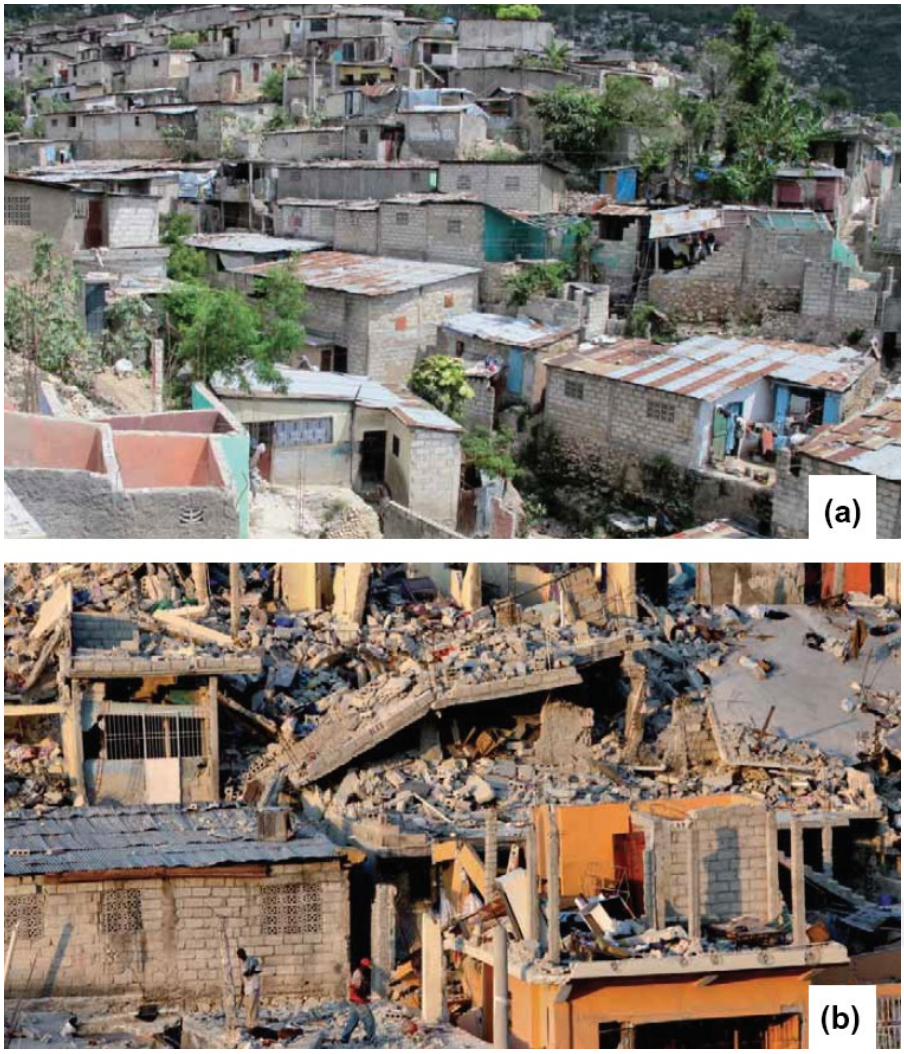
- Ekonomik faktörler: Yoksulluğun yayılması, nüfusun sigorta ve tasarruf gibi temel hizmetlere erişiminin olmaması, afetlerin etkilerinden kurtulma süresini uzatır. Ayrıca kırsal kesimden şehirlere göç, bazı bölgelerde nüfus yoğunluğunun artmasına neden olmuş, ve bu bölgeleri afet durumunda oldukça savunmasız hale getirmektedir.

- Fiziksel faktörler: Arazi kullanımının uygun şekilde planlanması, arazinin uygun şekilde dağıtılması, acil servislere kolay erişim, kentsel çevreye ve bina standartlarına göre iyi konut tasarımı, bulunduğu çevreye uygun iyi yapı malzemelerinin kullanılması, afet risklerinin azaltılmasına yardımcı olan faktörlerdir ve afetlerin etkilerinden birçok durumda kaçınmaktadır.

- Sosyal faktörler: Refah düzeyi, eğitim ve öğretim, emniyet ve güvenliğin sağlanması, nüfusun temel hakları, farkındalığın artırılması ve desteklenmesi gibi sosyal faktörlerin riskleri azaltma ve toplumun risklerle başa çıkma esnekliğini artırma sürecinde büyük etkisi vardır.

- Çevresel faktörler: Risklerin çoğu, insanın çevreyi sömürerek neden olduğu çevresel bozulmayla şiddetlenir. Küresel ısınmanın artması, ormansızlaşma ve sınırsız endüstriyel faaliyetler ile kentsel ortamların bozulma potansiyeli her geçen gün daha da artmaktadır. Bununla birlikte, sürdürülebilir kalkınma, afet riskinin azaltılmasında önemli bir faktördür. Kaynakların sürdürülebilir kullanımı, bunların tükenmesini önler, kaynak bozulması durumunu azaltır, ekosistemin direncini artırır ve biyolojik çeşitliliği korur.

Bu faktörlere dayanarak, yüksek düzeyde yoksulluk, nüfusun marjinalleşmesi, kötü arazi dağılımı ve planlaması olan ülkelerin çeşitli afet risklerine karşı oldukça savunmasız oldukları açıktır. Afetlerin geldiği meydana, sosyal bağlam, risk azaltma sürecinde önemli kabul edildiğinden, insanlar farklı sosyal geçmişleri nedeniyle aynı risk algılarını ve sebeplerini paylaşmazlar (Van Niekerk, 2011).

Şekil 2.1. Afetlerin rastgele bölgelere etkisi; a) Haiti'de bir kentsel alanda rastgele konut; b) 2010'da Haiti'nin depremi etkisi (Skat & IFRC, 2012)

Riskler, bir olayın olabilme ihtimali ve oluşabilecek hasarlar olarak tanımlanmaktadır. Kısacası risk yönetimi risk ihtimalini belirlemek, izlemek ve riski azaltmak için gerekli bütün önlemleri almayı hedeflemektedir (AYDIN & Güner, 2013). Risklerin sınıflandırılabileceği temeller çeşitlidir. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde, tehlikelerle başa çıkmayı kolaylaştırmak için kökenlerine göre tehlikeleri özetleyen genel bir formüle ulaşılmıştır. Genel olarak, kentsel çevrenin maruz kaldığı tehlikeler üç ana sınıfa ayrılmaktadır (Cutter, 1994; Van Niekerk, 2011),

- Doğal Afetler: Doğal olaylar olarak, kentsel bir toplulukta meydana gelmeleri durumunda afete yol açabilecektir. Ortaya çıktığı kaynağa ve türleri göre sınıflandırılabilir (Çizelge 2.1.) ve (Şekil 2.2.)'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.1. Doğal Afetler türleri (Cutter, 1994)

Menşei	**Örnekler**
Jeolojik Riskler	Depremler
	Tsunami
	Volkanik aktivite ve emisyonlar
	Kitle hareketleri
	Jeolojik fay aktivitesi
Hidro-Meteorolojik Riskler	Seller, çamur akıntıları
	Tropikal kasırgalar, gök gürültüsü, yağmur ve fırtınalar, kar fırtınası ve diğer şiddetli fırtınalar.
	Kuraklık ve Çölleşme
	Sıcak hava dalgası
	Kum veya toz fırtınaları
	Kar çığları
Biyolojik Riskler	Salgın hastalık salgınları
	Bitki veya hayvan bulaşması
	Kapsamlı istilalar

Şekil 2.2. Doğal afet örnekleri; a) İzmir depremi (Sevinç, Kulaoğlu, & Rakipoğlu, 2020); b) Tayland tsunamisi (Anonymous3); c) Kuveyt Toz Fırtınası (Anonymous4); d) Korona salgını (Anonymous5)

- Teknolojik Riskler: Bazen insani riskler olarak anılırlar. Teknolojik veya endüstriyel kazalardan, tehlikeli önlemlerden, altyapı arızalarından veya mülkün zarar görmesine, can kaybına, toplu veya ekonomik bozulmaya veya çevresel bozulmaya neden olan bazı insan faaliyetlerinden kaynaklanan tehlikelerdir. Örnekler arasında savaşlar, endüstriyel kirlilik, nükleer ve radyolojik faaliyetler ve diğerlerinin yanı sıra zehirli atıklar sayılabilir (Şekil 2.3.a ve b).

- Çevresel Bozulma Riskler: Bu tür riskler, çevresel bozulmaya neden olan ve doğal kaynak tabanına veya ekosisteme zarar veren insan faaliyetleriyle ilişkilidir. Genel olarak, bu faaliyetler doğal tehlikelere karşı hassasiyeti artırmaya yardımcı olabilir. Örneğin arazi bozulumu, orman alanlarının yok edilmesi, ve toprak, su, ve hava kirlenmesi gibidir (Şekil 2.3.c ve d).

Şekil 2.3. İnsani ve çevresel bozulma riskleri örnekleri; a) Suriye'deki savaş (Anonymous6); b) Çernobil nükleer reaktör patlaması (Anonim1); c) Amazon Ormansızlaşma (Anonymous8); d) Meksika Körfezi'nde sualtı petrol boru hattı patladı (Anonymous9)

Önceki sınıflandırmalara dayanarak, riskler görünüm ve hız özelliklerine göre iki ana gruba ayrılabilir (Van Niekerk, 2011),

- Yavaş başlangıçlı riskler: Bu tür risklerin yakın olduğunu gösteren işaretler eşlik ettiğinden ve örneğin erken uyarı sistemleri kullanılarak tahmin edilebildiğinden, bu tür riskleri tahmin etmek ve planlamak diğerlerinden daha kolaydır. Ancak karşılığında, kentsel çevre üzerinde daha büyük bir etkisi olabilir. Örneğin kuraklık, toprak kaymaları, kirlilik, çölleşme vb.

- Hızlı veya ani başlangıçlı riskler: Bu tür riskler, uyarı veya işaret olmaksızın meydana gelir ve bu nedenle doğru bir şekilde tahmin edilemez. Ancak, yetkili makamların kentsel çevre üzerindeki etkilerini azaltmak ve hafifletmek için iyi hazırlanmalarını ve planlamalarını gerektirir. Örnekler arasında orman yangınları, ani seller, volkanik patlamalar, tsunamiler ve haşere salgınları vb.

Ayrıca riskler, kontrol etme kabiliyetine göre aşağıdakilere göre sınıflandırılabilir (Hajialikhani, 2007):

- Kontrol Edilebilir Riskler: Bu riskler, basit risk yönetimi kuralları, yöntemleri ve teknikleri kullanılarak kontrol edilebilir ve azaltılabilir.

- Kontrol Edilemeyen Riskler: Bu riskler önceden tahmin edilemez, ve ortaya çıktıklarını kontrol etmek veya ne kadar zararlı olacaklarını tahmin etmek zordur.

Aşağıdaki çizelge riskler türlerini ve sınıflandırmalarını özetlemektedir.

Çizelge 2.2. Afetler türlerini ve sınıflandırmalarını

Menşei	**Hız özellikleri**	**Kontrol etme kabiliyeti**
Doğal Afetler	Yavaş başlangıçlı Riskler	Kontrol Edilebilir Riskler
Teknolojik Riskler		
Çevresel Bozulma Riskler	Hızlı veya ani başlangıçlı Riskler	Kontrol Edilemeyen Riskler

Önceki tüm afetler türleri, ölçülebilen bazı özellikleri paylaşır. Bu özellikler, riski değerlendirme sürecinde, şimdiki riskler ve geçmiş risklere, mevcut ve geçmiş verilerle ilişkilendirme yardımcı olmaktadır (Van Niekerk, 2011; Wisner, Blaikie, Cannon, & Davis, 2014). Bu özellikler (Şekil 2.4.) aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Risk kimliği: risk hakkında mevcut bilgileri ifade eder. Riskleri davranışlarına göre sınıflandırmaya yardımcı olabilir.

- Risk Doğası: Risklerle ilişkili farklı kuvvet türleri ile ilgilidir. Bu güçleri bilerek, riskinin şiddetini ve kapsamını belirlemek mümkün hale gelmektedir. Bu şekilde, riskleri planlamaya ve tahmin etmeye yardımcı olmaktadır.

- Risk şiddeti: Bazı risklerin şiddeti, yıkıcı güçlerin yeteneklerini inceleyerek ve analiz ederek belirlenebilir. Bu konusunda, bazı simülasyon programları, tehlikelerin yoğunluğuna göre belirli bir topluluk üzerindeki etkisinin incelenmesine yardımcı olmaktadır. Bu şekilde, bazı uygun stratejiler tasarlanabilir ve afet risklerini azaltmak ve acil durum planları geliştirmeyi daha kolaydır.

- Risk Kapsamı: Kentsel alanların coğrafi dağılışı ve riskin yoğunluğu, riskin kapsamını belirler, bu nedenle riskin kapsamı bir coğrafi bölgeden diğerine değişir.

- Tahmin edilebilirlik: Risklerin fiziksel veya zamansal özellikleri aracılığıyla tahmin edebilir. Bu kapsamda, riskinin kimliği ve doğası, risklerin sonuçlarının tahmin edilmesinde, kullanılabilecek tarihsel bilgilerin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Riski tahmin etme yeteneği, etkiyi azaltmaya ve olumsuz sonuçlarını ve etkilerini hafifletmeye, ve riskten önce iyi bir planlama ve etkili hazırlık yapılmasına yardımcı olmaktadır.

- Yönetilebilirlik: tehlikelerin yönetilebilirliği, tehlikenin kapsamı ve şiddetten etkilenir, herhangi birinin artmasıyla yönetilebilirlik azalmaktadır. Genel olarak yönetilebilirlik, risklerle başa çıkmak ve etkilerini azaltmak için önlemler geliştirmek açısından insan faaliyetleriyle ilgilidir. Bu nedenle, çeşitli riskleri, yönetme olasılığını artırmak için, mevcut yeteneklerin ve kaynakların geliştirilmesi önem sahiptir.

Şekil 2.4. Risklerin özellikleri

Yukarıdakilere dayanarak, afet risk yönetim sisteminin uygulanması, risklerin ve türlerinin yanı sıra oluşum nedenlerinin ve özelliklerinin derinlemesine anlaşılmasını gerektirir. Risk değerlendirme süreci, bir afet risk yönetim sisteminin uygulanmasının ilk adımıdır. Risk değerlendirme süreci aşağıdakilere bağlıdır (Van Niekerk, 2011),

- Gerçekleşme olasılığı;

- Şiddeti ve özellikleri;

- Geçerli koşullara dayalı olarak risk altındaki unsurların duyarlılığı;

- Alışma ve iyileşme için toplumsal kapasite.

2.1.3. Afet Risk Yönetim Sistemi Planlama

Dünya nüfusunun yarıdan fazlasının şehirlerde yaşıyor. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki kentsel alanlar, kentsel nüfusun yoğunlaştığı ve plansız ve sağlıksız koşullarla geliştiği alanlardan oluşmaktadır. Yoğun kentsel alanlar, doğal tehlikelere yüksek oranda maruz kalmakta ve bu da daha fazla can ve mal kaybına neden olmaktadır (İSMEP, 2009).

Afet tanımına göre, afetler herhangi bir toplumun normal yaşamını ve işleyişini etkilediğini, aynı zamanda sosyal ve ekonomik ilerlemeyi de engellemektedir. Ayrıca, yardım alanına fon, çaba ve diğerleri gibi yatırımları ve geliştirme araçlarını aktarmak için çalışmaktadır. Afetler ülkenin uzun vadeli ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini tehlikeye atmaktadır (Madu et al., 2017).

Afet risklerinin iyi bir şekilde ele alınması, afet öncesi, sırası ve sonrasında müdahale faaliyetleri ve önlemlerinin planlanması ve uygulanması yoluyla olumsuz etkilerinin azaltılmasında yatardır; bu, beklenen afet olaylarının, bunlara yol açan risklerin ve bunlara kimlerin maruz kalacağının belirlenmesini gerektirir. Bu tanımlama, etkili afet risk yönetimine yönelik ilk adımdır, çünkü bu bilgiler kritik ve anlamlı karar verme süreçlerini, öncelikleri belirlemeyi ve sorumlulukların dağılımını kolaylaştırmaktadır (Maditinos & Vassiliadis, 2011).

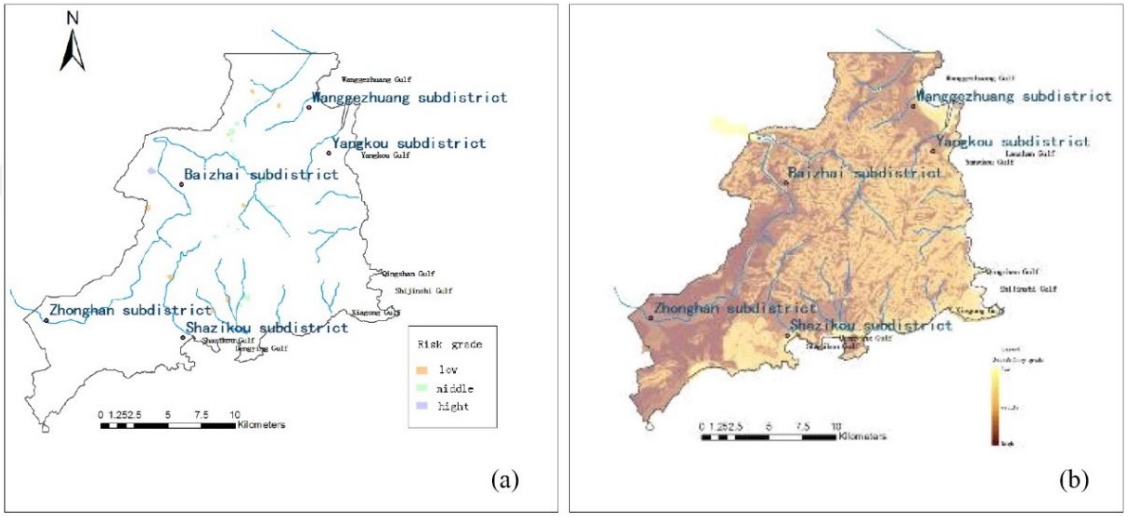
Bir afet risk yönetim sisteminin uygulanması, sistemi kentsel çevreye etkili ve düzgün bir şekilde uygulamak için, ekonomik, sosyal, insani ve çevresel bileşenleri dikkate almalıdır. Afet durumlarında kaynaklar ciddi şekilde etkilenebileceğinden, tüm aşamalarda sürdürülebilirlik koşullarını karşılayan uygun afet risk yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi de önemlidir ve bu nedenle, afet risk yönetim sisteminde sürdürülebilir yönetim ihtiyacı elzem hale gelir ve gelecek nesillerin mevcut kaynaklar üzerindeki haklarına hiçbir zarar verilmeyecektir (Madu et al., 2017).

Afet risk yönetimi, tehlikelerin olumsuz etkilerini ve meydana gelme potansiyellerini en aza indirmek için stratejiler ve politikalar uygulamak için yönetim rehberliğinin, becerilerinin ve operasyonel yeteneklerinin kullanıldığı sistematik bir süreçtir (Bankoff, Frerks, & Hilhorst, 2013). Sonuç olarak, risk yönetimi, uzun vadede belirli bir dizi önlemin uygulanmasıdır. Bu önlemler, kaynakları ve insanları koruma ve genel olarak afetlerin kentsel toplum üzerindeki etkilerini azaltma alanında belirli hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır (Madu et al., 2017). Afet risk yönetim sistemi, her biri afet risk yönetiminde etkinliğin sağlanması için uygulanması gereken çeşitli politika ve stratejilerden oluşan 5 ardışık aşamadan oluşmaktadır (İSMEP, 2009; Madu et al., 2017):

1) Risk değerlendirmesi: Risk değerlendirme aşaması, afet yönetim sisteminin temelinimdir. Bu aşamada, risklere ilişkin, araştırmalar, bilimsel çalışmalar ve tarihsel veriler aracılığıyla potansiyel riskler incelenip belirlenmektedir. Ayrıca, ortaya çıkma şansını ve bundan kaynaklanan hasarın kapsamını değerlendirmek. Aynı zamanda, sistemin kaynak ve araçlarındaki zayıflıklar değerlendirilip geliştirmelidir. Coğrafi bilgi sistemi, risk değerlendirmesinde kullanılan en ünlü tekniklerden biridir. Ayrıca, etki yerlerinin net bir şekilde belirebilir. (Şekil 2.5.)'ta Çin'in Laoshan bölgesindeki, CBS kullanımının, doğal tehlikelerin

değerlendirilmesinde sonuçlarını sunmaktadır. Ayrıca, jeo-çevresel uygunluk değerlendirmesini sunar (Ju, Jia, Shan, Tang, & Ma, 2012).

2) Hazırlıklı olma: Hazırlık aşaması, bir afet meydana gelmeden önceki en önemli adım olarak kabul edilir. Yetkili makamların afetlerle hazırlamak için, tahsis edilen araç ve kaynakları sağlamakla yükümlü olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca yetki ve sorumlulukların belirlenmesi ve destek kaynaklarının düzenlenmesini içermektedir. Hazırlıklı olma aşamasında, tarihi ve önemli binaların korunmasına, yönelik mekanizmaların ve planların geliştirilmesini içerebilir (Şekil 2.6.).

Şekil 2.5. a) Jeolojik tehlike haritası; b) Jeo-çevresel uygunluk değerlendirmesi (Ju et al., 2012)

Şekil 2.6. Savaş sırasında, Ukrayna'nın kültürel mirasını korumak (Kirschner, 2022)

3) Zarar Azaltma: Kentsel topluluğun, afetlerin etkilerine, maruz kalmasını azaltmayı veya ortadan kaldırmayı amaçlayan çabalar ve önlemlerdir. Örnek olarak: Toprağın güçlendirilmesi, altyapının iyileştirilmesi, bina yönetmeliklerinin ve planlamanın iyileştirilmesi, yerel kapasitelerin oluşturulması vb. Bu aşama aynı zamanda, yerellerle toplantılar yapılmasını, riskleri ve afet risk yönetim sistemi mekanizmaları hakkında farkındalıklarının artırılmasını da içermektedir, örnek Şekil 2.7'de gösterilmektedir.

4) Müdahale etme: Bu aşama afet meydana geldikten sonra başlamaktadır, can ve mal kurtarma amacıyla gerçekleştirilen tüm çabaları kapsar. Yani, Yetkili makamların afet etkisine müdahalesi, nüfus için yardım stratejilerinin uygulanması, barınma ve koruma sağlanması (Şekil 2.8.), yerde destek sağlanması ve yaralıların taşınması, altyapının korunması gibidir.

5) İyileştirme ve yeniden inşa etme: Bu aşamada, bir afet sonrası sosyal ve ekonomik hayata dönüşü kolaylaştırmaya gerçekleştirilen kısa ve uzun vadeli çabaları kapsar. Bu aşama, tahrip olan alanın koşullarının iyileştirilmesi ve yıkılan binaların yeniden inşa etmektedir. Ayrıca, alanın afet öncesi oluşturulan stratejiler ve planlara göre yeniden planlanmasıdır ve bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik yönden rehabilite edilmektedir (Doughty, 1971). Şekil 2.9 ve 2.10, İran'ın Bam kentinde afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa sürecinin bir örneğini göstermektedir.

Şekil 2.7. Afetten önce, Haiti'de yerellere toplantısı (Skat & IFRC, 2012)

Şekil 2.8. Haiti'de Nüfus için geçici barınakların donatılması (Skat & IFRC, 2012)

Şekil 2.9. Bam'da deprem hasarı (Anonymous10)

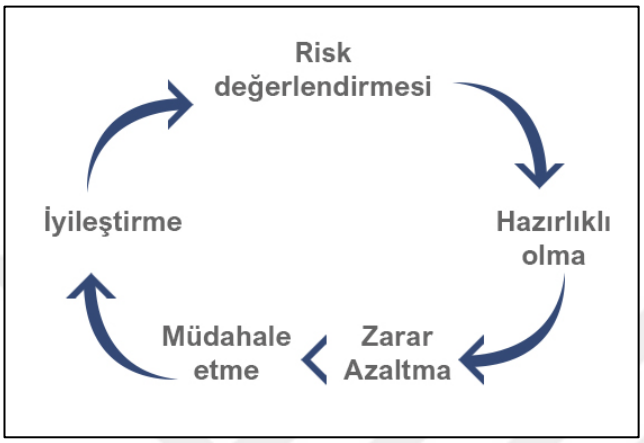

Şekil 2.10. Bam'ın bireysel konutlar ve apartmanlar açısından yeniden inşası (Ghafory-Ashtiany & Hosseini, 2008)

Afet yönetimi süreci, mevcut kaynakları her türlü riske karşı organize ederek, analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerinin tümünü kapsar. Bu nedenle

afet yönetimi döngüsel bir süreçtir. Afetten önce başlar (değerlendirme aşaması) ve iyileştirme aşaması sona erdikten sonra, yeni bir değerlendirme ve gelecekteki afetler için hazırlık gerektiğinden devam etmektedir (Şekil 2.11.).

Bir afet risk yönetim sistemi uygulama süreci, bilgi ve bilgiye dayalı olması gerektiğinden dikkatli olunmalıdır. Risk kategorileri ve risk sorununun bağlamı karar verme süreçlerine dahil edilmesi gerektiğinden, risk yönetimi süreci toplumun sosyal ve kültürel değerlerinden ayrılamazdır (Madu et al., 2017).

Şekil 2.11. Afet risk yönetim sistemi aşamaları

Risk yönetim sisteminin afet riskinin azaltılmasına yönelik ulusal strateji ve politikalara nasıl dahil edileceğini bilmek esastır. Risk yönetimi sürecinin birincil amacı, kentsel çevrenin mümkün olan en geniş şekilde korunabileceği duyarlı ve etkili bir değişime ulaşmak olduğundan, afet risk yönetiminde kaynakların sürdürülebilirliği ve esnek bir sisteme, esnek araçlara ve yasalara erişim. (Madu et al., 2017).

Bir dayanıklılık durumuna ulaşmak, toplumların ve sistemlerin olumsuz koşullara dayanma kabiliyetini artırmak anlamına gelir ve bu, dirençli toplumların veya sistemlerin aşağıdaki gibi en önemli temel özelliklerinin belirlenmesine yol açar (Bruneau et al., 2003):

- Sistemlerde arıza olasılığını azaltın.
- Afetlerin sonuçlarını (can, mal vb.) azaltın.
- İyileşme süresini normal duruma düşürün.

Son olarak, acil durumlara ve afetlere hızlı müdahalenin, bireylerden resmî kurumlara ve diğerlerine kadar toplumun herhangi bir bileşeninin rolünün göz ardı edilmediği özenli bir çalışma gerektirdiği söylenebilir. Bu kurumlar arasındaki koordinasyonu artırmak, ortak veri tabanları sağlamak ve görev ve sorumlulukların hızlı transferini sağlamak için çalışmak da önemlidir, tüm bunlar çeşitli düzeylerde acil durumlara müdahale etmeye yardımcı olur ve afetler sırasında bakım hizmetlerini ve temel hizmetleri iyileştirir (Madu et al., 2017).

2.1.4. Planlama ve uygulamaya yönelik çerçeveler

21. yüzyılın başından itibaren, uluslararası kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler kuruluşları, risk yönetim sisteminin uluslararası düzeyde uygulanmasını sağlamak ve ülkelerin afetlerle başa çıkma ve etkilerini azaltma kapasitelerini artırmak için stratejiler oluşturmaya çalışmaktadır. Bu, uluslararası düzeyde afet riskinin azaltılmasına yönelik strateji ve politikaların geliştirilmesi, devletler afet riskinin azaltılması için asgari gereklilikleri uygulama yükümlülüğü ile bağlantılıymış. Ayrıca, ülkelerin afet azaltma stratejileri geliştirmede ve BM onaylı çerçeveleri uluslararası düzeyde uygulamadaki ilerlemesini izlenmektedir (Madu et al., 2017; UNISDR, 2015).

Hyogo Eylem Çerçevesi 2005-2015, ve 2015-2030 Sendai Çerçevesi, devletlerin ve toplumların afetlerle baş etme kabiliyetini artırmak amacıyla geliştirilen en önemli çerçevelerden olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevelerin ana hatları ve uluslararası düzeyde riskleri azaltmaya yönelik stratejileri nasıl etkiledikleri gözden aşağıda geçirilecektir (UNISDR, 2007, 2015).

- Hyogo Eylem Çerçevesi 2005-2015: 2005 yılında, Birleşmiş Milletler Hyogo Eylem Çerçevesini dünya ülkeleri düzeyinde onaylamış. Bu çerçeveden, yerel topluluklar ve ülkeler için can, sosyal, ekonomik ve çevresel özelliklerdeki afet kayıplarının yüksek düzeyde azaltılmak için aşağıdaki stratejik hedeflere ulaşılarak elde edilir (UNISDR, 2007):

    - Afet riskini azaltma stratejilerinin sürdürülebilir kalkınma politikalarına ve bölgesel planlama stratejilerine etkin entegrasyonu.

    - Afetlere karşı kapasite geliştirmeye düzenli olarak katkıda bulunmak amacıyla kurumlar, mekanizmalar ve kapasiteler oluşturmak ve geliştirmek.

    - Acil durum hazırlık, müdahale ve iyileştirme programlarının tasarımına ve uygulanmasına risk azaltma yaklaşımını katmak.

Hyogo Eylem Çerçevesi, devletlerin ve kentsel toplulukların afetlerle yüzleşmek ve risklerini azaltmak için kapasitelerinin geliştirildiği 5 eylem önceliği belirlemiştir, bu öncelikler aşağıdaki gibidir (UNISDR, 2007):

- Ulusal ve yerel düzeyde bir öncelik olarak afet riskinin azaltılmasını göz önünde bulundurmak ve uygulama için sağlam bir kurumsal temele dayanmalıdır.

- Afet risklerini belirleyin, değerlendirin ve izleyin ve erken uyarı kullanımını geliştirin.

- Her düzeyde afetlere karşı güvenlik ve dayanıklılık kültürü oluşturmak için bilgi, yenilik ve eğitimi teşvik etmek.

- Altta yatan risk faktörlerini azaltmak için çalışmalar geliştirmek.

- Afetleri her düzeyde etkili bir şekilde ele almak için afetlere hazırlık sistemi geliştirmek.

- Sendai Çerçevesi 2015-2030: Sendai Çerçevesi, Hyogo Eylem Çerçevesinin geliştirilmiş halidir ve 2015 yılında kurulmuştur, 2030 yılına kadar uygulanmaya devam edecektir. Bu çerçeve, kalkınma alanında her düzeyde ve tüm sektörler içinde ve arasında afet risk yönetimi için bir rehber olmayı amaçlamaktadır. Böylece bu çerçeve, sınırlı ve büyük, tekrarlayan ve seyrek, ani ve yavaş, hatta doğal veya insan kaynaklı afet riskleri için geçerlidir (UNISDR, 2015).

Sendai Çerçevesine göre, Afet riskinde önemli bir azalma sağlamanın yanı sıra bireylerin, işletmelerin, toplulukların ve ulusların can, geçim, sağlık, ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarını kayıpları azaltmayı amaçlamaktadır. (UNISDR, 2015).

Sendai Çerçevesi, 2030'lara kadar bu çerçeve aracılığıyla ulaşılması gereken birkaç hedef belirledi (UNISDR, 2015):

- Uluslararası düzeyde afetlerden kaynaklanan ölümlerin sayısını azaltmak.

- Uluslararası düzeyde afetlerden etkilenen insan sayısını azaltmak.

- Küresel gayri safi yurtiçi hasıla ile ilgili olarak doğrudan afetlerin etkilerinden kaynaklanan ekonomik kayıpların azaltılması.

- Afetlerin neden olduğu zararları ve neden oldukları sağlık ve eğitim hizmetlerinin aksamasını azaltmak için afetlere dayanacak altyapının yeteneklerini geliştirmek.

- Afet riskinin azaltılması için ulusal ve yerel stratejileri olan ülke sayısını artırmak.

- Bu çerçevenin uygulanması için kapasitelerini geliştirmek için yeterli ve sürdürülebilir desteği bularak gelişmekte olan ülkelerle uluslararası işbirliğini geliştirmek.

- Hem Erken uyarı kullanımını hem de afet yönetimine yönelik çalışmaları artırılmaktadır.

Bu amaçla, Sendai Çerçevesi, bu çerçevenin uygulanması sırasında üzerinde çalışılması gereken iş önceliklerini aşağıdaki gibi tanımlamıştır (UNISDR, 2015):

- Afet riskini anlamak.

- Afete daha iyi yanıt verebilmek için afet risk yönetiminin güçlendirilmesi

- Dayanıklılığı artırmak için afet riskinin azaltılmasına yatırım yapmak.

- Afetleri etkin bir şekilde ele almak, daha iyi yeniden inşa etmek, afetlerin etkilerinden kurtulmak ve rehabilite etmek için afetlerle yüzleşmeye hazırlık derecesini artırmak.

2.2. Filistin'de Afet Risk Yönetim Uygulamaları ve Stratejileri

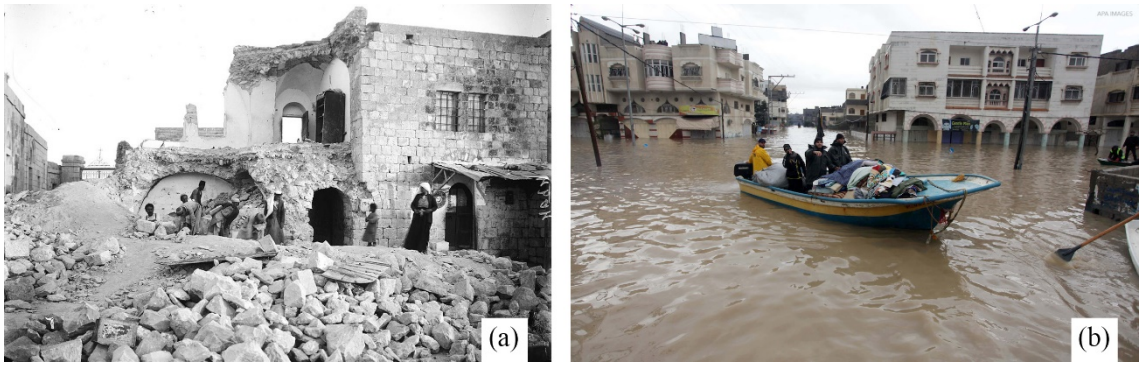
Filistin, çeşitli afetlerin etkisine maruz kalmaktadır. Filistin, gelişmekte olan ülkeler olarak, afet yönetimi ve planlaması alanlarında kaynak ve uzmanlık kıtlığından muzdarip, afetlerin olumsuz çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerine karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Filistin'in 1948'den beri İsrail işgali altındadır. İşgal, yıllar içinde, Filistin'deki birçok alan üzerindeki kontrolünü genişletmeye ve kentsel kaynakları azaltmaya çalışmıştır. Böylece, Filistin toplumu içindeki siyasi, ekonomik ve çevresel durumu kötüleştirmeye katkıda bulunmuştur (UNDAC, 2014).

Filistin, şehirlerin yıkımının en açık örneklerinden biridir. Yıkım Filistin'de gündelik hayatın bir parçası haline gelmektedir. İsrail işgali 1967'den, bu yana 12.000'den fazla Filistinli evini yıkmıştır. Ayrıca İşgalin Filistin'in kentleşmesini ve nüfus artışını kendisine tehdit olarak görmektedir (YILMAZ & ŞAHİN, 2018). İsrail'in Filistin topraklarını işgali, topraklara el koyması, apartheid duvarı inşa etmesi, yerleşim yerleri inşa etmesi, yeraltı sularını kontrol etmesi, Filistin topraklarındaki hareketi kısıtlaması ve evleri yıkması, Filistin toplumunun karşı karşıya olduğu tehlikelerin en önemli yönlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu tehlikeler ve diğerleri, Filistin'de afet ve acil durum risk yönetimi planları geliştirme, araçlarını ve yöntemlerini geliştirme ihtiyacının güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (Hawajri, 2016). Kaynakların kıtlığına ve işgalin kasıtlı engellemesine rağmen, gelecekte bu durumun iyileştirilmesi için olumlu işaretler var, ancak bunun için resmi ve uluslararası kurumlar tarafından desteklenen sürekli, sistematik bir çalışma gerekmektedir (ALDabbeek, 2010; El-Atrash, Salem, & Isaac, 2008)

2.2.1. Filistin'deki afetler türleri

Filistin, çeşitli afetler ve tehlikelere maruz kalmaktadır. Bu risklerin bir kısmı Filistin'in doğasından ve coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. Ayrıca diğerleri işgal nedeniyle Filistin'deki karmaşık siyasi durumla ilişkilidir (Hawajri, 2016):

- Doğal Afetler: Filistin, doğal tehlikelere karşı savunmasızdır. 1927'de Eriha depremi (Şekil 2.12.a) Filistin'de meydana gelen en yıkıcı depremlerden biridir, ve diğerlerinin önümüzdeki yıllarda meydana gelmesi beklenmektedir. Çalışmalar ve istatistiklere göre, bu bölgede yaklaşık her 100 yılda yıkıcı bir deprem yaşanmasının mümkün olduğunu göstermektedir (ALDabbeek, 2010). 2013 yılında, Filistin de yoğun sel baskınlarına maruz kaldı (Şekil 2.1.b), bu da birçok sakinin evlerini terk etmesine ve yaklaşık 130 milyon dolarlık kayıplara neden olmuştur (UNDAC, 2014). Filistin'deki doğal afetler (Çizelge 2.2.) gösterildiği gibi özetlenebilir (Hawajri, 2016).

Şekil 2.12. Filistin'deki afetler örnekleri; a) 1927'de Eriha depremi (Anonymous7); b) 2013'te Gazze seli (Agha, 2019)

- Teknolojik Riskler: Aşağıdakileri içerir:
  - Endüstriyel Kazalar: Fabrikalar kazaları.
  - Taşıma Kazaları: Yol kazaları.
  - Nükleer Risk: Dimona Reaktörü, Negev çölünde, Dimona şehrinin yaklaşık on üç kilometre güneydoğusunda bulunan bir İsrail işgali nükleer tesisidir (Şekil 2.13).
- İnsani Riskler: İşgal, Çatışma, Savaşlar (Şekil 2.14) ve sivil huzursuzluk.

Çizelge 2.3. Filistin'deki doğal afetler

Afetler Türü	**Menşei**	**Örnek**
Doğal	Jeofizik	Depremler, Kitle Hareketi, Çığlar, Heyelanlar.
	Metrolojik	Fırtına
	Klimatolojik olarak	Aşırı Sıcaklık, Kuraklık
	Hidrolojik	Ani Sel, Kütle Hareketi (ıslak)
	Biyolojik	Salgın Salgınlar

Şekil 2.13. Dimona nükleer reaktörü (Anonymous11)

Şekil 2.14. Gazze Şeridi'ndeki 2021 savaşı sırasında yıkılan bir bina (Anonymous12)

2.2.2. Filistin'de afet risk yönetiminin yasal çerçevesi

Filistin Ulusal Yönetimi'nin kurulmasından, çeşitli acil durumlar ve afetlerle başa çıkmak için yasal çerçevenin taslağı üzerinde çalışmalar başladı. 2003 tarihli değiştirilen, Filistin yasasının 110. maddesi, saldırı, savaş, doğal olaylar sonucunda ulusal güvenliği tehdit eden felaket veya bir salgının yayılması durumlarda, otorite başkanına 30 günlük bir olağanüstü durum ilan etme hakkı vermektedir (UNDAC, 2014).

1998 yılında, hazırlanan 3 Sayılı Sivil Savunma Kanunu, Filistin Devletinde afetlerin ile ilgilenmek için temel kanun olarak kabul edilmektedir. Öncelikle, savaşlardan kaynaklanan afetlerle ilgilenmek üzere oluşturulmuş ve sonradan doğal afetler eklenmiştir. Bu bağlamda, 2000 yılında, kurulmuş Filistin Sivil Savunma Teşkilatı, afet durumlarında koordinasyon ve müdahale için yasal olarak yetkili organ

olmaktadır. Genel olarak bir kurtarma ve yangınla mücadele hizmetidir, uluslararası toplum ve donör ülkeler, ekipman ve Filistin sivil savunması eğitim tedariğine katkıda bulunmaktadır (ALDabbeek, 2010; UNDAC, 2014).

Filistin'de afet yönetimi için yasal bir çerçeve olmasına rağmen hala geliştirilmemiştir. Sivil Savunma Kanunu modern risk yönetimi politikalarına uygun değildir. Ayrıca, siyasi karar alma düzeyi ile ilgili olması gereken bir risk yönetimi sistemi oluşturmaya ihtiyaç vardır.

2.2.3. Filistin'deki Afet Risk Azaltma Kuruluşları

Filistin'deki genel durumun bir sonucu olarak, İşgalin her düzeyde karmaşık hale getirdiği, Filistin afetlerin azaltılmasıyla ilgili uzmanlaşmış kurumlardan ve eğitimli personel, araç ve uygun ekipmandan yoksundur. Filistin'deki afet durumlarıyla ilgilenebilecek başlıca kuruluşlar iki gruba ayrılabilir (ALDabbeek, 2010; UNDP, 2016a):

- Devlet Kuruluşları: Filistin'deki afetlerle ilgilenen ana organı temsil eder ve çeşitli afetlerde müdahale, kurtarma ve tahliye yetkisine sahiptir. Aşağıdakiler gibi çeşitli bakanlıklardan ve resmî kurumlardan oluşur:

    - Yüksek Sivil Savunma Konseyi (YSSK): Filistin'deki afet risk yönetimi için resmi ulusal kurumu temsil eder.

    - İçişleri Bakanlığı: Faaliyetlerin koordinasyonunda, görev dağılımında ve acil durum ve kurtarma ekiplerinin çalışmalarını yönetmede önemli bir role sahiptir.

    - Planlama Bakanlığı: Ulusal kalkınma ve ekonomik planları desteklemek ve uluslararası kuruluşlarla teknik ve mali işbirliğini etkinleştirmek için çalışmaktadır.

    - Sağlık Bakanlığı ve ilgili kuruluşlar: Bakanlık, acil durumlarda afetleri ve krizleri yönetmek için çok sınırlı kapasitelerde ve net planlar olmadan faaliyet göstermektedir.

    - Belediyeler ve Köy Meclisleri: Afet zamanlarında kurtarma operasyonlarını ve diğer önlemleri geliştirmek için mevcut kaynaklarla çalışırlar.

    - Bayındırlık ve İskân Bakanlığı: Kurtarma operasyonlarında mevcut kaynakları tahsis edin.

    - Ulaştırma Bakanlığı: Kurtarma operasyonlarına yardımcı olabilecek ağır hizmet ekipmanı sahipleri için verilere erişin ve bunları toplayın.

    - Gençlik Sektörü (Eğitim Bakanlığı, Gençlik Bakanlığı ve spor): acil kurtarma ve tahliyede destek.

- Tarım Bakanlığı: Olası afetlerin etkisini azaltmak için tarım arazilerinin korunmasına yönelik çalışmalar.

- Sivil Toplum Kuruluşları:

  - Filistin Kızılay (PRCS): Filistin'deki afetler alanında en önemli kurumlardan biri olarak kabul edilir ve faaliyetleri Filistin'in tüm bölgelerini kapsar.

  - Yer Bilimleri ve Sismik Mühendisliği Merkezi (ESSEC): Filistin'in Nablus kentindeki An-Najah Ulusal Üniversitesi'ne bağlı bir merkezdir. Afet yönetimi, doğal risk değerlendirmesi ve deprem mühendisliği alanında uzmanlaşmış tek merkez olarak kabul edilir.

  - Ulusal Afet Riski Azaltma Ajansı (NADRM): 31 Temmuz 2006'da, afet yönetimi ve acil durum desteği alanında çalışan tüm STK'ları bir araya getiren ulusal bir çerçeve oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

  - Filistin Mühendisler Derneği (PEA).

  - Birleşmiş Milletler ve uluslararası kuruluşlar.

2.2.4. Afet riskinin azaltılmasında Filistin yerel kapasitesinin değerlendirilmesi

Afet riskinin azaltılmasındaki yerel Filistin kapasiteleri aşağıdaki noktalarda özetlenebilir (ALDabbeek, 2010; El-Atrash et al., 2008; UNDAC, 2014):

- Filistin'deki yerel kapasite, çeşitli nedenlerden dolayı risk yönetimi ve azaltma açısından mütevazı ve zayıftır. Bunlardan en önemlisi, zayıf koordinasyon ve işgal altındaki Filistin'deki genel durumun karmaşıklığıdır.

- Bölgesel düzeyde, bazı müdahale planları oluşturulmuştur. Ancak, sahadaki durumun karmaşıklığı nedeniyle her zaman tam zamanında etkinleştirilemez.

- Sivil Savunma Yüksek Kurulu, Filistin Kızılay'ının yanı sıra güvenlik teşkilatlarını da içeren, afet vakalarında, acil durum operasyon merkezinden çalışmaktadır.

- Büyük afetlerde, müdahale yapısı genişletilir. Ancak, kurumlar arası koordinasyon da net değildir. Güvenilir risk analizi eksikliği, müdahale verimliliğini olumsuz etkilemektedir.

- Gönüllüler, hareket kısıtlamaları ve acil müdahale ekipleri için yetersiz kapasite nedeniyle afetlere müdahale ve kurtarma operasyonlarında yerel düzeyde önemli bir rol oynamaktadır.

- Resmi istatistiklere göre, Filistinlilerin %50'si afete eğilimli bölgelerde yaşmaktadır. Bu anlamda, afet risklerini azaltmak ve sahada çalışan kuruluşların performansını iyileştirmek için planlama ve kapasite geliştirme ihtiyacını artırmaktadır.

- Afet yönetimi ve veri paylaşımı için merkezi bir tabanın olmaması, farklı kurumlar arasındaki koordinasyonu zorlaştırmaktadır.

- Genel olarak, işgal, sürdürülebilir kalkınmayı, kaynak eksikliğini, zayıf planlama yasalarını ve arazi kullanımını, ve afet azaltmada zayıf kurumsal kapasiteyi etkilemektedir.

2.2.5. Filistin ve Hyogo çerçeve eylem planı

2005 yılında Birleşmiş Milletler, ülkelerin ve toplumların afetlerle başa çıkma kapasitesini geliştirmek için dünya çapında bir proje oluşturdu (Bkz. Bölüm 2.1.4). Filistin düzeyinde, Hyogo Çerçevesi kapsamında afet azaltma alanında aşağıdaki gibi bazı ilerlemeler kaydedilmiştir (Hawajri, 2016):

- Her düzeyde, merkezi olmayan sorumluluklarla, afetlerin azaltılması için siyasi ve yasal bir çerçeve oluşturmuş. Böylece afet riskinin azaltılması, 2010 yılından itibaren, ulusal kalkınma planına dahil edilmiştir.

- Afet azaltma çalışmalarını ve değerlendirmelerini yapmak için doğal afetler, sismik kayıt ve heyelanlar risk verilerini toplamak, ve erken uyarı sistemlerini kullanmak.

- Ulusal afet bilgi sistemi aracılığıyla, devlet bilgi ofisi, Filistin merkez istatistik Bürosu ve sivil savunma gibi resmî kurumlardan, afetle ilgili bilgilerin sağlanması ve bazı düzeylerde bu bilgilere erişimin kolaylaştırılmak. Ayrıca, araştırma yöntemleri, çoklu risk değerlendirme araçları ve maliyet analizi de güçlendirilmiş.

- Afet azaltmayı, çevre koruma ve doğal kaynak yönetimi programlarının bütünleşmiş bir bileşeni olarak dahil etmek.

- Afet risklerini azaltmaya yönelik teknik ve kurumsal mekanizmaların bulunması, okul ve sağlık tesislerinin acil durumlarda hazır ve güvenli hale getirilmesi. Ayrıca, acil durumlar için bir mali fon oluşturmak.

2.2.6. Filistin'de afet riskini Azaltma ulusal politikaları

Filistin'de afet risklerini yönetme ve azaltma sürecini organize etmenin mümkün olduğu yasal bir çerçeve olmasına rağmen, Filistin'de afet azaltma politikalarına ilişkin net bir mevzuat bulunmamaktadır (UNDP, 2018). Ayrıca, devlet ve resmi kurumların, işgal uygulamaları ve kendilerine getirilen kısıtlamalar sonucunda, yükümlülüklerini yerine getirememeleri, sivil toplum kuruluşlarının, yardım hizmetlerinin sağlanması ve afet zamanlarında müdahaleye katkı sağlanmasındaki rolünü artırmaktadır (ALDabbeek, 2010; Hawajri, 2016)

Filistin Ulusal Otoritesi, birçok alanlarda afetlerle başa çıkmak amacıyla risk azaltma ve yönetimi konusunda stratejik bir plan geliştirmiştir (Hawajri, 2016; UNDP, 2016b):

- Birinci alan: Afet yönetimi politikalarını, sürdürülebilir kalkınma planlarına entegre etmek. Yanı sıra, sağlık, tarım ve sivil koruma alanlarındaki risk sonuçlarını azaltmaya, yönelik çalışmalar ve stratejik planlar hazırlamak.

- İkinci Alan: Filistin'de Sivil Savunma Yüksek Kurulu'nun rolünü etkinleştirmek. İllerde, ilk yardım, kurtarma ve afet tıbbı alanlarında eğitim kursları ve çalıştaylar yapmak, böylece, hem güçlü donanımlı bir afet yönetim kadrolarının oluşturulması, hem de yerel kurumlar ve yetenekler rolün güçlendirilmek.

- Üçüncü Alan: Afet azaltma için uygun bir organizasyonlar arası stratejik plan geliştirin ve afet azaltmayı yasa ve sivil savunma mevzuatına entegre etmektedir.

Ulusal bir afet azaltma politikası olmasına rağmen, düzgün bir şekilde uygulanmamaktadır, ve sorumlu makamlar arasında uygun veri analizi ve koordinasyonundan yoksundur. Ulusal Otorite, afet azaltma faaliyetlerini yürütmek için tahsis edilen yeterli kaynak eksikliğinden muzdariptir ve bunun nedeni, işgalin varlığı ışığında koşulların ağırlaşması ve bunun Filistin ulusal örgütlerinin çalışma kapsamı üzerindeki etkisidir (UNDP, 2018).

2.3. Filistin'de Afet Sonrası Yeniden Yapılanma ve Planlama Politikaları

2.3.1. Filistin'de afet ve savaşların kentsel çevreye etkileri

Genel olarak, afetler ve savaşlar kentsel ve sosyal çevre ve altyapı üzerinde birçok olumsuz etkiye sahiptir. Filistin şehirlerinin, kentsel çevresini zenginleştiren tarihi ve kültürel bir yapıya sahiptir. Afetler ve savaşlar kolayca telafisi mümkün olmayan etkiler bırakabilir, aşağıda afetlerin ve savaşların Filistin kentsel çevre üzerindeki en önemli etkilerinin bir özeti yer almaktadır (Tahir, 2011).

- Fiziksel etki: Filistin kentsel çevresinin en belirgin etkilerinden ve yeniden inşa sürecinde en maliyetli ve acil etkilerinden biridir. Ardışık savaşlar ve afetler, Filistin şehirlerine kentsel çevre, altyapı, kentsel yapı ve kamu hizmetleri düzeyinde çok fazla yıkım ve sabotaja mal olmuştur. 2008, 2012, 2014 ve 2021 yıllarında, işgal birçok binayı ve kentsel alanı yıktı, hatta bazen mahalleleri de yıkmaya gelmiştir.

- Ekonomik etki: Son yıllardaki savaşların, Filistin ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Bu etkiler, küçük ve büyük işletmeleri ve birçok sakinin geçim kaynaklarını etkileyerek zaman zirveye ulaşmıştır. Savaşlar aynı zamanda kentsel gelişmeyi de etkiler, bu nedenle yeniden yapılanma, barınma ve acil durum sürecine fon transferi, kentsel gelişim sürecinin devam etmesini ve kentsel toplulukların gelişimini engellemektedir.

Şekil 2.15. Savaşların, Gazze Şeridi üzerindeki fiziksel etkilerin; a) 2008 savaşı (Anonymous13); b) 2012 savaşı (Anonymous14); c) 2014 savaşı (Aronson, 2014); d) 2021 savaşı (Al-Mughrabi, Farrell, & Ayyub, 2021)

- Sosyal etki: Bilindiği üzere, yoksulluğun yayılması ve nüfusun geçim kaynaklarına olumsuz etkilerinin, yanı sıra temel ihtiyaçların olmaması ve yaşam koşullarının bozulması, afetlerin yol açtığı en bilinen sorunlardır. Bu sorunlar, kendiliğinden sosyal yapıyı bozmaya ve sosyal sorunları kentsel topluluk içinde derinden yaymaya yardımcı olmaktadır. Bu sorunların çözümü, yeniden inşa ve planlama planlarında büyük önem veren yetkili kurum ve kuruluşların ivedilikle sorumluluğundadır.

- Kültürel etki: Tarih boyunca, Filistin şehirleri ve köyleri, kasıtlı olarak veya işgalin Filistin topraklarında yürüttüğü çok sayıda savaş nedeniyle, kültürel ve tarihi kanıtların yok edilmesinden zarar görmüştür. Ayrıca, İşgal, toprağın tarihini tahrif etmek ve Filistin şehirleri ve köylerinin kentsel ortamındaki tarihi görsel imajı değiştirmek için kasıtlı olarak tarihi anıtları çalmıştır (Şekil 2.16).

- Siyasi etki: Genel olarak, işgalin Filistin topraklarında yaşamın tüm yönlerini kontrol etmesi nedeniyle, Filistin'in siyasi durumu çok zayıftır. Savaşlar ve afetler durumunda, durumun daha da kötüleşeceği anlamına gelmektedir. Bu nedenle, bu aşamada, ulusal planlara ve siyasi reformlara odaklanma yoktur. Uluslararası ve BM kurumları, nüfusun savaşlar ve afetler sonrasında yaşadığı zor durumu hafifletmek için çalışmaktadır. Bu kötü durum, yeniden yapılanma ve planlama politikalarının uygulanmasında etkilenip dış müdahalenin yönünü önemli ölçüde zorlamaktadır.

Şekil 2.16. Kudüs'te Mughrabi mahallesinin yıkımı ve Al-Burak Duvarı için bir plazaya dönüştürülmesi (SOFUOGLU, 2017)

2.3.2. Filistin'de yeniden yapılanma ve yeniden planlama politikalarının gerçeği

Savaşlar sonrası, yeniden yapılanma süreci büyük önem taşımaktadır. Filistin'in sembolizmi, ve işgalin Filistin'deki kültürel ve medeniyet mirasını çalma girişimleri nedeniyle, yeniden yapılanma sembolizmi sadece fiziksel ihtiyaçları karşılamanın ötesine geçmektedir. Bu binalar, Filistinliler 'in tarihi toprak hakkının görsel ve fiziksel bir tanığı ve Filistin kimliğinin bir sembolüdür.

Bölüm 2.2'de açıklananlara göre, Filistin'de çeşitli türden felaketlerin, özellikle İsrail işgalinin varlığı nedeniyle savaşlardan kaynaklanan felaketlerin olasılığı büyüktür. Ayrıca, net bir planlama ve sağlam bir vizyon eksikliği, kültürel, kentsel ve tarihi değeri olan her şeyin ihmal edilmesine yol açmaktadır. Öte yandan, Filistin siyasi otoritesinin ve resmi kurumlarının zayıflığı ve tüm Filistin toprakları üzerinde kontrol eksikliği ve işgal tarafından sürekli olarak hedef alınması, afet risk yönetimi ve daha sonra yeniden planlama ve yeniden yapılanma üstlenme kabiliyetinin azalmasına yol açmaktadır (ALDabbeek, 2007; Tahir, 2011).

Hazırlıklı olma ve kamu güvenliği önlemlerine gelince, araştırmalar ve Filistin gerçeği, afetlere karşı hazırlıklı olma veya önleme alanında büyük bir hazırlık ve yetenek eksikliği olduğunu göstermektedir. Örneğin, hastaneler, sivil savunma merkezleri ve yaşam merkezleri gibi, deprem gibi afetler karşısında hala zayıf kalmasına ek olarak, Filistin gerçekliğinde depreme dayanıklı inşaat standartları hala zorunlu olarak uygulanmamaktadır. Ayrıca ihtiyaç duyulduğunda bu tesislerin aksamasına neden olabilecek, bunun yanında birçok uluslararası standardın halen uygulanmadığı veya bazı eksiklikleri olduğu ve gereken seviyenin altında olmuştur (ALDabbeek, 2010).

Ayrıca, olası tehlikelere rağmen, Filistin'deki hazırlıklar hala zayıf ve Filistin gerçeği ve karşı karşıya olduğu zorluklarla uyumlu değildir. Günümüze kadar afetlerle yüzleşmek ve sonrasında yeniden yapılanma operasyonlarının yükünü taşımak için

kapsamlı ve sistematik bir stratejik organizasyon ve hazırlık bulunmamaktadır (ALDabbeek, 2010; Tahir, 2011).

Afet yönetimi, yeniden yapılanma ve planlaması konusunda daha sonra çalışan tek bir merkezi organın olmadığı, ancak bu sürecin büyük bir grup aktör (resmi ve gayri resmi kurum ve kuruluşlar) tarafından yürütüldüğü ve hiçbir koordinasyon olmaksızın yürütüldüğü gerçeğinden de anlaşılmaktadır. Yeniden yapılanma alanında, bir dizi yerel toplum kuruluşu, sivil toplum kuruluşu ve uluslararası kuruluş, yeniden yapılanma sürecinde belediyeler ve diğer kurumlar aracılığıyla çalışmakta ve aralarında gerçek bir koordinasyon bulunmamaktadır ve aralarında ortak veri tabanları bulunmamaktadır (Hillis, 2016; Tahir, 2011).

Kent dokusunun önemine, çeşitliliğine ve yüksek sembolizmine rağmen, gerçek bir ilgi eksikliği vardır. Tarihi alanlarda ise bazı özel veya kısmi durumlar dışında belgeleme ve arşivleme yapılmadığı, imar çalışmalarında yer ve kimlik pahasına sadece acil ve temel ihtiyaçlara özen gösterildiği görülmektedir. Tüm yeniden yapılanma projelerinde veya hazırlık projelerinde kentsel sürdürülebilirlik hususlarının hiçbirinin dikkate alınmadığı da söylenebilir. Bunun yerine, bu projelerin amaçları, insanların acil ihtiyaçlarına odaklanmak ve esas olarak etkilenenler için barınma sağlamaktadır (Hillis, 2016; Tahir, 2011).

Sonuç olarak, Filistin'de yeniden planlama ve yeniden yapılanmanın doğru ve iyi düşünülerek uygulanması için bugüne kadar hiçbir etkin politika ve stratejinin benimsenmediği açıktır. Kentsel altyapının geniş çapta tahribatına yol açan olayların tekrar etmesine ve buna eşlik eden nüfusun yerinden edilmesine rağmen, sahada statükoyu geliştirmeye ve afet risklerini daha etkin ve rasyonel bir şekilde yönetmeye yönelik politikaların benimsenmesine yönelik gerçekçi ve etkili uygulamalar mevcut değildi. Aksine, son yıllarda birçok ülke ve bağışçı, yıkılan mahalleleri yeniden inşa etmesine rağmen, Filistin'deki mimarlık ve planlama gerçeğini hiç dikkate almadan tasarım ve planlama sürecinde politikalarını uyguluyorlardı (Şekil 2.17).

Şekil 2.17. Katar hükümeti tarafından uygulanan Gazze Şeridi'ndeki Hamad şehir projesi (Anonymous15)

2.4. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölüm, afet risk yönetim sisteminin dayandığı temel kavramları tartıştı. Bu kavramlara dayanarak, bölüm Filistin'deki risk yönetim sisteminin stratejilerini ve uygulamalarını tartıştı. Bu bölüm aracılığıyla, Filistin'deki siyasi durum ve İsrail işgalinin Filistin'deki yaşamın çeşitli alanlarındaki kontrolü, net ve etkili bir afet riskinin gelişmesini engellediğinden, Filistin'deki afet yönetim sisteminin hala ilkel aşamalarında olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Buna göre, Filistin'de afet risk yönetimi politikalarının uygulanması ve geliştirilmesinin yerel yönetimler ve uluslararası kuruluşlar ile yerel toplumun sürekli ve odaklı çalışmalarını gerektirdiği söylenebilir. Filistin, hem doğal afetler hem de insan kaynaklı afetler düzeyinde, sürekli bir afet bölgesi olarak kabul edilmektedir.

Bu durumdan hareketle, Filistin'deki genel durum, sürekli afetlere maruz kalan ülkeler için afet risk yönetiminde uluslararası standartlara ayak uydurmak için bu durumu geliştirmek için daha sonra inşa edilebilecek birçok çalışmaya ve değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırma Materyali

Bu çalışma kapsamında, Filistin'de, genel olarak afetler ve özelde ise savaşlar sonrası, kalkınma ve yeniden yapılanmaya büyük önem verilmektedir. Gazze Şehri'ndeki Al-Shujaiya mahallesi, şehrin en eski mahallelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Şekil 3.1) (Ammar & Alramlawi, 2020). Mahalle, İsrail'in 2014 yılında Gazze'ye saldırısı sırasında sistematik yıkıma maruz kalmıştır (Şekil 3.2).

Şekil 3.1. Eski Gazze şehri ve Shujaiya mahallesinin sınırları

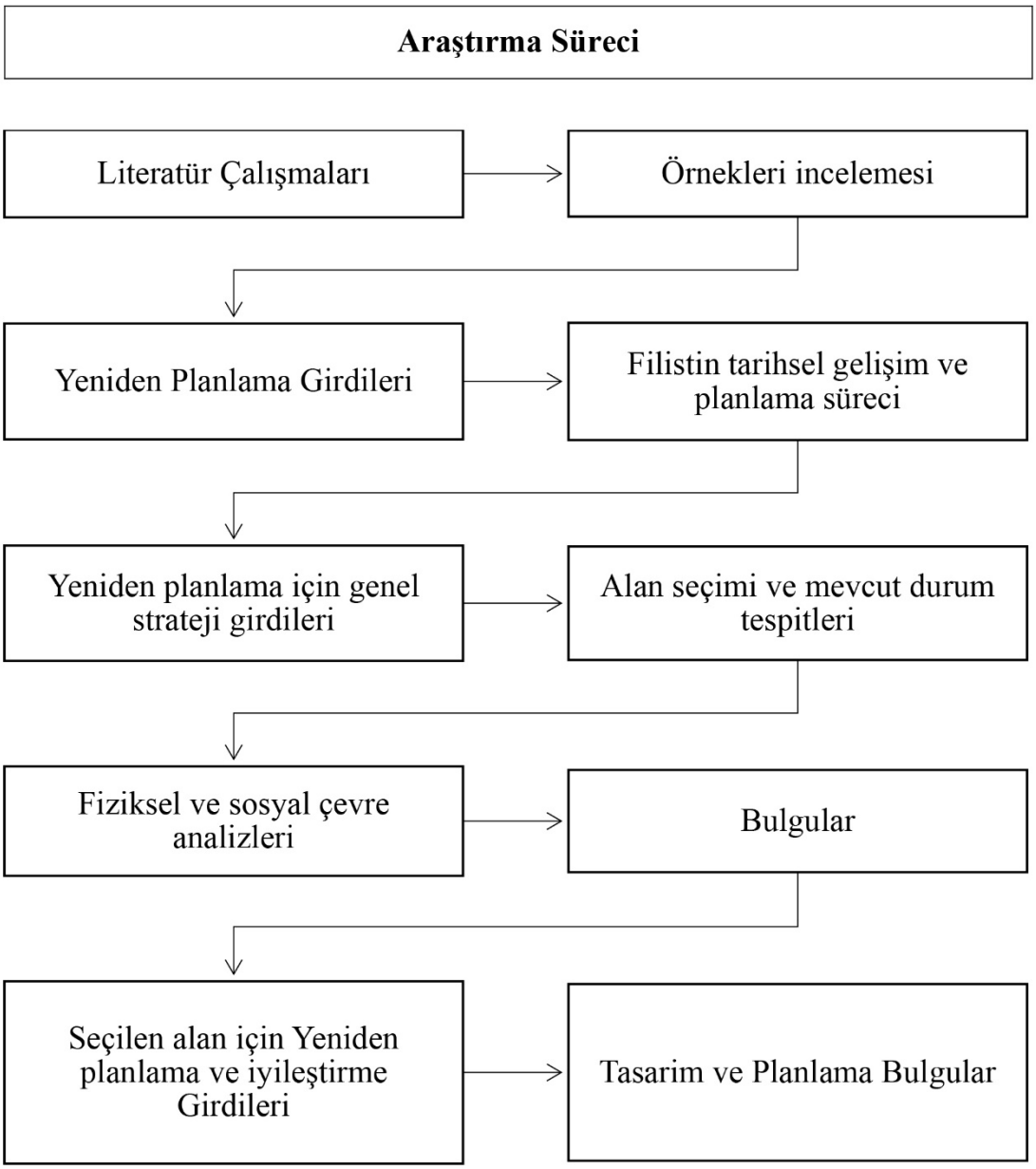
Şekil 3.2. Shujaiya mahallesi Savaş öncesi ve sonrası durumu (UNOSAT, 2014)

2014'ten beri, mahallede fiziksel yeniden yapılanma gerçekleşti. Mahallenin yeniden inşası için vizyon ve planların geliştirilmesine ilişkin bir dizi konferans düzenlenmesine rağmen, mahalle bugüne kadar birçok kentsel ve mimari sorundan maruz kamıştır.

Bu çalışmada, mahallenin savaş öncesi ve sonrası gerçekliği eldeki kaynaklar üzerinden analiz edilmektedir. Çalışmada değerlendirilen materyaller böyle özetlenmiş;

- Savaşlar ve afetler sonrası yeniden yapılanma ve kentsel dönüşüm politikaları ile ilgili literatür çalışmaları incelenmesi;
    - Filistin'de Savaş ve Afet Sonrası Yeniden yapılanma Stratejileri (Post-War and Disaster Reconstruction Strategies in Palestine). Yüksek Lisans Tezi. An-Najah Ulusal Üniversitesi, Filistin.
    - Gazze Şeridi'nde savaşlar ve afetler sonrası Yeniden Yapılanma Stratejileri (Reconstruction Strategies after wars and disasters in the Gaza Strip- Case study: Palestinian Housing Council). Yüksek Lisans Tezi. İslam Üniversitesi Gazze, Filistin.
    - Savaş sonrası kentlerin tasarımına dair analitik bir yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
    - Tahrip olan kentlerin tekrar yenilemesi- Halep örneği. Yüksek Lisans Tezi. Konya Teknik Üniversitesi, Konya.
    - Afet sonrası yeniden yapılanma için planlama (Planning for post-disaster reconstruction). Konferans makale. (I-Rec 2004 international conference improving post-disaster reconstruction in developing countries).
    - Silahlı çatışma sonrası Halep'te mimari mirasın rehabilitasyonuna yönelik bir değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan güzel sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Afet ve savaş sonrası yeniden yapılanma konusunda alan çalışmaları ve uygulamalarının değerlendirilmesi;
    - Varşova'nın yeniden yapılanma projesi.
    - Haret Hreik'in yeniden yapılanma projesi.
    - Al-Nada mahallesinin yeniden yapılanma projesi.
- Afetlerden sonra yeniden planlama ve yeniden yapılanma sürecinin girdilerini incelenmesi;
- Çalışma alanına dair daha önce çalışılmış alan akademik çalışmalar, kitaplar haritalar vb.

Araştırma süreci Şekil 3.3'te verilmiştir.

Şekil 3.3. Araştırma süreci

3.1.1. Literatür Çalışmaları

Filistin'de Tahrip olan Kentsel alanlar yeniden planlama ve yapılanmada yaklaşımlarına ait yapılan çalışmalar literatür ışığında incelendiğinde, **(Tahir, 2011)** "Post-War and Disaster Reconstruction Strategies in Palestine" başlıklı tezinde, Filistin'deki savaşlar ve afetler sonrası yeniden yapılanma sorununu ele almıştır. Bu alanda, küresel stratejileri tartıştığı, yeniden inşa programları ve hedefleri ile başlayarak çeşitli yeniden yapılanma projelerinin ayrıntılı analiz etmektedir. Uygulama seçenekleri için planlar hazırlamak ve alternatifler geliştirim sonuçlarda bulunulmuştur.

(Hillis, 2016) “Reconstruction Strategies after wars and disasters in the Gaza Strip- Case study: Palestinian Housing Council” başlıklı tezinde, savaşlar ve afetlerden sonra yeniden yapılanma için teorik kavramları göstermekte ve Filistin Konut Konseyi'nin deneyimini vurgulamaktadır. Bu çalışma, temel olarak Gazze Şeridi'nin yeniden inşası ile Filistin Konseyi'nin yeniden inşa sürecinde konut konusunda oynadığı rolü değerlendirmeyi ve bu konuya ışık tutmayı amaçlamaktadır. Araştırmacı, bu çalışmanın amacına ulaşmak için görüşmeler ve anketler gibi bir dizi araç kullandı. Hatalardan kaçınmak ve doğru olanı teşvik etmek için geçmiş deneyimlerin değerlendirilmesinden yararlanan çalışma, Gazze'yi yeniden inşa etme stratejisinin önünü açan bir grup sonuç ve önemli önerilerde bulunulmuştur.

Diğer düzeyde, (Bayraktar, 2018) “Savaş sonrası kentlerin tasarımına dair analitik bir yaklaşım üzerine yaptığı çalışmasında, Kentlere ilişkin temel ihtiyaçlar, tarihsel gelişim, kentsel gelişim, kültürel yapı ve bunun kent içerisinde yarattığı lekeler, etnik yapı, dini ve felsefi değerler vb. de içeren bağlam altlıkları ve acil durum planları oluşturulmalıdır. Analizden de anlaşılmaktadır ki savaş öncesi planlamalar kentler için olmazsa olmazdır ancak yine de savaş sonrası kent rehabilitasyonunda en etkin yaklaşımı sağlayacak unsur savaş sonrası sürecin örgütlenmesidir. Savaşın Etkilerinin Analizi ve Nasıl Bir Gelecek Sorusu; Savaş sonrası kentlerin fiziksel rehabilitasyonunda program, form, malzeme, hareket aksları gibi kararların bütününün nitelikli ve toplumsal olarak sürdürülebilir bir potansiyel ile yapılabilmesi için savaşın yarattığı yıkımın özgünlükleri ve simgesel izlerinin doğru anlaşılması ve bu veriler ışığında nasıl bir gelecek tahayyülü ile hareket edileceğinin hesaba katılması gerekmektedir” olduğunu belirtmiştir.

(ALMOSTAFA, 2021) “Tahrip olan kentlerin tekrar yenilemesi- Halep örneği” başlıklı tezinde, Halep şehrinin yeniden yapılanma ele almaktadır. Ayrıca bir kısım tarihi binaların şimdiki durumlara göre gerçeğini göstermektedir. Üstelik daha önce olan gerçek ve benzer durumlarda kullanılan yeniden yapılanma yönlerini de göstermektedir. Ayrıca “Suriye’nin genelinde şehirlerin silahlı savaşı bittikten sonra ve güven ortamını sağladıktan sonra başlangıç olarak en hızlı şekilde tarihi merkezlerinin daha sonraki bir adım olarak onarımı ve yeniden inşa etmesinin önemine göz ardı edilmeden sağlanmasının önceliği göze alınmalıdır” belirtmiştir.

(Alexander, 2004) “Planning for post-disaster reconstruction” başlıklı makalede, “Kentsel ve bölgesel planlama, ekonomik kalkınma sürecine rehberlik ederken halk sağlığı, refahı ve güvenliğini sağlamakla ilgilidir. Bu süreçlerin gereğinden fazla müdahaleci olması gerekmez, ancak tehlikelerin azaltılmasını veya tatmin edici bir dereceye kadar azaltılmasını sağlamak için yeterli rehberlik sağlamalıdır. Bu, örneğin belirli alanlarda belirli arazi kullanımlarının yasaklanmasını veya hafifletme konusunda harekete geçenlere ekonomik avantajlar sağlanması gibi teşvikleri içerebilir” vurgulamıştır.

(HASAN, 2019) “Silahlı çatışma sonrası Halep’te mimari mirasın rehabilitasyonuna yönelik bir değerlendirme üzerine yaptığı tez çalışmasında, Eski Halep kentinden (Halep Kalesi, Emevi Cami ve El-Sekatiye Çarşısı) gibi üç projeyi değerlendirilmiştir. Bu araştırmada, yapılan projelerin tarihsel ve mimari bir özeti açıklanmış ve iş planının ilerleyişinin süreci, mevcut yetenekler, işin ilerlemesini engelleyen zorluklar ve bu zorlukların çözümleri de tartışılmış. Halep tarihi kentinde var

olan kültürel miras değerlerinin iyileştirilmesi, rehabilitasyonu ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılması için, bu tez şunlar gibi önerilmiştir:

- Yıkılmayan binaların restorasyonu yapılmalıdır.
- Yıkılan binaların molozları kaldırılmalıdır.
- Hasarlı binaların restorasyonu için kısa zamanda çalışmalar yapılmalı, projeler geliştirilmelidir.
- Bölgenin yeniden canlandırılması için faaliyetler yapılmalıdır.
- İmar faaliyetleri için ilkeler geliştirilmesi.
- Bölge medeniyeti ve kimliğini oluşturan kilit noktaların korunması
- Yerel ekonomiyi canlandırmak gerekmektedir.
- Kültürel ve sosyal ihtiyaçların belirlenmesi ve buna göre inşa çalışmaların yapılması gerekmektedir" olduğunu belirtmiştir.

3.1.2. Dünyadan yeniden yapılanma örnekleri

3.1.2.1. Varşova'nın yeniden yapılanma projesi

Varşova şehrinin kökenleri MS dokuzuncu ve onuncu yüzyıllara kadar uzanmaktadır. Şu zamandan beri, şehir birçok kez işgal edilip yıkıldığı için birçok felaket ve savaşa maruz kalmıştır. Dünya Savaşı sırasında şehir kuşatıldı ve üzerine idari kısıtlamalar getirilmiştir. Varşova şehri, orada meydana gelen her yıkım ve vandalizmden sonra yeniden yapılanma edilmiştir (Al Aloul, 2007; Tahir, 2011)

Şekil 3.4. Varşova şehrinin genel görünümü (Anonim2)

Şehir,1655-1656 yıllarında, Prusya-İsveç savaşı sırasında tahrip edilmiş. 1700'lü yılların başlarında ve 1795'te Rusların elinde başka bir savaşa daha maruz kalmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşında kentin tanık olduğu büyük yıkımı maruz kamış. Ocak 1945'ta Alman kuvvetleri Varşova'nın %85'ini yok etti (Şekil 3.5) (Al Aloul, 2007; Anonim3).

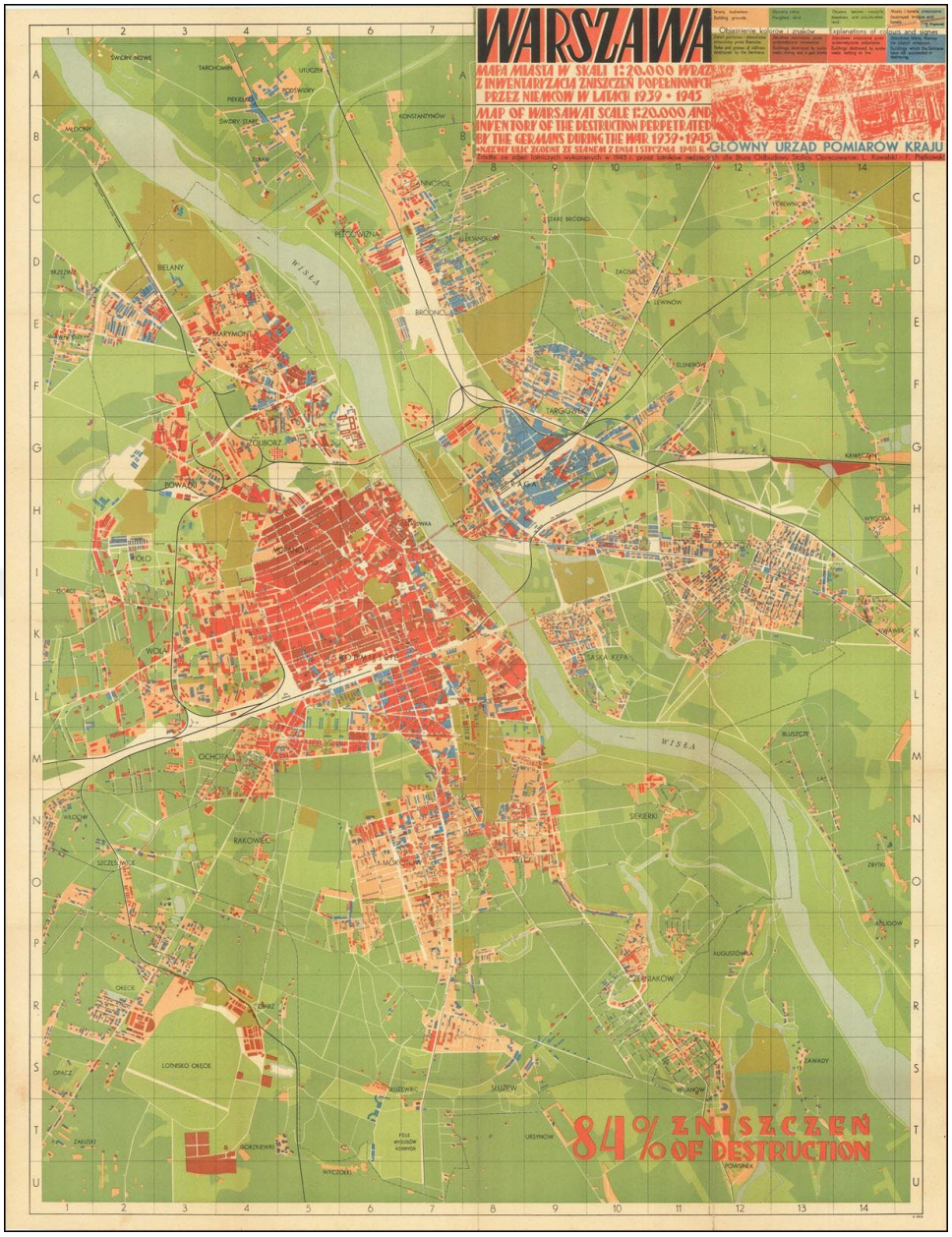
Şekil 3.5. Old Town Pazar Yeri, 1945 (Anonim3)

- **Varşova kentinin kentsel çevresi üzerindeki yıkımın sonuçları ve etkileri**

İkinci Dünya Savaşı sırasında Varşova'nın büyük bir kısmı bombaların ve sistematik saldırıların altına düşmüş, şehrin büyük bir bölümünde büyük hasara yol açmıştır. Kentin kültürel mirası, önemli anıtları, sembolik ve tarihi değeri olan binaları yok etmeye yönelik sistematik saldırılara da maruz kalmıştır. Ayrıca, birçok ev ve cadde, şehrin kentsel özelliklerini büyük ölçüde tahrip eden yangınlara maruz kalmıştır. Yıkıcı politika olarak, 957 binadan, 782'ye yakını yıkılmış ve 141 binanın kısmen yıkılmıştır. Halkın özgüvenini sarsmayı, tarihi ve kültürel kimliği sarsmayı ve kentsel çevreyi tamamen yok etmeyi amaçlanmıştır (Al Aloul, 2007; Tahir, 2011).

Şekil 3.6. İkinci dünya Savaşı'ndan sonra Varşova'da yıkım (Tahir, 2011)

Şekil 3.7. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Varşova'daki yıkımı gösteren harita - yok edilen alanlar – kırmızıdır (Kraju, 1949)

Sonuç olarak, 1945'in başında Varşova'nın kentsel mimarisindeki kayıpların yaklaşık %84'ü, endüstriyel altyapı ve tarihi anıtların %90'ı ve konut binalarının %72'si yıkıldığı tahmin ediliyordu. Savaştan önce 1 milyondan fazla insana ev sahipliği yapan bir şehir, Varşova Ayaklanması'ndan sonra neredeyse terk edilmişti ve harabelerinde sadece birkaç bin kişi yaşıyordu (Gliński, 2015). Savaşın sona ermesinden sonra, yerliler, şehri kültürel ve medeniyet mirasını yeniden yapılanma görevini üstlenmişler, sebat ve sembolik olarak direnişti. Bu süreç, kentin kentsel çevresinin özelliklerini restore etmeyi ve kimliğini, tarihini ve kültürel mirasını korumayı, ve kente yaşam ruhunu geri kazandırmayı ve kentin sosyal rolünü ve ekonomisini harekete geçirmeyi amaçlamıştır (Al Aloul, 2007; Bevan, 2007).

- **Varşova'nın Yeniden yapılanması**

Şehir sakinleri ve şehirdeki kentsel, mimari ve tarihi olaylarla ilgilenenlerin bir girişimiyle, tarihi değeri olan tüm eserleri toplayıp hedef alanlardan kaçırarak onları kurtarmaya çalışmışlar. Ayrıca savaş öncesi ve savaş sırasında şehir halkı, şehirde herhangi bir acil duruma hazırlık olarak, şehirdeki mimariyi belgelemek için çalışmışlar ve tüm bu planları şehirdeki mimarlık okulunda saklanmış, ve daha sonra şehrin dışında saklanmışlar (Bevan, 2007).

3 Şubat 1945'te Ulusal Konsey, Varşova'nın yeniden inşası için çağrıda bulunan bir kararı kabul etti. 14 Şubat'ta "Biuro Odbudowy Stolicy" (BOS) (Başkentin Yeniden İnşası Ofisi) kuruldu (Gliński, 2015). Savaşın sona ermesinden sonra, 1945-1966 yılları arasında, hala iyi ve sağlam durumda olan eski taşların, bir kısmı kentin yeniden yapılanmasına temel olarak kullanılmış ve bu sırada şehre verilen hasarın %85'i yapılmıştır (Bevan, 2007; Gliński, 2015) (Şekil 3.8).

Şekil 3.8. Eski Şehirde yeniden yapılanma çalışması (Gliński, 2015)

Sakinleri ve planlayıcılar arasında, yıkılan şehri, binalarla ilgili tüm detaylar ve içindeki değer unsurları ile olduğu gibi yeniden yapılanma için bir vizyon varmıştır. Yeniden yapılanma sürecinde, varsa yerel ve özgün yapı malzemelerinin kullanılmasına dikkat edilmiş, molozlardan çıkarılan eski yapı taşları da yeniden kullanılmış ve orijinal yerlerinin tespit edilerek geri verilmeye çalışılmıştır. Kentin yeniden yapılanması sırasında, yeniden yapılanma sürecinde kullanılmak üzere geçmişin tüm kanıtları toplanmış. Sonunda, tarihi, geçmişi ve yapı malzemeleriyle olduğu gibi yeniden yapılanma edilen kent, yaşamın yeni bir evresini ve kentin maruz kaldığı tahribatı belgelemektedir (Bevan, 2007; Tahir, 2011).

Tarihi yeniden inşa, doğal olarak, yeniden inşa etme çabasının bir parçasıydı. Şehir, artan sayıdaki yeni Varsovyalıları barındırmak için yeni kentsel planlamaya, yeni sokaklara ve yeni binalara ihtiyaç duyuyordu. Savaştan hemen sonraki yıllar, 1949'da açılan (Trasa W-Z) Doğu-Batı yolu gibi birçok büyük projenin başlatılmasına ve tamamlanmasına tanık oldu (Bkz. Şekil 3.9), büyük bir mühendislik başarısı olarak kabul edildi (Gliński, 2015).

Şekil 3.9. Trasa W-Z (Doğu-Batı yolu) yapılanması (Gliński, 2015)

Şekil 3.10. Yeniden yapılanma öncesi ve sonrası inşaat durumu (Tahir, 2011)

- **Varşova'nın yeniden yapılanma stratejileri**

  - Hazırlık ve planlama: Saldırının ve afetin öngörülmesi, buna iyi hazırlanmaya yardımcı olmuş. Ayrıca Sakinler, şehrin kentsel mirasını korumak ve yeniden yapılanma sürecinde bir referans olarak kullanmak için yerel mimariyi belgelemişler ve planları güvenli yerlerde tutmuşlar.

  - Kentsel kimlik koruması: Tarihi kenti olduğu gibi yeniden yapılanma süreci, sakinlerinin kimliğinin, tarihinin, mirasının ve özgünlüğünün önemini göstermektedir. Şehir, tarihin birikmiş hafızasının bir kompleksidir, bu nedenle kentsel kimlik koruma sürecinin, yeniden yapılanma süreci ve mirasın ve medeniyetin özgünlüğünün açık bir belgesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

  - Yapım yöntemleri ve yerel malzemeler: Yeniden yapılanma sürecinde, bulunmuşsa özgün yapı malzemeleri, bulunamamışsa eski kentin yapımında kullanılan geleneksel ve yerel yöntemlerin aynısı kullanılmış. Geleneksel yapı yöntemlerinin kullanılması ve malzemeler, mekanın kimliğini korumada ve eski yapı tekniklerini canlı tutmada oldukça faydalıdır.

  - Maliyet: Kenti aynı sokak ağı ve mevcut altyapı üzerinde yeniden yapılanma, hasarlı altyapının yeniden bakımının yapılması gerektiğinden, yeni ağlar oluşturmak yerine maliyetlerden tasarruf sağladığından, yüksek yeniden yapılanma maliyetini azaltmıştır.

  - Kolaylık ve temel ihtiyaçların sağlanması: Bazı eski binalar iç tasarım açısından konfordan yoksundu, bu nedenle tasarımcılar cepheleri ve eski mimari karakteri koruyarak iç mekânı modern çağa uygun olarak yeniden düzenlemeye çalışmışlar.

  - Yerel topluluk kurumlarının rolünün güçlendirilmesi: Resmî kurumların yokluğunda şehrin yeniden yapılanması için sakinler ve yerel topluluk kurumları sorumludur. Varşova'yı yeniden inşa etmenin nedenlerinden biri de insan faktörüydü. Ocak 1945'ten başlayarak, şehre sürekli bir insan akını varmış, harabelere akın eden ve yeniden inşa sürecini başlatmışlar (Gliński, 2015). Burada yeniden yapılanmanın önemi ve afet risk yönetim sisteminin uygulanmasının aşamaları hakkında nüfusun gerekli bilincini belirtmekte fayda vardır.

- **Kentin yeniden yapılanma sürecinde afet risk yönetim sistemi**

Varşova kentindeki yeniden yapılanma sürecini inceleyerek afet risk yönetim sisteminin kullanımına dair doğrudan kanıt olmamasına rağmen, süreç sakinler ve mimarlar tarafından afet risk yönetimi adımlarında aşağıdaki gibi otomatik olarak ilerledi:

  - Risk değerlendirmesi: Bu aşama, konut sakinlerinin ve mimarların kültürel ve tarihi miraslarını istila edecek tehlike hissiyle açıkça ortaya

konmuştur. Çünkü savaşın genel durumu ve karşı tarafın zihniyetinin anlaşılması, bu savaştan etkilenmesi muhtemel yerlerin bilinmesine yardımcı olmuş. Yaklaşan tehlikeyi değerlendirmeye tahmin etmeye ve ona hazırlanmaya yardımcı olmuştur.

- Hazırlıklı olma: Bu aşama, kentini korumak üzerinde, kent sakinlerinin kentin mimari mirasını ve kentin tarihi mirasını hem aktararak hem da güvenli yerlerde muhafaza ederek çalıştıkları en önemli aşamalardan biriymiş.

- Müdahale etme: kent sakinleri ve mimarlar, planların aktarılması ve korunması, molozların hızla ele alınması ve kentin mimari mirasına uygun bir şekilde yeniden kullanılması ile afet sırasında kentte etkin bir şekilde müdahale etmiştir.

- Yeniden Yapılanma: kent sakinleri, yerel kuruluşlar, mimarlar ve toplumun çeşitli kesimleri, kentin bu dönem için korunmuş olan tarihi planlara dayalı olarak etkin, belgelenmiş ve güvenilir bir şekilde yeniden yapılanmasında çalışmışlar, böylece kent olduğu gibi geri dönmüştür.

3.1.2.2. Haret Hreik'in yeniden yapılanma projesi

Beyrut'un güney banliyölerinin konut ve ticari dokusu, İsrail'in Temmuz ve Ağustos 2006'da Lübnan'a karşı yürüttüğü savaşta ciddi şekilde hasar gördü. Beyrut'taki yıkımın çoğu, yaklaşık 265 konut, ticari ve ofis binaları yerle bir edildi veya ağır hasar gördü. Belediye, 3.119 konutun ve 1.610 ticari birimin (mağaza ve ofis) tamamen yıkıldığını bildirdi. Toplamda, en az 20.000 Haret Hreik sakini evlerini kaybetti (Fawaz & Ghandour, 2007; GELDİ, 2020).

Şekil 3.11. 2006 yazında İsrail saldırılarının ardından Haret Hreik'in havadan görünümü (Fawaz & Ghandour, 2007)

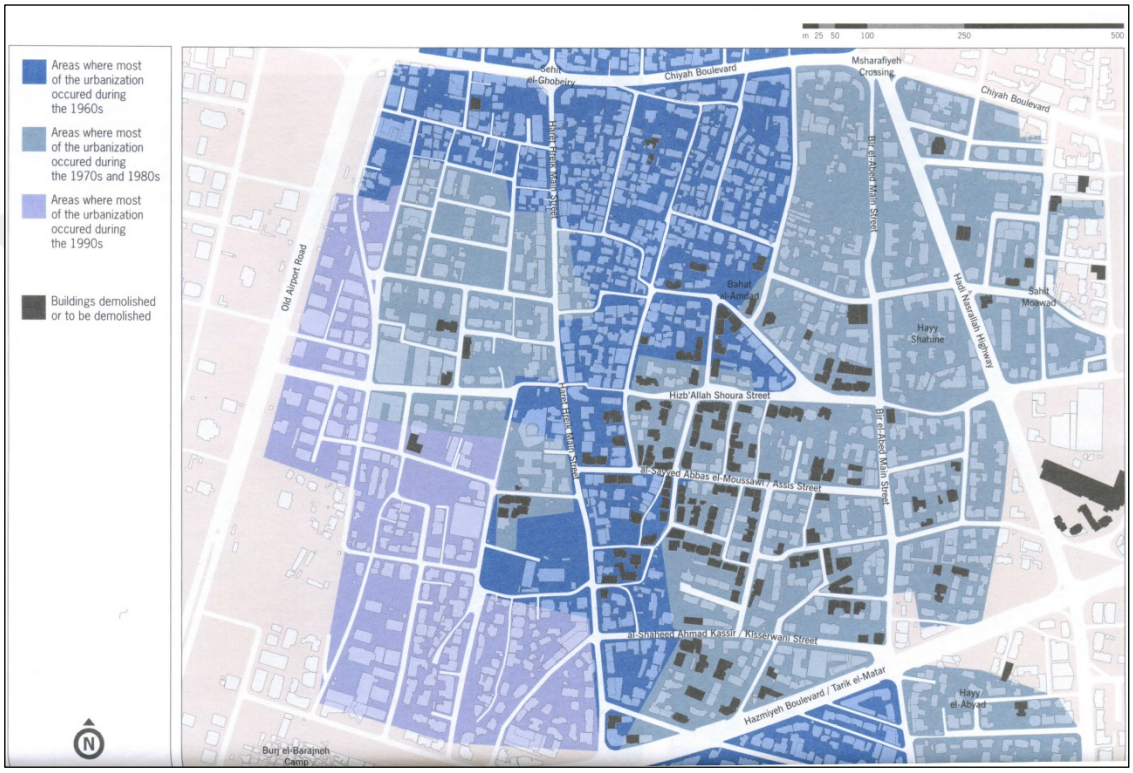
Şekil 3.12. Haret Al-Hreik'teki yıkımın yerini ve derecesini gösteren planı (Fawaz & Ghandour, 2007)

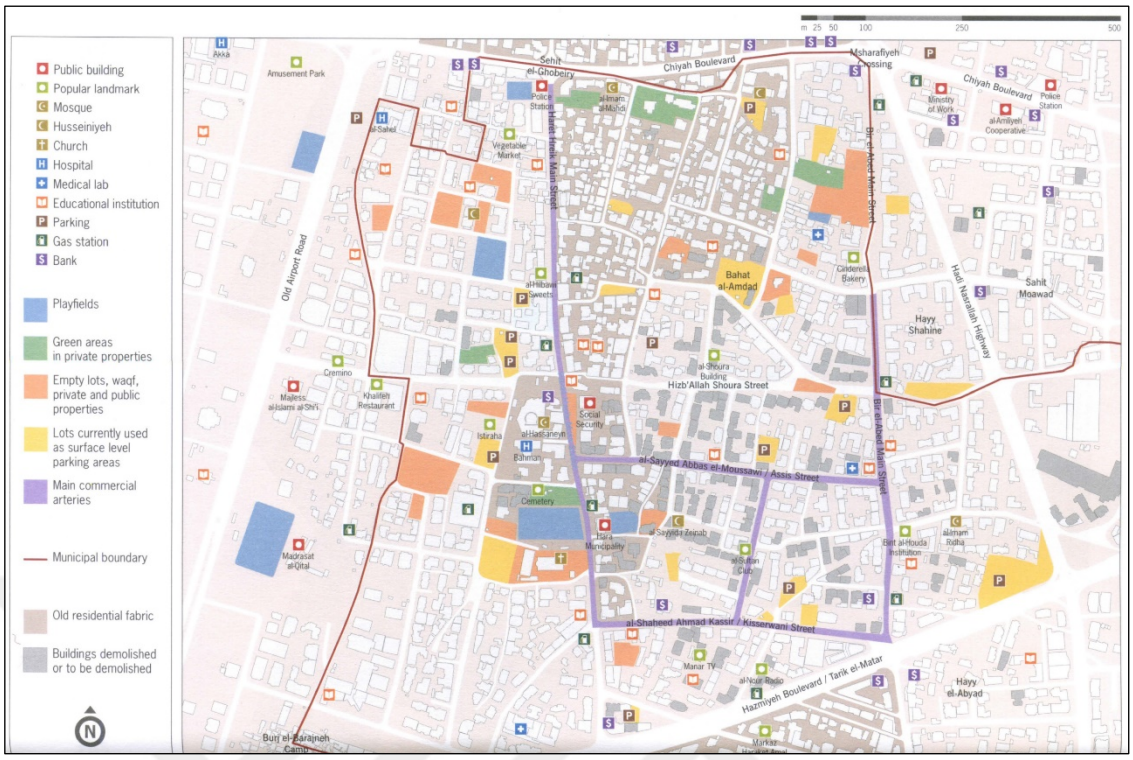
Şekil 3.13. Haret Hreik'teki yıkımdan görüntüler (Fawaz & Ghandour, 2007)

- **Haret Hreik'in Yeniden yapılanması**

İsrail savaşının ardından, bir grup Lübnanlı mimar, planlamacı ve mühendis, Haret Hreik'in yeniden inşası için alternatifler tasarlamak üzere bir araya gelmiş. Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde (AUB) Mimarlık ve Tasarım Bölümü'nde Yeniden Yapılanma Birimi'nin bir alt birimi olan Haret Hreik Görev Ekibi'ni kurmuşlar. Bu çalışmanın sonuçları öncelikle mevcut koşulları gösteren, komşuluk modellerini analiz eden ve yeniden inşada müdahaleler öneren üç harita setinden oluşmaktadır (Fawaz & Ghandour, 2007; GELDİ, 2020).

Şekil 3.14. Binaların Tarihsel Analizi (Fawaz & Ghandour, 2007)

Şekil 3.15. 2006 Yazından Önce Arazi Kullanım Analizi

Şekil 3.16. Doğal Aydınlatma ve Havalandırma analizi (Fawaz & Ghandour, 2007)

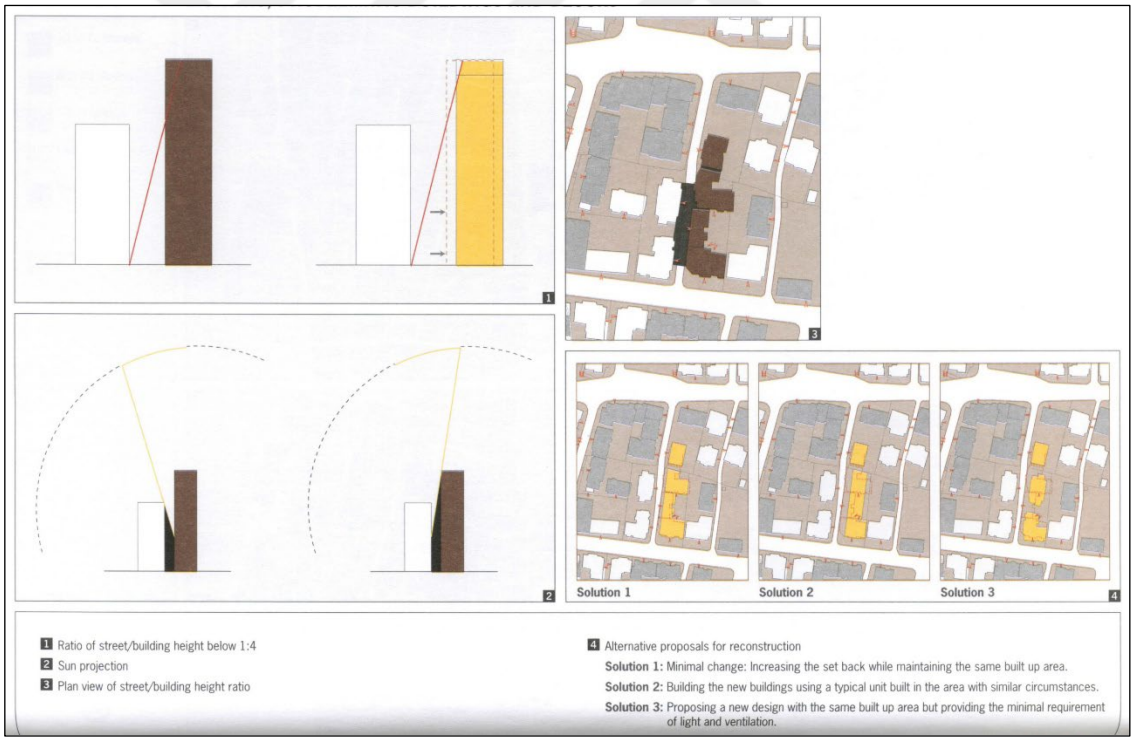
Daha önceki haritalar ve analizler aracılığıyla Haret Hreik'i etkileyen sorunların ana hatları belirlendi. Haret Hreik'in yeniden yapılanmasının dayandığı ve aşağıdaki gibi özetlenen birkaç ilke belirlenmiştir.

- İlke 1: Mahallenin sosyal dokusunu korumak için 2006 savaşından önce olduğu gibi aynı coğrafi bölgede yerinden edilmiş sakinlere için mümkün olan en hızlı ve en eksiksiz yeniden yerleşimi teşvik edin.

- İlke 2: Mahalledeki kamusal alanların kalitesini iyileştirin. Kamusal alanlar, topluluğun bir hakkı ve özel alandaki oyun ve sosyal alan eksikliğini açık hava tesislerinin telafi etmesi gereken düşük gelirli mahallelerde ciddi bir ihtiyaçtır.

- İlke 3: Araç sirkülasyonunu, yaya ve açık alan ihtiyacı ile dengelemek, böylece hava kalitesinde, gürültüde iyileştirmeler sağlanmak, ve araba sirkülasyonunu azaltmak.

- İlke 4: Özel konutlarda doğal aydınlatma ve havalandırmaya uygun erişimi sağlamak. Mahallenin mevcut yoğunluğu göre alındığında, doğal aydınlatma ve havalandırmaya verilen önemi koruyan uygulanabilir senaryolar geliştirilmiştir (şekil 3.17).

Şekil 3.17. Binalar için doğal aydınlatma ve havalandırma sağlamaya yönelik senaryoları (Fawaz & Ghandour, 2007)

- İlke 5: Konut ve ticari park alanları için bir dizi park seçeneği aracılığıyla yeterli özel park yeri sağlamak. Ama, tüm ihtiyaçları karşılanmaması, çünkü kolay park

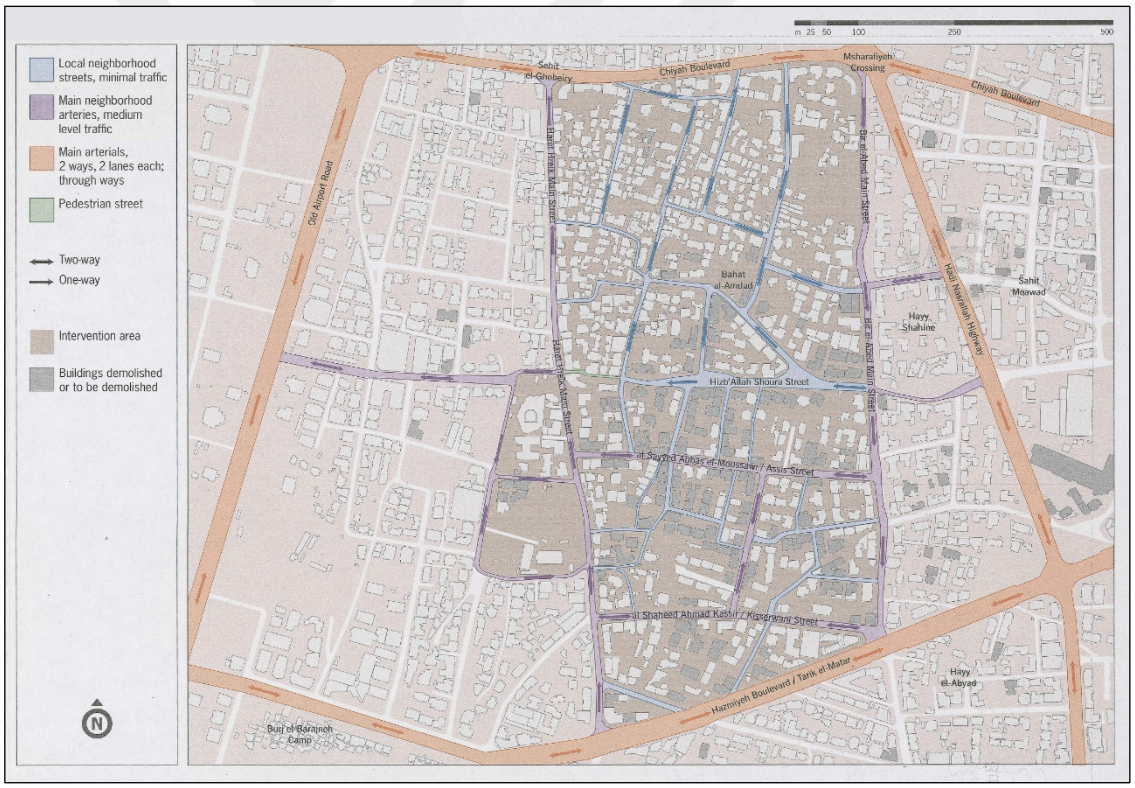
etmenin sürüşü teşvik ettiği biliniyor, mahallenin gelişmesine ters düştüğünü düşündüğü bir şeydir.

- İlke 6: Yeniden inşayı, kamusal alanda rolü güçlendirilmesi gereken bir kamu sektörü ile iyi belirlenmiş ve yakından izlenen bir çerçeve içinde özel binaların yeniden inşasından sorumlu olması gereken konut sakinleri ve geliştiriciler arasındaki işbirliğine dayalı bir çaba haline getirmek.

- İlke 7: Pahalı yönetim maliyetlerini ve nihai bakım ve koordinasyon sorunlarını sınırlamak için planlamada basit, kullanımı kolay yaklaşımlara güvenmek.

Bu ilkelere dayanarak, Haret Hreik'in yeniden yapılanma için planlar hazırlanmıştır. Bu yedi ilke, yaya açık alanlarının restore edilmesi ve korunması yoluyla kamusal alana müdahale ederek mahallenin yaşanabilirliğini artırmak için benimsenmiştir. Üç ana türde kamu müdahalesine dönüşürler:

- Mahalle dışındaki trafiği yeniden yönlendirerek trafik düzenini değiştirmek, böylece yerleşim sokaklarındaki trafik hacmini azaltmak ve büyük kamyon ve makinelerin dar yerleşim alanlarına girmesini zorlaştırmak (şekil 3.18).

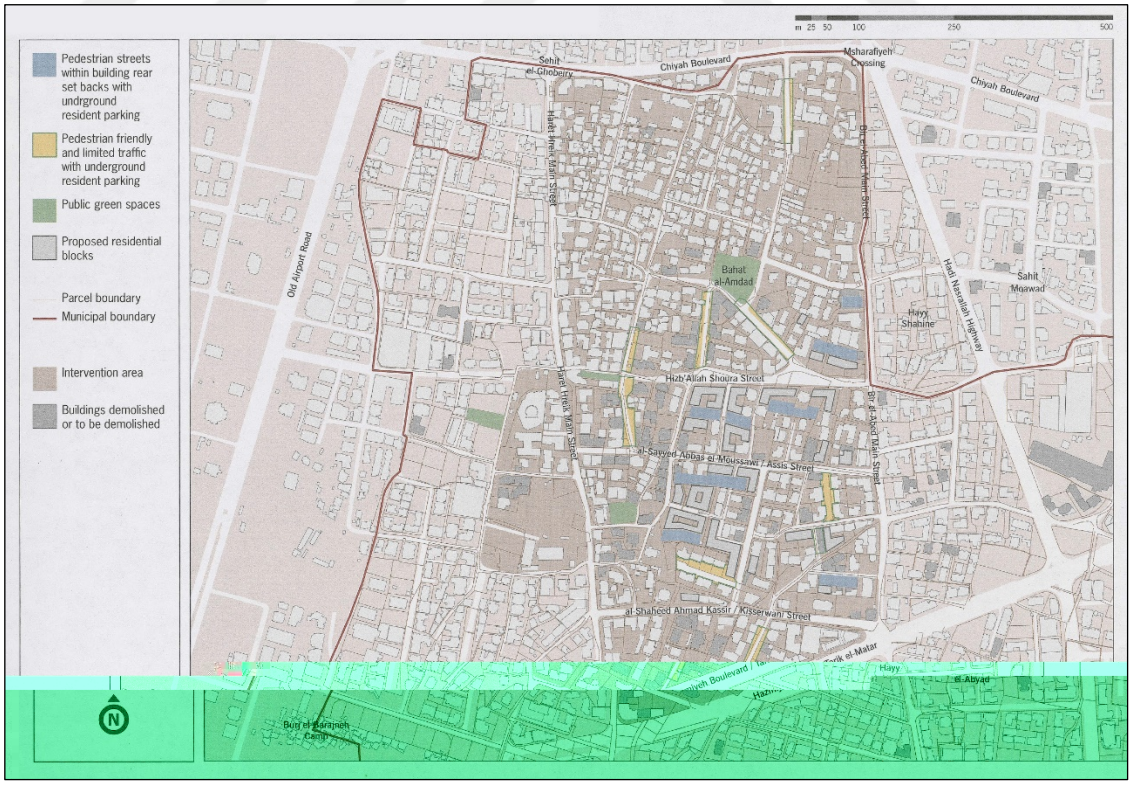

Şekil 3.18. Önerilen Trafik Planı (Fawaz & Ghandour, 2007)

- Açık ve yeşil alanlardan oluşan bir ağ oluşturmak, kamusal meydanları, yaya ve yarı yayalara yönelik yeşil sokakları ve yeşillendirilmiş binaları içerir (şekil 3.19 ve 3.20).

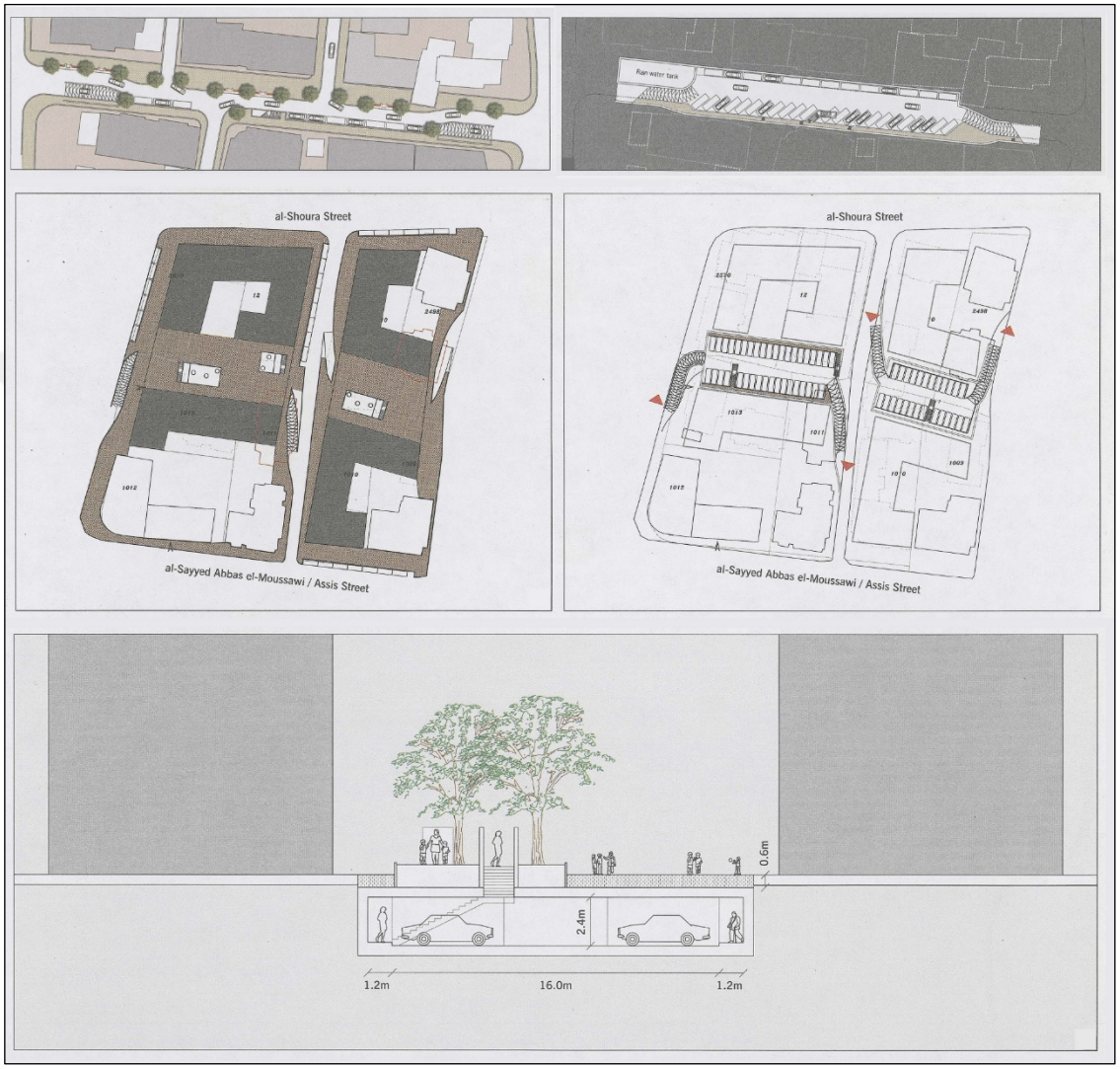

Şekil 3.19. Yeniden yapılanma alanı için genel planı (Fawaz & Ghandour, 2007)

Şekil 3.20. Açık alanlar ve hizmet planı (Fawaz & Ghandour, 2007)

- Birkaç ek park yeri türü yaratarak otopark koşullarının iyileştirilmesi: özel konut park yeri (yeniden inşa edilen binaların altında), sokak altı ayrılmış sakin park yeri (mevcut caddelerin veya kamulaştırılan yeni yaya caddelerinin altında), büyük park yerleri (kamulaştırılan alanlarda), cadde seviyesinde fiziksel engelliler için park yeri ve sokak ölçülü park yeri.

Şekil 3.21. Oluşturulan otopark türleri. sokak altlarında, kamusal alanlarda ve binaların altında (Fawaz & Ghandour, 2007)

Şekil 3.22. Caddelerden birinde tasarlanmış yaya ve park yerleri (Fawaz & Ghandour, 2007)

Şekil 3.23. Yaya dostu sokaklar, çevre düzenlemesi (Fawaz & Ghandour, 2007)

- Haret Hreik'in yeniden yapılanmasının çıktıları

  - Uzmanların katılımı ile strateji ve planların hazırlanması yeniden yapılanma sürecinde önemli rol oynamaktadır.

  - Afet öncesi ve sonrası kentsel alanın gerçekliğini analiz etmenin önemlidir. Böylece, Mantıklı ve uygun çözümlerin geliştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

  - Yeniden yapılanma sürecinin ilerlemesine ve gerekli hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunan stratejik bir çerçeve geliştirmek.

  - Halk katılımı ve ihtiyaçlarının anlaşılması, afetlerden sonra kentsel alanların gelişmesine katkıda bulunur.

  - Kentsel çalışmaların hazırlanması, yeniden yapılanma sürecinde olumluların artırılmasına ve olumsuzlukların giderilmesine katkı sağlamaktadır.

Haret al-Hreik, savaş sonrası yeniden yapılanmanın açık bir örneğidir ve bu tezde tartışılan Filistin'deki harap kentsel alanların kalitesini iyileştirmek için yapılan müdahalelere çok benzer. Tehlikenin kaynağını, hasarın boyutunu ve Ortadoğu ülkelerinde acil kalkınma ihtiyaçlarını paylaşırlar.

3.1.3. Filistin’den yeniden yapılanma örneği

3.1.3.1. Al-Nada mahallesinin yeniden yapılanma projesi

Al-Nada mahallesi, Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki Beit Hanoun şehrinin kuzey kesiminde yer alan mahalledir, 1994 yılında modern bir mimari tarzda inşa edilmiştir. 2014 yılında İsrail işgal ordusu Al-Nada mahallesinin yaklaşık %50'sini yok etmiştir (Şekil 3.12). Mahallenin altyapısında da önemli hasarlar meydana gelmiş, yüzlerce Filistinli ailenin yerinden edilmesine neden olmuştur (Petti, 2016).

Şekil 3.24. Al Nada mahallesinin havadan görünümü, 2008 (Petti, 2016)

Şekil 3.25. 2014 yılında Al-Nada mahallesindeki yıkımın bir resmi (Petti, 2016)

2016 yılında, birçok yerel ve uluslararası kuruluşun katılımıyla Al-Nada bölgesinin yeniden inşası için bir plan hazırlanmıştır. Projede, kentsel altyapı ve açık alanların yenilenmesinin yanı sıra kısmen hasarlı 386 konutun rehabilitasyonu ve 207 ek konut inşaatı gerçekleştirilmiştir (Petti, 2016).

Şekil 3.26. Mahallede yeniden inşa İdaresinin toplantısı (Petti, 2016)

Mahallenin yeniden imar planı, yerel nüfusun kolektif bağlarının güçlendirilmesi ve mahallenin, mahalleler ve çevre ile şematik olarak bağlanması temelinde oluşturuldu. Ayrıca, yerleşim bölgesindeki yaşam standartlarının gelişimini desteklemek için altyapının iyileştirilmesine odaklanılmaktadır (Petti, 2016).

Şekil 3.27. Mahalledeki imar alanlarının belirlenmesi (Petti, 2016)

Şekil 3.28. Yeniden yapılanmadan sonra yeni bir genel planı (Petti, 2016)

Şekil 3.29. Mahallede yeni binalar planları (Petti, 2016)

Şekil 3.30. Mahalledeki binaların son tasarımı (Petti, 2016)

- **Al-Nada mahallenin yeniden yapılanma stratejileri**

Yeniden yapılanma genellikle yıkımın karşı noktası olarak düşünülür. İkisi, gerçekte ve özellikle Gazze'de genellikle zıt olarak görülse de, bu anlar bir döngü içinde

birbirine bağlıdır. Aynı zamanda yıkım, insanlar arasında yeni ittifakları ve farklı bir kolektivite duygusunu teşvik etme potansiyeline sahiptir. Bir yeniden yapılanma projesi, güç ilişkilerini yeniden çerçeveler ve farklı türde bir mekân, toplumsal yapı ve zihniyet dayatır (Petti, 2016). Al-Nada mahallenin yeniden yapılanma stratejileri aşağıdaki gibi özetebilir:

- Mahallenin maruz kaldığı olayların incelenmesi ve analizi. Böylece geçmiş hataların çözümleri yeniden yapılanma süreci ile sunulur.
- Filistin'deki yapı yasa ve yönetmeliklerine uygun mimari çözümler sunmaktadır.
- Yerel toplumu ve nüfusu yeniden yapılanma sürecine dahil edin. Nüfusun ihtiyaçlarını anlamak ve planları ve yeni fikirleri tartışmak için düzenli toplantılar yoluyla yapılır.
- Nüfusun sosyal aktiviteleri için ortak alanlar tasarlayarak sosyal dokuyu güçlendirmek. Ayrıca, zemin katı sakinlerin sosyal aktiviteleri için kullanabilecekleri açık alan olarak bırakılmış.
- Yeniden yapılanma alanların sokak ağına ve mahalledeki mevcut planlama sistemine bağlanması.

- **Afet risk yönetimi politikalarının uygulanması**

Bu alanın yeniden yapılanma süreci incelendiğinde, tasarım ekibinin hesaplamalarına afet risk yönetim sisteminin dahil edilmediği açıkça görülmektedir. (Petti, 2016) bunu şöyle açıklıyor “Sadece abluka altında değil, aynı zamanda yeni bir savaşın yakın tehdidiyle karşı karşıya olan bir bölgeyi yeniden inşa etmek ne anlama geliyor? Mimarlık yeni bir savaşı engelleyemez; zekiymiş gibi bile davranamaz. İsrail ordusu en son yeraltı yapılarının silahları saklamak veya yasadışı malzemeleri taşımak için kullanıldığı ve onları bombalama hedeflerine dönüştürdüğü bahanesiyle hareket ettiğinden, Gazze'de betonarme barınakların inşa edilmesi insanları daha da fazla tehlikeye maruz bırakacaktı”.

Mimarlığın bu durumda sunduğu en önemli şey, afet sırasında ve sonrasında, kolektif ve toplumsal bir uyum duygusunu koruyarak ve mümkün olduğunca çok insanı tehlikelere maruz kalma olasılığından uzak tutarak önemli bir rol oynamaktadır.

3.1.4. Örneklerin sonuçlarını tartışma ve karşılaştırma

Önceki üç örnek arasındaki uyum birkaç önemli noktada ortaya çıktı ve bu noktalar şu şekilde özetlenebilir:

- Örnekler, tehlikenin kaynağında (savaş) ve tehlikenin sonuçlarında (hedeflenen alanların kentsel yapısının tahribi) örtüşmektedir.
- Yeniden yapılanma sürecine öncülük eden katılımcı bir yapı oluşturmak.

- Savaştan sonra kentsel çevreyi iyileştirmeye ve sakinleri hızla yerlerine döndürmeye yönelik planlar ve politikalar geliştirmektedir.

- Önceki sorunları analiz etmek ve yeniden yapılandırma operasyonları sırasında bunları önlemek için çalışmaktadır.

- Yeniden yapılanma sırasında açık/katılımcı alanların tasarımına ilgi göstermesi.

Öte yandan, önceki örnekler arasında birçok yerde fark ortaya çıktı. Aşağıdaki çizelge bu noktalardan en önemlilerini özetlemektedir.

Çizelge 3.1. Önceki örnekler arasındaki farkları

Karşılaştırmak	**Varşova'nın yeniden yapılanma projesi**	**Haret Hreik'in yeniden yapılanma projesi**	**Al-Nada mahallesinin yeniden yapılanma projesi**
Tehlikeye hazırlıklı olmak	Önemli ölçüde	Zayıf	Zayıf
Savaştan sonra müdahalenin hızı	Hızla	Orta	Yavaşla
Yeniden yapılanma tarzı	Olduğu gibi	İyileştirme	İyileştirme
Yeniden yapılanma yönlendirilen	BOS ve Halk	Haret Hreik Görev Ekibi	Yerel ve uluslararası kuruluşlar
Altyapıyı yükseltmek	Geniş ölçüde	Orta	Zayıf
Geçim kaynaklarını iyileştirmek	Geniş ölçüde	Geniş ölçüde	Zayıf
Afet Risk Azaltma Uygulaması	Açık bir biçimde	Zayıf	Zayıf

3.2. Araştırma Metodolojisi

Çalışma kapsamında araştırma metodolojisi dört yaklaşımdan oluşan bir yol izlenerek oluşturulmuştur.

- **Tümevarımsal Yaklaşım**: Çalışmanın bu aşamasında kentsel çevrede yeniden yapılanma/planlama ve afet risk yönetimi süreci ile ilgili kaynaklar, literatür, yayınlar ve kitaplar incelenmiştir. Ayrıca Filistin'deki yeniden yapılanma ve afet risk yönetimi gerçeğini incelemek, yönlendiren en önemli sorunlar ve zorluklar üzerinde durmak.

- **Karşılaştırmalı Yaklaşım**: Afet sonrası yeniden yapılanma ve planlamada uluslararası, bölgesel ve yerel deneyimleri incelemeye ve bunları karşılaştırmaya dayanmaktadır. Filistin'de yeniden planlama için stratejiler ve politikalar geliştirmede yararlanmaktadır.

- **Analitik Yaklaşım**: Bu çalışma kapsamında, yürütülmekte olan durum analiz edilmekte ve bu çalışmanın gerçekte uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar ve engeller kategorize edilmektedir. Afet risk yönetiminde yerel Filistin kapasitelerinin, yeniden yapılanma sürecinin liderliği ve afet sonrası planlama değerlendirilmek. Ayrıca, Afet sonrası yeniden planlama sürecinin girdileri ve önerilen mekanizmanın formüle edilme yöntemi de analiz edilmektedir.

- **Uygulamalı Yaklaşım**: Bu çalışmadaki uygulamalı yaklaşım aşağıdaki noktalara dayanmaktadır:

    - Filistin'deki afet risk yönetim sistemi araçları olarak yeniden planlama politikalarının ve stratejilerinin temel hatlarını oluşturmak.

    - 2014 yılında Gazze'ye yönelik savaşta tahrip olmuş bir kentsel alanda bu politika ve stratejilere uygulama önerisi sunulmak.

    - Gelecekte afet yönetimi ve yeniden planlama alanı geliştirebilecek teorik ve pratik sonuçlar ve öneriler formüle etmek.

3.2.1. Afet sonrası yeniden yapılanma ve planlama girdileri

Kentler, kalkınma ve kentsel gelişme süreçlerinin ana tanıkları olduğu kadar, savaşın ve çatışmanın ana mekanlarıdır. İnsanlar ve kentsel çevre arasındaki sivil ilişkilerin yok edilmesi, sosyal ve tarihsel hafızanın yok edilmesi, modern zamanlarda savaşların ve çatışmaların en önemli hedeflerinden biridir (YILMAZ & ŞAHİN, 2018).

Yirminci yüzyılda yeni savaş teknolojisinin gelişmesi, savaşın yayılmasına ve kentsel çevre üzerindeki etkisini artırmıştır. Çatışma bölgelerinde, fiziksel yapı ve kentsel altyapı da sürekli tehdit altındadır. Geçtiğimiz yıllarda, kentsel yapının kentleri ve kentsel alanları hedef alarak tahribi, “insanlar ve çevreleri arasındaki sivil ilişkilerin ortadan kaldırılması” olarak anlaşılan “kentkırım” kavramının ortaya çıkmıştır (Coward, 2008). (Coward, 2007) kentsel yıkımın 3 farklı şekilde gerçekleştiğini açıklıyor;

- Askeri gereklilik;

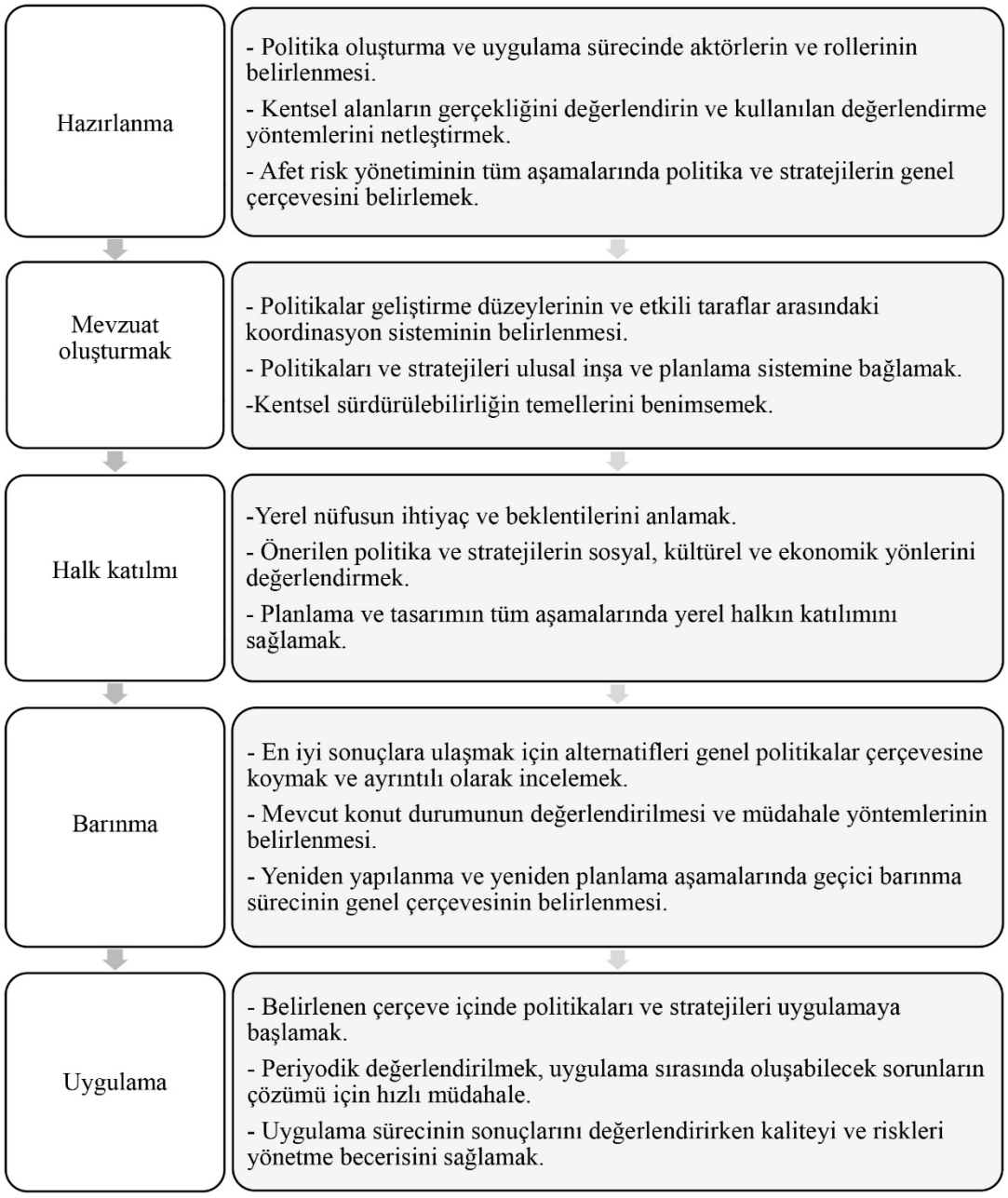
- İkincil zararlar sonucu kentsel yıkım;

- Kültürel mirasın ortadan kaldırılmasına yönelik kentsel yıkım ve yeni bir kavram olarak kentkırımdır.

Buna rağmen, birçok araştırmacı ve planlamacı, savaş sonrası dönemi kentsel büyümenin gelişimi için bir fırsat ve zorluk olarak görmektedir. Planlama çalışmaları, yeni binaların inşası ve kültürel mirasa müdahale biçimleri aracılığıyla, şehirlerin

dokusunun geliştirilmesi ve kentsel yapının geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi mümkündür (YILMAZ & ŞAHİN, 2018).

Bu bölüm aracılığıyla, yeniden planlama ve afet sonrası yeniden yapılanma sürecinin girdileri belirlenir. Politikalar ve stratejiler girdileri, bu tez sırasında birkaç aşamada oluşturulur ve tanımlanır. Aşağıdaki (şekil 3.21) bu aşamaları göstermektedir.

Şekil 3.31. Politika oluşturma aşamaları

3.2.2.1. Yeniden planlama politikalarını ve stratejilerini oluşturmaya hazırlanma

Hazırlık aşaması, gerçekliği anlamak, yetenekleri ölçmek ve zayıf ve güçlü yönleri analiz etmek için herhangi bir kentsel süreçteki temel aşamadır. Yeniden planlama sürecinde bu aşama büyük özen göstermekte ve aynı zamanda her düzeyde çaba ve işbirliği gerektirmektedir. Hazırlık aşaması, üzerinde çalışılması gereken, Aktörleri, rollerini ve sorumluluklarını tanımlamak, Mevcut verilerin toplanması ve analizi, ve Kentsel yeniden planlamada karşılaşılacağının konuları belirlenmesi içerir.

- **Aktörleri, rollerini ve sorumluluklarını tanımlamak**

Hazırlık süreci, bu politikaların fiilen uygulanmasının sahada başlayabilmesi için aktörlerin yerine getirmesi gereken farklı rol ve sorumlulukların net bir şekilde tanımlanmasını gerektirmektedir (Skat & IFRC, 2012). Aktörler, acil durumlarda, çeşitli politikalar ve etkin planlı müdahaleyi uygulamaktadır (AYDIN & Güner, 2013).

Afet zamanlarında, hükümetler birçok stresle karşılaşmaktadır. Bunların en önemlisi bilgi ve uygun yönetim eksikliğidir. Bu nedenle yerel yönetim yapılarının ve bu alanda etkin kurumlarla ilişkilerin kurulması, etkin önlemlerin alınması ve ani sorunların çözülmesi için önemlidir. Roller ve sorumluluklar aşağıdaki seviyelere göre bölünmüştür (Skat & IFRC, 2012);

- Yetkililer düzeyinde: Hükümet, planlama ve denetleme işlemlerini yürütmek için gerekli yetkileri devretmektedir. Ayrıca, Yeniden planlama ve yeniden yapılanma için gerekli politikaları belirlemenin ve geliştirmenin yanı sıra yasal çerçeveyi ve gerekli uzmanlığı sağlamalıdır. Topluluk katılımını teşvik etmek ve bina planları ve yönetmeliklere uyumu izlemesi.

- Teknik uzmanlık düzeyinde: Teknik değerlendirmeler ve analizler yapmak ve veri toplamak. Ayrıca, destek ve kalite kontrol sağlamak, planlara ve bina yönetmeliklerine dayalı faaliyetler yürütme ve yerel toplumu kurtarma ve afet yönetimi konularında eğitme. Gerekli teknik uzmanlık aşağıdaki gibidir:

    - Mimarlar, nüfusun ihtiyaçlarını anlamak ve uygun tasarımlar geliştirmek, ayrıca işçilerin çalışmalarını koordine etmek, tasarım fikirleri geliştirmek ve çeşitli raporlar hazırlamak.

    - İnşaat mühendisleri, altyapı bakımı, yapılara verilen hasarın değerlendirilmesi, ulaşım ve enerji çözümlerinin sağlanması ve inşaatta güvenlik önlemlerinin denetimi.

    - Plancılar, kentsel altyapı yönetimi, plan ve politikaların uygulanması, toplumsal sorunların analizi ve ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı bölgelerin yenilenmesi.

    - Haritacılar, arazi yönetimi, çevresel etki değerlendirmesi, genel olarak inşaat sürecinin yönetimi ve kaynakların optimal kullanımı için planlar.

- Yerel düzeyinde: yerel topluluk, plan geliştirme ve yeniden planlama için konsept hazırlama sürecinin yanı sıra moloz kaldırma, yapı malzemelerinin taşınması gibi bazı faaliyetlere katılabilir.

- **Verilerin toplanması ve analizi**

Aktörlerin gerektirdiği rol ve sorumluluklar belirlendikten sonra, ihtiyaçlar kapsamlı bir değerlendirme sürecine başlamak önemlidir. Bu aşama, afet sonrası yeniden planlama ve iyileştirme süreci için tüm strateji ve politikaların dayandığı temel olarak kabul edilmektedir. Gerçekleştirilecek değerlendirme türleri aşağıdaki gibi birkaç seviyeye ayrılabilir (EPC & TCG, 2004; Skat & IFRC, 2012).

- Verilerin boyutuna göre;

    - İlk değerlendirme: afetten hemen sonra yapılan hızlı bir değerlendirme olup, etkilenen nüfusun sayısı, kategorileri, koşulları ve konumu ile afetten etkilenen tüm coğrafi alan için afet sonrası durumun hızlı bir değerlendirmesini sağlamaktadır.

    - Ayrıntılı değerlendirme: bu değerlendirme daha ayrıntılıdır, daha fazla bilgi toplar ve kayıp ve hasarın kapsamını daha doğru bir şekilde belirlemektedir. Bu bilgiler, harap olmuş alanların yeniden planlanması ve yeniden inşasının planlanması ve yürütülmesinde çok faydalıdır.

Daha önceki değerlendirmeler yoluyla, bilgi toplama gibi çeşitli faaliyetlerin uygulanması üzerinde çalışmak mümkündür. Ayrıca afetin nüfus üzerindeki etkileri belirlenerek ihtiyaçları daha kesin ve detaylı olarak tanımlanır. (EPC & TCG, 2004).

- Değerlendirmenin hedef kitlesine göre;

    - Genel değerlendirme: verimli ve etkili yeniden planlama operasyonlarını planlamak, uygulamak ve mümkün kılmak amacıyla sahadaki durumun genel bir değerlendirmesidir.

    - Topluluk değerlendirmesi: yeniden planlama ve yeniden inşa süreçlerinde kullanılabilecek mevcut topluluk kaynakları ve becerileri bilgisi yoluyla.

    - Hasar tespiti: altyapı ve fiziksel varlıkların tam/kısmi etüt ve değerlendirmelerinin yapılması ve binalardaki hasarın büyüklüğünü ve binaların neden farklı hasar büyüklüklerine maruz kaldığını değerlendirmek.

    - Arazi değerlendirmesi: böylece mevcut arazi ve bu verilerin yeniden planlama, yeniden inşa ve yeniden yerleşim sürecinde kullanım olasılığı belirlenip toplanır, ayrıca gerekli haritaların hazırlanması ve afet öncesi alanın ve büyüklüğünün değerlendirilmesi.

- Çevresel etki değerlendirmesi: çevresel uyumluluk yasaları bilgisi ve öncelikli çevre sorunlarının dikkate alınmasıdır.

- Kurumsal değerlendirme: yeniden planlama ve yeniden yapılanma programlarındaki kurumların ve rollerinin tanımlandığı ve paydaşların bilindiği, böylece yeniden planlama süreci üzerindeki etkilerinin veya etkilerinin belirlendiği.

- Veri değerlendirmesi: yeniden planlama ve yeniden yapılanma alanında faaliyet gösteren tüm ilgili kurumlarla ortak düzeyde veri toplama ve alışverişi.

- Diğer değerlendirmesi: yerli endüstrilerin değerlendirilmesi, yapı malzemelerinin mevcudiyeti, işgücü ve yeniden yapılanma sürecinde kullanılabilecek mevcut uzmanlık ve beceriler gibidir.

Planlama kararları da risk analizi prosedürlerine göre formüle edilmelidir. Böylece risk verilerinin toplanması ve analizi veri toplama aşamasına dahil edilmiştir. Afetlere duyarlı plan ve politikalar oluşturulmakta ve bunların azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Risk faktörler (Şekil 3.32), şehirsel arazi kullanımı, ulaşım/altyapı, yapı ve toplumsal konuları kapsayacak biçimde kapsamlı bir değerlendirmeyi içermektedir. (İSMEP, 2009).

Şekil 3.32. Risk Faktörleri (İSMEP, 2009)

- **Kentsel yeniden planlamada karşılaşılacağının konuları belirlenmesi**

Genel olarak, bu aşamada, afet sona erdikten sonra acil olarak ilgilenilecek temel başlıkların belirlenmesi bekleniyor. Aşağıdaki başlıkları içerebilir (Hasic, 2004);

- İnsani İhtiyaçların karşılanması

- Fiziksel Restorasyon ve Rehabilitasyon

- Politik Rehabilitasyon

- Ekonomik Rehabilitasyon

- Uzlaşma ve Travma ile Başa Çıkma

- Sürdürülebilir Kalkınma için Temeller Oluşturma

Bir afet sonrası, sorumlulukların atanması, hasar ve ihtiyaçların değerlendirilmesi ve karşılaşılacağının konuları belirlenmesi süreçleri, yeniden planlama ve iyileştirme stratejilerinin geliştirilmesine ve politikaların fiili uygulanmasına hazırlanmanın planlanması ilk ve temel adımlardır.

3.2.2.2. Yeniden planlama politikaları ve stratejileri temellerini (Mevzuat)

Yeniden planlama politika ve stratejilerinin doğru bir şekilde uygulanması, bu politikaların güçlü ve doğru bir temel üzerine dayanmak gerektirir. Ayrıca, politikaları belirleme yetkisine sahip birimlerin belirlenmesi gerekir, böylece herhangi bir çelişme veya ters yönde planlama yapılmaz. Mevzuatın tanımlanması sürecindeki ilk aşamalar, yeniden planlama ve yeniden yapılanma ile ilgili politikaların belirlenmesine ilişkin sorumlulukların tanımlanmasının yanı sıra, politikaların oluşturulduğu ve tanımlandığı kentsel alanların temel ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirmektedir (Bayraktar, 2018). Temel olarak, hükümet, yeniden planlama ve yapılanma planlarını uygulamak için üzerinde çalışılacak politikaları belirlemektedir. Ayrıca, bu alanda aktif olan ve yeniden planlama sürecini etkileyebilecek mümkün olduğunca çok kurum ve kuruluşu dahil etmek gerekmektedir (EPC & TCG, 2004).

Bu temelde, çeşitli ilgili kurum ve kuruluşların gerekli politikaların tanımlanması ve formüle edilmesinde, geniş çapta yer almalarını sağlayan katılımcı formüllere ulaşmak mantıklıdır. Bu katılımcı formülasyon, aşağıda açıklanan çeşitli ilkelere dayanmaktadır (Bayraktar, 2018; EPC & TCG, 2004; İSMEP, 2009):

- Katılımcı planlamanın temeli: bilgi toplama ve paylaşma, bilgiler aşağıdakiler gibidir:
  - Hasar ve ihtiyaç değerlendirmesinin sonuçları.
  - Yürütülen sosyo-ekonomik çalışmalar.
  - Arazi kullanımları.
  - Diğer ilgili veriler.
- Kentsel alanların temel ihtiyaçlarının ve eylem önceliklerinin belirlenmesi (Acil durum planları, tarihsel gelişim, kentsel gelişim, kültürel yapı ve bunun kent içerisinde yarattığı lekeler, etnik yapı, dini ve felsefi değerler vb.)
- Planlama ve yeniden planlama stratejilerine hazırlanma ile ilgili birincil sorumlulukları belirlemek, örneğin:
  - Üzerinde çalışılacak ve anlaşmaya varılacak stratejilerin amaçlarını ve kapsamını belirlemek.
  - Topluluk seferberliğini başlatmak için kaynakları harekete geçirin, toplumu sürecin önemi hakkında eğitin ve yerel topluluktan, hükümetten, topluluk kuruluşlarından ve özel sektörden temsilcileri dahil etmektedir.

- Yeniden planlama sürecindeki paydaşları ve aktörleri belirlemek.

- Topluluk katılımı, etkili ve sorumlu bir şekilde, yeniden planlama, yeniden yapılanma ve hazırlama süreçlerinde.

- Süreci ve kullanılan yöntemleri sürekli olarak değerlendirmek ve üzerinde anlaşılan planların uygulanmasını sağlamak amacıyla, yeniden planlama ve iyileştirme yönetimi süreci için genel bir çerçevenin oluşturulmalıdır.

Afet zararlarını azaltmaya yönelik kent yeniden planlama için, etkili politikaların uygulanmasına yardımcı olan bir dizi araç incelenmelidir. Aşağıdaki araçlar, yeniden planlama politikalarını ve stratejilerini formüle etmeye yardımcı olan araçlar için temel olarak kabul edilebilir (EPC & TCG, 2004; İSMEP, 2009).

- Yasal düzenlemeler, bir bölge, şehir veya alanın tabi olduğu kanunları içermektedir. Kentsel alanın gelişimini desteklemek için arazi kullanımını kontrol etmeyi gerekli sınıflandırmaları belirlemeyi amaçlardır.

- Bina yönetmelikleri, Binalar için kabul edilebilir asgari güvenlik standartlarını belirlemek amacıyla, afetlere yatkın alanlarda daha katı kanunlar koymak ve inşaatta riske dayanıklı teknoloji kullanmak da önemlidir.

- Belediye yönetim yapısı, belediyelerin siyasi yetki ve olanaklarını içerir.

- Program kriterleri, Nüfus yapısı, toplumun demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini kapsar. Kültürel ve tarihsel değerler, toplumun geçmiş yasemini, dokunulabilen ve dokunulmaz tüm kültürel ögelerini içerir.

Uygun politika oluşturma araçlarını benimsedikten sonra, bir dizi temel ilkeye dayalı politika ve stratejileri değerlendirmek önemlidir. Böylece değerlendirme, bu politikaların yeniden planlama sürecinin gelecekteki vizyonuyla ne kadar alakalı olduğunu incelemektedir. Aşağıdaki ilkelerin, yeniden planlama sürecinin istek ve özlemlerini karşılayabilecek etkin stratejilerin oluşturulması için temel oluşturabileceği söylenebilir ve bunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Alexander, 2004; İSMEP, 2009; Skat & IFRC, 2012):

- Sürdürülebilirlik: bu stratejiler nüfusun yeniden yerleştirilmesi, barınması ve hatta yeniden yapılanma sonrasında yeniden yerleşim açısından yaşamın sürdürülebilirliğinin temellerini sağlamalıdır.

- Riskler azaltma stratejileri: kentsel çevreyi korumak ve gelecekteki afetlerin etkilerini mümkün olduğunca azaltmak için risk azaltma ilkelerini dikkate almalıdır.

- Fizibilite: konaklama, yemek, ulaşım, eğitim ve sağlık alanlarında uygulanabilir çözümler sunmaktadır.

- Sosyal ve kültürel çeşitliliğe duyarlılık: yeniden planlama stratejileri, toplumların kültürel ve sosyal gelenekleri göz önünde bulundurularak ve her iki

cinsiyetin eşitliğini sağlayacak şekilde sosyal çeşitlilik esas alınarak oluşturulmalıdır.

- Çevre dostu konut: yeniden yapılanma ve planlama sırasında çevre sorunlarına azami önem vermek, sürecin çevre üzerinde olumsuz bir etkisi olmaması için önemlidir.

- Maliyet etkinliği: yeniden planlama sürecinin mali maliyeti, hükümetler ve devletler üzerinde ağır bir yüktür. Bu nedenle maliyetleri incelemek ve maliyetin rasyonelliğini sağlayan planlar geliştirmek, plan ve politikaların etkin bir şekilde uygulanmasına yardımcı olmaktadır.

Buna ek olarak, birçok ülke ve hükümet, sürdürülebilirlik ilkelerini mevcut ve gelecek planlarına dahil ediyor, bu nedenle herhangi bir büyük ölçekli kentsel süreç için sürdürülebilir ilkeler geliştirmeyi düşünmek mantıklı hale geldi. Ve buna göre, yeniden planlama süreci, aşağıdaki noktalarda özetlenen bazı sürdürülebilir ilkeleri benimseyebilir (Skat & IFRC, 2012):

- Yeni planlama ve yeniden yapılanma stratejilerinin, gelecek nesillerin kentsel kaynaklardan ve altyapıdan yararlanma yeteneği ve oranından ödün vermeden nüfusun mevcut ihtiyaçlarını karşılayabilecek sağlam temellere dayanması önemlidir.

- Çevresel çıkarlar, sosyal adalet, ekonomik fırsatlar ve sosyal yapılar arasındaki denge de önemlidir. Bu denge de her düzeyde daha organize ve dengeli yeniden yapılanma süreçlerine ve toplumların kabulüne daha yakın olmasına yol açmaktadır.

- Yeniden yapılanma süreçlerine yaklaşım, ekolojik, psikolojik, ekonomik, sosyal ve kurumsal ihtiyaçlar dikkate alınarak, yeniden planlama ve yeniden yapılanma sürecinin tüm aşamalarına entegre edilmelidir, yani sürdürülebilirliğin yeniden planlama ve yeniden yapılanmanın tüm aşamalarında bir koşul olarak sağlanması.

Kentsel planlama süreci, mekân, altyapı ve arazi kullanımlarının düzenli, uyumlu ve güvenli bir şekilde geliştirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, afet önleme araç ve planlarının kentsel planlama araçlarına entegre edilmesi, sürdürülebilir kentsel gelişim sürecinde önemli bir ilkedir. Riskleri azaltmak, toplumların uzun vadeli istikrarının kritik bir bileşenidir (Alexander, 2004).

Sonuç olarak, sürdürülebilir kentsel planlamada riskleri azaltma süreci 5 strateji üzerinde çalışmayı gerektirir (Burby, 1998);

- Ekolojik sınırlandırıcıları dikkate alarak doğal çevre ile bütünleşmek ve korumak: Arazi kullanım politikaları ile uyumlu şehir planlaması. Çevre koruma ve kentsel kaynak kullanımı arasında bir denge oluşturun. Su ve toprağın kalitesine de dikkat etmek.

- Arazi ve kaynak tüketimini azaltmak: Kentsel planlama sürecinde kullanılan alan ve kaynakların azaltılması.

- Çevresel, sosyal ve ekonomik hedeflerin bütünlüğünü sağlayan bütüncül planlama yaklaşımını benimsemek: Afet bölgelerinde planlama kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. İkamet, ekonomik faaliyet, hizmetlere erişim ve güvenli yaşam konuları dikkate alınmalıdır. Risklerin ekonomik ve sosyal yapılar üzerindeki etkisini incelemek de önemlidir.

- Kaynakları, olanakları ve çevresel riskleri eşit ve adil olarak dağıtmak: Afet risklerini azaltmak için farkındalık programları oluşturmak, iyileşme döneminde mülkiyet sorunlarını çözmek ve net bir metodolojiye göre malzeme dağıtmak resmi kurumların sorumluluğundadır.

- Afete uğrama riskini azaltmak: Kentsel planlama politikalarında tüm riskleri ortadan kaldırmak zordur, ancak riskleri kentsel gelişim hedefleri ile dengelemek önemlidir. Arazi kullanımlarını kontrol ederek insan yerleşimlerini tehlikelere karşı daha dayanıklı hale getirmektedir.

3.2.2.3. Yeniden planlama sürecine hazırlanmada topluluk katılımı

Planlama sürecine toplum katılımının sağlanması, sürdürülebilir planlamanın önemli bir bileşenidir. Yeniden planlama süreci, yeniden planlama sürecine dahil olan ve etkilenen tüm paydaşların katıldığı katılımcı bir süreçtir. Katılımcı planlama (toplum katılımına dayalı), geliştirme çarkını daha hızlı hareket ettirerek, yeniden planlama ihtiyaçlarının ve kaynaklarının daha doğru bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, zaman ve verimlilik taahhüdü ile sonuçlanır ve insanların devam eden yeniden planlama sürecinin performansına olan güvenini artırmaktadır. (IFRC, 2010; İSMEP, 2009).

Topluluk Eylem Planlaması (Community Action Planning- CAP), mikro planlama ve gerçeklik için planlama içeren insan yerleşimlerinin geliştirilmesi için katılımcı araçlar toplamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, daha büyük ve daha acil ihtiyaçlar, daha fazla kaynak mevcudiyeti ve daha fazla kalkınma ajansı olması bakımından normal yaklaşımdan farklıdır. CAP'nin birincil hedefi, toplulukların yeniden inşalarını planlamalarına yardımcı olmaktır (Collins, 2009; IFRC, 2010).

CAP, insan yerleşimi planlamasının birkaç önemli alanını kapsardır (IFRC, 2010):

- Korunmasız grupların topluma etkin katılımını sağlamak.

- Risklerin, zararların, ihtiyaçların ve kaynakların kapsamlı bir değerlendirmesi üzerinde çalışmaktadır.

- Yeniden yerleşim sorununun kapsamlı bir şekilde ele alınmak.

- Acil durum ve hazırlık planlarının geliştirilmesi yoluyla yeniden planlama ve yeniden yapılanma süreci aracılığıyla gelecekte afetlere maruz kalma konusunun ele alınmak.

- Geçim kaynaklarını yeniden inşa etme fırsatlarını belirlemek.
- Sürdürülebilirliğe ve yeniden yapılanmaya öncelik vermek.
- Yeniden planlama ve yeniden yapılandırma sürecinde izleme, değerlendirme ve esneklik sağlamak.

Bu aşama, yeniden planlama sürecinden yararlanan yerel halkla plan ve politikaların tartışılmasını da içerir ve farklı disiplin ve seviyelerden uzmanların katılımını gerektirir. Topluluk katılımı süreci, yeni fikirlerin üretilmesi, ortak eylemin benimsenmesi ve ayrıca nüfusun kalkınma ihtiyaçlarının karşılanması ile sonuçlanır (Bayraktar, 2018; İSMEP, 2009).

3.2.2.4. Barınma ve Planlama Süreci

Barınma operasyonu, afet sonrası müdahale politikalarının ilk uygulamasıdır. Burada konaklama sürecinin geçici Barınma ve kalıcı Barınma olmak üzere iki kısma ayrıldığına dikkat edilmelidir. Geçici barınma süreci, önleyici bir planlama olarak afetten önce başlamalıdır. Ayrıca, afet sonrası kurtarma ve yeniden yapılanmayı iyileştirmek için çeşitli acil durum senaryolarında bulunması gereken en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilir. Geçici barınma süreci, afet sonrası yeniden yapılanma süreci tamamlanana ve kalıcı evlere dönüşe kadar yaşamın devam ettirilmesi esasına dayanmaktadır (Félix & others, 2015). Geçici barınağın tasarımında aşağıdaki koşulların mevcudiyeti esas olarak kabul edilir:

- Nüfus için insana yakışır bir yaşam için asgari gereksinimleri sağlamak.
- Sakinleri için mahremiyet sağlamak.
- Gerekli korumayı sağlamak.
- Nüfusun sosyal ve kültürel koşullarını dikkate almak.

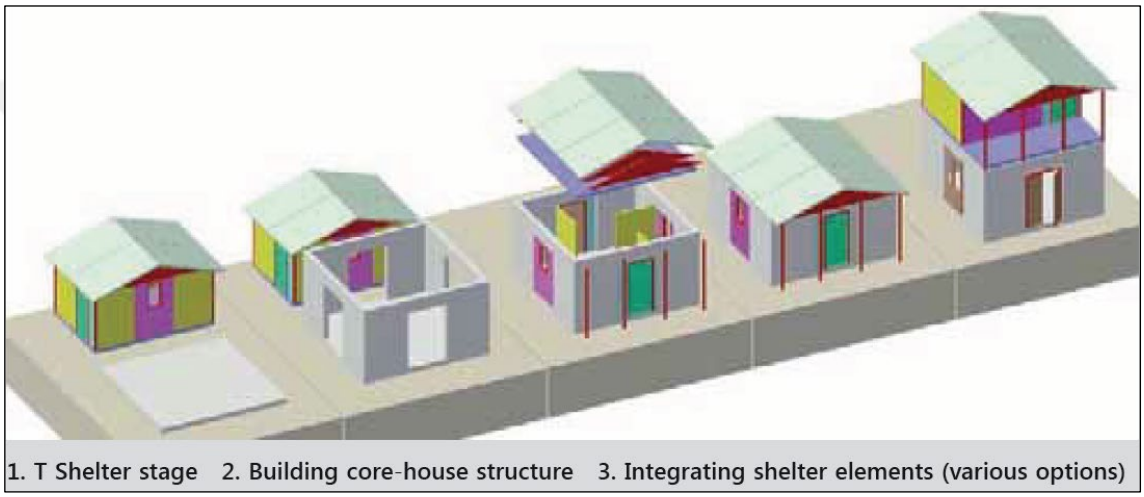
Barınma süreci önemli ve gereklidir, genel durum sakinlerin barınmaları için güvenli ve donanımlı yerlere taşınmasını gerektirdiğinden, afetten sonra mümkün olan en kısa sürede uygulanmalıdır. Barınma mekanizmaları ve yöntemlerinin incelenmesi, afet risk yönetim sisteminin kentsel topluluklara hazırlanması ve uygulanması sürecinde önemli bir adımdır. Burada, çeşitli geçici barınma türleri arasında bir ayrım yapılabilir (Skat & IFRC, 2012):

- Site içinde geçici barınma: alan, aynı eski şantiyede etkilenen kişilerin barınmasına izin veriyorsa ve yeniden planlama ve inşaat süreçlerini etkilemezse, site içinde geçici barınma yapılabilir. Sakinler aynı sitedeyken bazı yeniden yapılanma operasyonlarına katılabilirler ve bu örüntü yerel nüfusun sosyal ağlarını korur.
- Site dışı barınma: nüfusun temel ihtiyaçlarına uygun geçici barınaklar sağlayarak ve barınma sakinleri barındıracak şekilde donatılmış dairelerin

kiralanması yoluyla olabilir, ikinci tip bir tür hızlı ve iyi barınma sağlar, ancak pahalıdır.

Sığınağın yükseltilebilir olma olasılığına göre geçici barınmayı aşağıdaki sınıflandırmalara göre sınıflandırmak da mümkündür (Skat & IFRC, 2012):

- Kalıcı barınma için yükseltilebilir barınak.
- Yeniden kullanılabilir sığınak.
- Hammadde olarak satılabilir barınak.
- Geri dönüştürülebilir barınak, malzemeye, kalıcı konut yapımında kullanılabilir.

Şekil 3.33. Kalıcı konutlar için geri dönüşümlü barınak tasarımları (Skat & IFRC, 2012)

Geçici barınakların planlanması ve tasarlanması süreci, yeniden planlama ve yeniden yapılanma sürecinin başarısında kritik öneme sahip bir süreçtir, çünkü insanların yeniden inşanın başarısını ve ilerlemesini gözlemleyebilmesi ve değerlendirebilmesi zemindeki ilk somut adımdır. Geçici barınaklar için farklı tasarım fikirlerinin geliştirilmesi, yeniden inşa ve inşaat operasyonlarının uygulanmasını biraz daha hızlandırmaya yardımcı olmaktadır. Çünkü bu tasarımlar aracılığıyla geçici barınakları entegre etmek veya sökmek veya inşaat yapılarını kalıcı bir ev inşa etme sürecinde kullanmak mümkündür (Skat & IFRC, 2012; UNISDR, 2012). Geçici barınma çözümlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, mimarlar ve yeniden yapılanma süreciyle ilgilenenler için büyük bir zorluktur. Aşağıdaki ilkeler, geçici barınma çözümlerinin iyileştirilmesine yardımcı olur (Félix & others, 2015):

- Ön planlama: bir alanı geçici barınma için gerekli altyapıyla donatmak, gerekli konut sayısını tahmin etmek, sakinlerin sosyal, kültürel ve dini durumlarının doğru bir tanımını yapmak ve çalışma yöntemlerini belirlemek.
- Yerel inşaat malzemelerinin kullanımı: maliyetleri düşürmeye, işin tamamlanmasını hızlandırmaya ve yerel güçleri dahil etmeye yardımcı olurlar.

- Geçici konaklama birimlerinden daha fazlasını sağlamak: Barınak, teknik işlevsellik açısından değil, kullanıcı açısından tasarlanmalıdır. Kullanıcıların günlük aktivitelerini dikkate almanın yanı sıra, geçici konaklama alanı içindeki birimleri organize etmek için bir plan geliştirmek.

Kentsel alanın planlama ve tasarım sürecinin, sitenin ve binaların gereksinimlerini dikkate alması önemlidir. Bu nedenle öncelik, güvenli, kullanımı kolay ve bakımı kolay binalar ve kentsel bir çevre üretmektir. Planlama süreci, güvenli bir kentsel alanın oluşumunun temeli olarak kabul edilir. Bu nedenle, harap olmuş alanlar için yeniden planlama süreci, güvenli evlerin tasarımına yol açan dikkatli, riske dayanıklı bir planlama gerektirir (İSMEP, 2009; Skat & IFRC, 2012).

Nüfus yoğunluğundaki büyük artış, risk altındaki insan sayısının artmasına neden olurken, yaygın kentleşme sürecinin beraberinde yoksulların marjinalleşmesi, bu grupların güvenli olmayan alanlara taşınmasına neden oluyor. Bu nedenle, afet risklerini azaltma politikalarının uygulanması için büyük bir zorluk oluşturan bu yüksek riskli alanlarda inşa ediyorlar. Ve buna bağlı olarak risklerin azaltılmasını tüm aşamalarında dikkate almayan ve toplumdaki tüm grupları kapsayan kentleşme süreci, birçok can ve altyapı kayıplarının yanı sıra yeteneklerin, finansal ve insani kaynakların tükenmesine de dolaylı olarak neden olabilmektedir (EPC & TCG, 2004; Skat & IFRC, 2012).

Kentsel planlama süreci, afet riskinin azaltılması ilkelerini her yönden hayata geçirebilecek gerçekçi imar kanun ve yönetmeliklerinin mevcudiyetini gerektirmektedir. Tüm yetkililerle mutabık kalınan bütünleşmiş ve güncellenmiş imar planlarının mevcudiyeti de dahildir. Planlama süreci, planlanacak yeni sahanın gerçekçi ve düşünceli bir analizi ve tüm aşamalarında risk azaltma ilkelerinin uygulanması ile başlamaktadır. Aynı şekilde, yeniden planlama süreci de iklim koşullarını ve çevresel etkileri ihmal etmemeli ve olası risklere çözüm getirmelidir. Yeniden planlama süreci, bölgeye bağlı olarak bina yoğunluğu, yollar, çevre, altyapı ve sosyo-ekonomik koşullar ile ilgili önemli hususları dikkate almalıdır (IFRC, 2010; Skat & IFRC, 2012).

Afet sonrası yıkılan kentsel alanlar için kentsel yeniden planlama ve barınma süreçlerinde dikkate alınması gereken en önemli hususlar şu şekilde özetlenebilir (Skat & IFRC, 2012):

- Teknik yönler;
    - Yeni bir plan geliştirme ihtiyacı, yeni planın etkili, yararlı ve güvenli olup olmadığı ve afet risk yönetimi stratejilerini uygulayıp uygulamadığı belirlenmelidir.
    - Planlar gelecekte esnek ve genişletilebilir olmalıdır.
    - Sokaklardan ve kamu tesislerinden siteye kolay erişilebilirlik sağlaması.
- Çevresel yönler;
    - Yeni planlama, çevresel etki değerlendirmesini dikkate almalıdır.

- Yeniden planlama sürecinde sahadaki bitkilerin korunması gerekmektedir.
- Havalandırma sürecinde hava ve güneş gibi yenilenebilir enerjilerin kullanılmasının dikkate alınması.
- Arazi tüketimini azaltmaya yardımcı olacak şekilde sokak planlaması.

- Sosyo-ekonomik yönler;
  - Yeni planlama, sosyal ilişkileri desteklemeli ve sürdürmelidir.
  - Kaynakların ve arazinin sürdürülebilir kullanımı.
- Düzenleyici yönleri;
  - Bina kodlarına uymak.
  - Arazi kullanım planı geliştirme.
  - Yönetmeliklere uymalıdır.

Yeniden planlama süreci, yeniden yerleşim ve yeniden inşa sürecinin temelidir. Dolayısıyla kalıcı konut tasarımı bu süreçte önemlidir. Süreçten istenilen sonuçların alınabilmesi için kalıcı konut tasarım süreci aşağıdaki süreçlerden geçmelidir (GÜNDOĞDU & ÜNAL, 2020):

- Mümkün olduğu kadar yerli yapı malzemeleri kullanmak, yani yerel pazara destek olmak, insan gücü istihdam etmek ve inşaat sürecini hızlandırmak.
- Risklere dayanıklı ve uzun vadede nüfus için güvenli konut sağlayabilecek bina teknolojilerini kullanmak.
- Tehlikeye dayanıklı bina temellerinin kullanımını teşvik edilmesi.
- Güçlü yapı malzemeleri ve gelecekte ölçeklenebilir esnek tasarımlar.
- Sürdürülebilir ve enerji açısından verimli çözümler kullanmak.
- İlgili bina kodlarının ve standartlarının uygulanması.
- Tüm taraflar için tatmin edici sonuçlara ulaşmak için yerel toplumu karar alma süreçlerine dahil etmek.
- Risklere direnebilecek bir altyapı sağlamak.
- Afete hazırlık tedbirlerini yeniden planlama ve yeniden inşa sürecinin tüm seviyelerinde ve tüm aşamalarında entegre edilmesi.

Konut tasarım süreci, yıkılan kentsel alanların yeniden planlamasında riske dayanıklı politikaların uygulanmasının önemlidir. Bu nedenle yeni konutlar ilk etapta kullanıcıların ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilmeli, ikinci sınıftaki risklere karşı dayanıklı olmalıdır.

3.2.2.5. Yeniden planlama politika ve stratejilerinin uygulanması

Yeniden planlama ve yeniden yapılanma sürecinin nihai amacı, afet öncesine göre nüfus için daha iyi bir yaşam standardı elde etmektir. Bu nedenle, yeniden planlama ve yeniden yapılanma politikaları uygulanırken, yeniden planlama sürecinin hazırlık ve uygulamasının tüm aşamalarında afet risk yönetim sisteminin uygulanmasına öncelik verilmesi önemlidir. Yerel yapı kodlarına ve toplumun sosyal ve kültürel yapısına öncelik vermek de önemlidir. Yeniden geliştirme politika ve stratejilerinin uygulanmasına hazırlanırken, harap olmuş kentsel alanlar için iyileştirme politika ve stratejilerinin uygulanması için başlangıçta aşağıdaki aşamaların bir temel olarak dikkate alınması önemlidir (EPC & TCG, 2004; IFRC, 2010; Skat & IFRC, 2012).

- Yer seçimi: yeniden yapılanma sürecinin başarısını/başarısızlığını değerlendirmede önemli bir adımdır. İmar alanlarının risk değerlendirmesi ve imar operasyonlarına uygunluğu mutlaka yapılmalıdır. Alanın seçilmesi önemlidir (Teknik yönler: risk değerlendirmesi, arazi ve altyapı değerlendirmesi. Sosyal yönler: sitenin kullanıcı tarafından kabul edilmesi, diğer tesislere erişim kolaylığı ve sakinlerin ihtiyaçlarının karşılanması. Yasal yönler: arazi mülkiyeti ve bina verilmesi izinler).

- Arazilerin taraması: mevcut arazi kullanımı analizi.

- Faydalanıcıların belirlenmesi: yetkili makamlar, tahrip edilen alanın yeniden planlanması sürecini başlatmak için yararlanıcıları belirleyecek ve sıralayacaktır.

- Sosyal seferberlik: onları geliştirme sürecine dahil ederek ve yeniden planlama sürecine yardımcı olma potansiyellerini kullanmak.

- Programların planlaması: uygulama sırasında başarısızlıklardan kaçınmak için üzerinde çalışılacak planların geliştirilmesi, mevcut insan kaynaklarının kullanılması ve yararlanıcıların seçilmesi, ihtisas komitelerinin oluşturulması ve sözleşmelerin imzalanması için gerekli kriterlerin belirlenmesi önemlidir.

Afet riskleriyle karşı karşıya kalabilecek dirençli ve güvenli toplumlar inşa etmek için, yerel toplumun ve yerel kurumların bu sürece, toplumun gelişmesine ve kentsel altyapıda sürdürülebilirlik politikalarının benimsenmesine yardımcı olacak şekilde katılımını gerektirmektedir. Bu süreçte, nüfusun psikolojik ve sosyal durumuna ve sosyal kompozisyonuna öncelik vermek de önemlidir (Hajialikhani, 2007; IFRC, 2012).

Yeniden planlama politika ve stratejilerinin uygulanmaya başlanması tüm süreçte önemli bir aşama olup, yeniden planlama politika ve stratejilerinin uygulanması aşağıdaki aşamalardan geçmektedir (Ramadan, 2009; Skat & IFRC, 2012; UNISDR, 2012).

- Yeniden planlama ve yeniden yapılanma programları için gerekli planların yapılması.

- Güvenli olmayan yapıların yıkılması ve uygun şekilde bertaraf edilmesi.

- Bina molozlarının yeniden yapılanma sürecinin çevresel etkisini azaltacak ve dolgu malzemesi ve yol temeli olarak kullanılabilecek şekilde yeniden kullanılması.

- Yerel nüfus için psikolojik ve danışmanlık desteği.

- Geçici barınakların yeniden kullanımı.

Aynı zamanda, aşağıdaki noktalarda temsil edilen uygulama sürecinde risk yönetim sistemi politikalarının uygulanmasına ve risklerin azaltılmasına öncelik verilmesi gerekmektedir (Skat & IFRC, 2012).

- Kalite kontrol, yeniden planlama sürecinin kalitesinin sağlanmasına yardımcı olur.

- Kentsel yeniden yapılanma programının ilerlemesini değerlendirmek için sürekli izleme ve değerlendirme önemlidir.

- Risk haritaları sağlayarak, bölgenin maruz kaldığı risklerin tarihsel verilerini paylaşarak ve yerel inşaat uygulamalarını ve riskleri azaltmadaki etkinliklerini değerlendirerek afet risklerini azaltmak.

- Siteyi risk direnci açısından değerlendirmek.

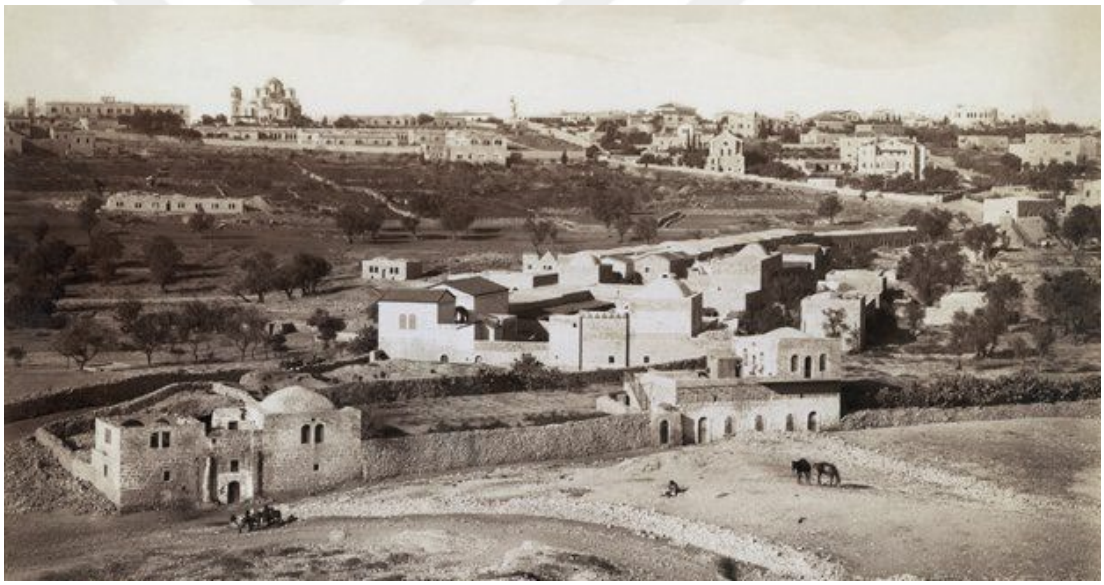
Sonuç olarak, yeniden planlama süreci, toplumun tüm unsurlarının katıldığı bütünleşik bir süreçtir. Çevre sorunlarına, kaynak yönetimine, kentsel çevrenin kalitesinin iyileştirilmesine ve afet risklerine karşı direnmeye büyük önem vermek de önemlidir. Yukarıdakilere ek olarak, yeniden planlama sürecinde saha yönetim sürecinin kalite kontrol, standartların korunması ve operasyonun planlanması sırasında geliştirilen planların doğru ve düzgün uygulanması açısından önemli olarak ele alınması gerekmektedir (EPC & TCG, 2004; Skat & IFRC, 2012).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Filistin Kentleri ve Planlama Süreci

4.1.1. Filistin kentlerinin ve şehir planlamasının tarihsel süreçte gelişimi

Çoğu ülke ve uygarlık, son birkaç yüzyılda hızlandırılmış kentleşme süreçlerinden geçmiştir. Filistin bölgesinin, son yıllarda, medeni ve kentsel gelişme yaşmaktadır. Son yüzyılda, Filistin şehirlerinin gelişiminin, genel olarak orta doğu bölgedeki ve özel olarak Filistin'deki ardışık siyasi olaylardan güçlü bir şekilde etkilendiğine şüphe yoktur. Filistin şehirleri, geç Osmanlı döneminde büyük ölçüde gelişmiştir. Çeşitli Filistin şehirlerinde mimari ve kentleşme biçimleri gelişmiş. Bu durum Filistin'i önemli bir kültür merkezi haline getirmiş. Öte yandan, bu gelişmenin önündeki engel, Filistin üzerindeki İngiliz Mandası dönemi ve ardından gelen olaylar ve toprak ve medeniyet yağmalarıyla başlamıştır. 1948'deki Nakba'ya kadar, Filistin halkının yarısından fazlasının sınır dışı edilmesine yol açmıştır. Toplumun dağılmasına, kentsel ve kültürel gelişmenin gerilemesine ve bunun beraberinde getirdiği birçok sosyal, ekonomik ve kültürel tezahüre yol açan bir etnik temizlik süreci içinde köylerinden ve kasabalarından ayrılmışlar (Studies, 2019).

Şekil 4.1. 1948'den önce Kudüs'ün mahallelerinden bir resim (Elsadek, 2019)

Filistin'de şehirlerin gelişimini ve planlamasını etkileyen aşamalar 5 ana aşamaya ayrılabilir (AbdelHamid, 2005; AbdulHadi, 1994):

- **Osmanlı İmparatorluğu dönemi:** Bu dönemde birçok belediye ve köy konseyi oluşturulmuş. Şehirlerde yapı ruhsatlandırma sistemi onaylanmış, bu Filistin şehirlerinin altyapısının geliştirilmesine, inşaat kalitesinin iyileştirilmesine ve yolların yapılmasına katkıda bulunmuştur (Şekil 4.2 ve 4.3). Bu dönemde Filistin'de 22 belediye meclisi bulunmaktaymış ve Filistin şehir ve köylerinde örgütlenme ve planlama görevleri onlara aittir.

Şekil 4.2. Osmanlı Filistin (PASSIA, 1878)

Şekil 4.3. Noel'de, Bethlehem şehrindeki Almahd Meydanı'ndan fotoğraftır (Hamdan, 2008)

- **İngiliz Mandası Dönemi:** Bu dönem 1917'de başladı. İngiliz işgal makamları o zamanki Filistin'deki şehir planlama ve yönetim sistemini değiştirerek komünler için yeni yasalar çıkardı ve mevcut Arap belediye ve konseylerinin faaliyetlerini kısıtlamış. Buna karşılık işgale bağlı koloni meclislerinin yetkilerini artırmaktadır. Bu süre zarfında, Filistin şehirleri için yapısal ve organizasyonel planlar hazırlanmış. Ayrıca, merkezi ve yerel düzeyde inşaat, planlama izni ve yol inşaatı planları onaylanmış. Bu dönemdeki planlama kurumu 3 ana kademeden olmuştur, (şehirlerdeki mahalli heyetler, bölge heyetleri ve zorunlu otorite temsilciler) bölge ve mahalli planları hazırlayan ve onaylayan odur. Bu planların temel amacı, Filistin Arap topraklarındaki inşaatları kısıtlamak ve kontrol etmekmiş. (Şekil 4.4), İngiliz Mandası döneminde Filistin'in idari bölünmesini göstermektedir.

Şekil 4.4. Filistin'in İdari Bölünmesi (1917-1948) (PASSIA, 1931)

- **1948- 1967 dönemi:** 1948'de Nakba'dan ve Filistin'in Siyonist çeteler tarafından işgal edilmesinden sonra, Filistin üç siyasi ve idari bölgeye ayrıldı (Şekil 4.5) bunlar aşağıdaki gibidir:

    - Doğrudan İsrail işgal hükümetlerinin idaresi altındaki işgal edilmiş topraklar.

    - Ürdün yönetimi altındaki Batı Şeria bölgesi.

    - Mısır yönetimi altındaki Gazze Şeridi bölgesi.

Şekil 4.5. 1967'de Filistin'in bölünmesini gösteren bir harita (Anonymous16)

Bu bölgelerin farklı siyasi yönetimleri nedeniyle, bina kodları ve örgütlenmeleri de farklıydı ve şehirlerin gelişimi bunlar arasında farklılık göstermiştir. Batı Şeria bölgesinde, Ürdün makamları yeni yönetimin vizyonu doğrultusunda yeni yapı ve teşkilat kanunları çıkardılar, Gazze Şeridi'nde Mısır makamları, İsrail'in Filistin'i işgalinden önce onaylanmış olan kanunları yürürlükte tutmuş (AbdelHamid, 2005).

O dönemdeki, siyasi ve idari bölünme, şehir planlama, organizasyon ve şehirlerin içerik ve yasalarında kısmi bir değişikliğe katkıda bulunmuştur. Bu yasalar Filistin'e kültürel, sosyal, yapısal, siyasi ve idari açıdan kendilerinden farklı ülkeler ve toplumlar tarafından çıkarıldığından, Filistin toplumuna ve şehirlerine uygunsuz bir şekilde dayatılmıştır (AbdelHamid, 2005). Bu dönemde, 1948 olayları ve sonrasında yaşanan büyük nüfus göçü nedeniyle, genel olarak kentsel planlama ve inşaatta gözle görülür bir gelişme olmamış. Hem Batı Şeria hem de Gazze, kentsel gelişim ve planlama konusunda Filistin toplumunun gerekli düzeyini veya isteklerini karşılamamıştır (AbdulHadi, 1994).

- **1967-1994 dönemi:** 1967 savaşından sonra İsrail işgal makamları Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni işgal ederek kontrol altına almış. Planlama alanında, işgal altındaki Filistin topraklarında kentsel gelişim üzerindeki kontrolü artırmış, ve işgal vizyonu doğrultusunda planlama yasalarında ve kurumlarında değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde, bazı şehirler ve çoğu köy için bir takım yerel yapısal planlar hazırlandı. İşgalci yetkililerin üzerinde çalıştığı, bu planlar İşgalci yetkililerin Filistin bölgelerini kontrol etme ve gelişmelerini önleme konusundaki çıkarlarına ve hedeflerine ulaşmak için bölgesel alanı organize etmek olan net bir hedefe ulaşmak için gelmiştir. Öte yandan, Filistinliler bu dönemde planlama ve yönetim kurumlarına katılmamışlar.

- **Filistin Yönetimi dönemi:** 1994 yılında Oslo Anlaşmalarının imzalanmasından sonra, bazı sivil yetkiler Filistin Yönetimine devredildi. Bu anlaşma kapsamında Filistin toprakları aşağıdaki sınıflandırmalara göre 3 bölgeye ayrılmıştı (Şekil 4.6)

    - Bölge A: İdari, örgütsel ve güvenlik açısından Filistin Yönetimi'nin egemenliği altındaki bir alandır.

    - Bölge B: Güvenlik açısından değil, idari ve örgütsel açıdan Filistin Yönetimi'nin egemenliği altındaki alandır.

    - Bölge C: İsrail işgali tarafından idari, organizasyonel ve güvenlik kontrolü altındaki alandır.

Filistin Yönetimi, Filistin bölgelerini 16 valiliğe (Batı Şeria'da 11 ve Gazze Şeridi'nde 5) böldü. Bu dönemde, Filistin Yönetimi'nin girişinden önce var olan yasalara dayalı olarak şehirler ve köyler için yasalar ve yönetmelikler çıkarılmış. Otorite, aşağıdaki gibi üç düzeyde planlama organı benimsemiştir (AbdelHamid, 2005):

- Yüksek Örgütlenme Konseyi

- İl Komiteleri

- Şehirlerde ve köylerde yerel komiteler

Her kademe, kendisine verilen yetkilere göre planlar hazırlamak, yasaları ve mevzuatı uygulamak için çalışmıştır. Öte yandan, işgal makamları, yerleşim yerlerinin inşası ve genişletilmesi, 2001 yılında A ve B Bölgeleri üzerindeki Filistin egemenliğini

önemli ölçüde zayıflatan ırk ayrımı duvarının inşası yoluyla Filistin bölgelerini kısıtlamaya yönelik politikalarına devam etmiştir. Filistin belediyelerine, Planlama ve İnşaat Merkez Komitesi ve Yüksek Planlama Konseyi ile koordineli olarak, binaları planlama, organize etme ve ruhsat verme yetkileri verilmiştir. Bu belediyeler yapısal planların hazırlanmasına devam etmeye başlamışlar. Merkez Komitesi, ihtiyaçlarını karşılayacak teşkilat planı olmayan köyler için yapısal planlar hazırlamaya başlamıştır (AbdelHadi, 2015; AbdelHamid, 2005).

Şekil 4.6. Filistin Toprakları'ndaki A, B ve C Alanlarının bölünmesini gösteren bir harita (Rahman, 2019)

Doğal kaynakları çalma, Filistin topraklarını kontrol etme ve ırk ayrımı duvarı inşa etme şeklindeki işgal politikaları, Filistin şehirlerinin inşasını ve gelişmesini engellemiştir. Öte yandan işgal, bölgenin demografisini değiştirmek, mümkün olan en büyük toprak miktarı üzerinde kontrolü genişletmek ve Filistin topraklarının birliğini

bozmak için kasıtlı olarak yerleşimler ve ileri karakollar inşa ederek, kalkınmalarını ve planlamalarını çok zor bir süreç haline getirmiştir.

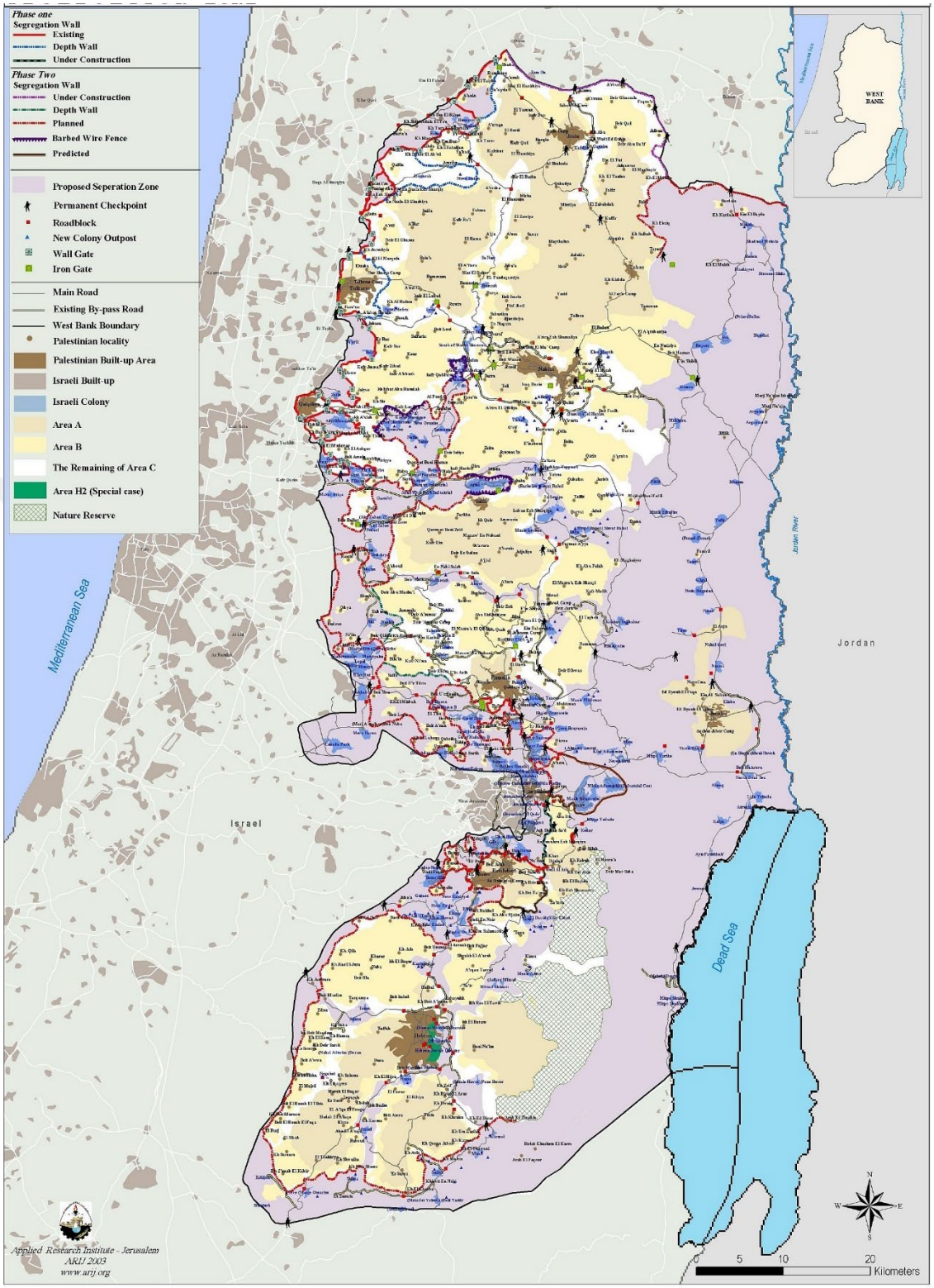

Şekil 4.7. Filistin topraklarına kurulan İsrail yerleşimleri (Esteves, 2019)

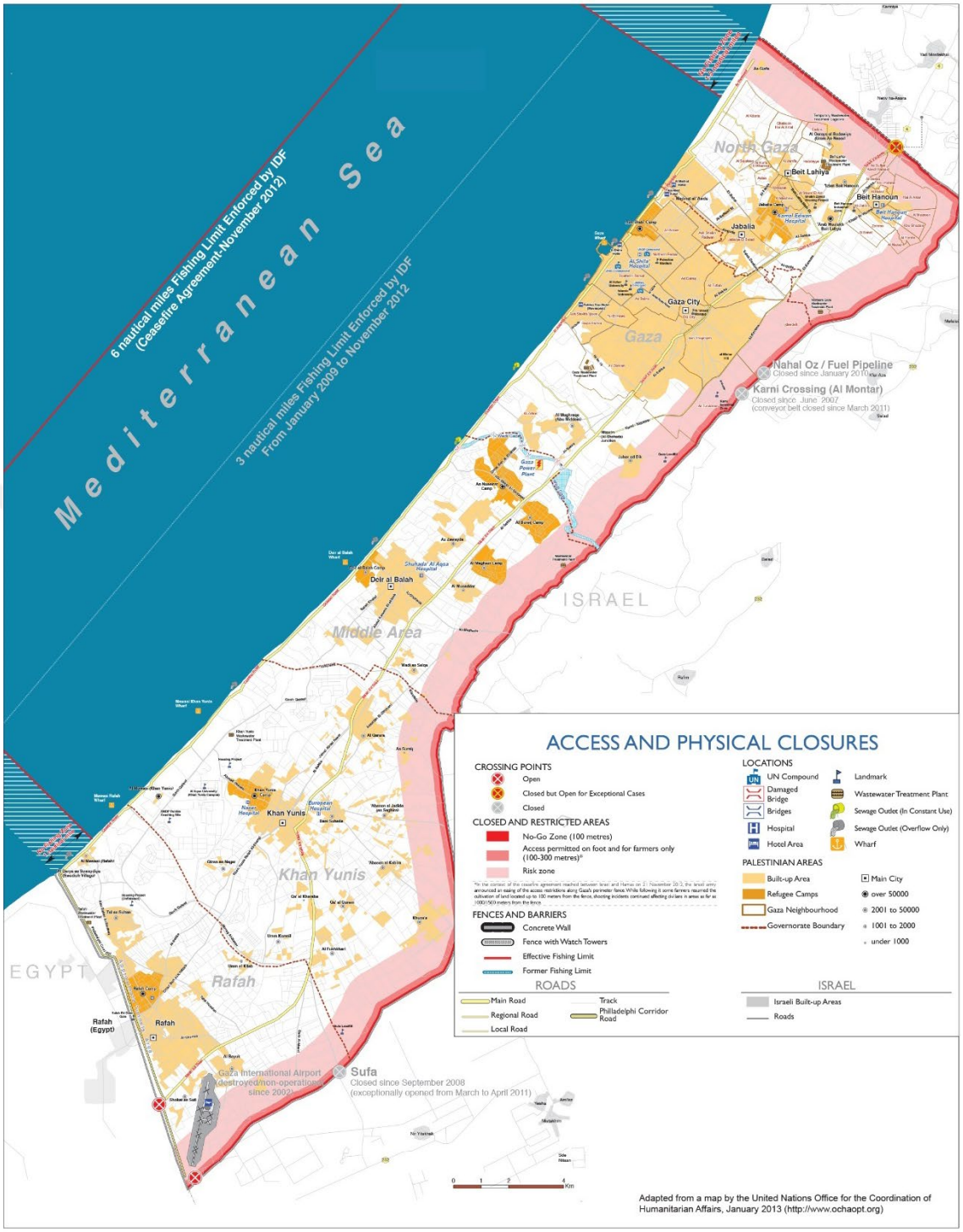

Şekil 4.8. Irk ayrımı Duvarı (Anonymous17)

Yerel yetkililer ve Filistin bakanlıkları, Filistin bölgeleri için bölgesel planlar geliştirmek için çalıştı. Aşağıdaki haritalar Gazze Şeridi ve Batı Şeria için bölgesel planları göstermektedir.

Şekil 4.9. Batı Şeria'nın planı (Arij, 2003)

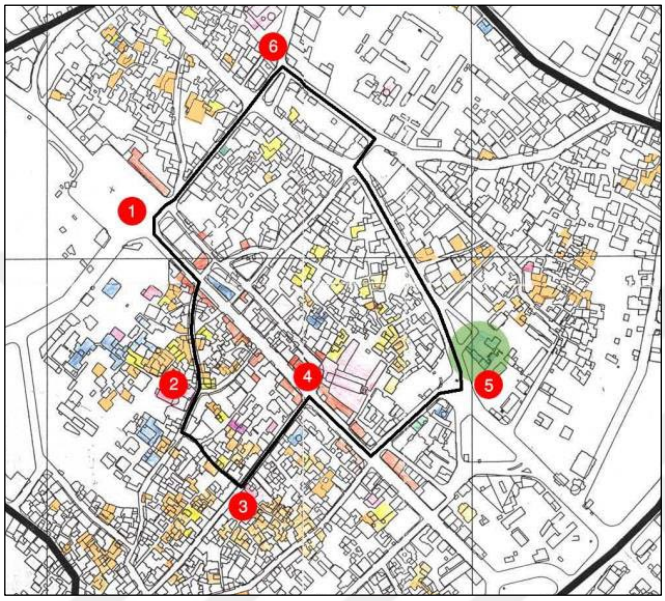
Şekil 4.10. Gazze Şeridi'nin planı (PASSIA, 2014)

4.1.1.1. Filistin'deki kentsel tarzları

Yukarıdakilere dayanarak, Filistin'de bir dizi kentsel tarz oluşturulmuş, her birinin farklı özellikleri vardır. Bu tarzlar, Filistin'de hüküm süren siyasi, sosyal ve ekonomik faktörlerden etkilenmiştir. Aynı zamanda, yerel Filistin mimarisini belirli

koşullar ve özellikler içinde yöneten bir mimari yönelim oluşturmuştur. Ayrıca, yapı malzemeleri bu tarzların kentsel cephesinin oluşumunu etkilemiştir. Filistin'deki kentsel tarzlar 3 temel gruba ayrılabilir (Al-Qeeq, 2011; Badawy, 2015; Muhaisen, 2016):

- **Eski şehir merkezleri:** Eski şehir merkezleri, Osmanlı hakimiyeti dönemlerinde ve öncesinde kurulmuş olan tarihi ve arkeolojik yerleridir. Bu dönemlerde bir dizi Filistin şehrinin bir medeniyet ve kültür merkezini biridir. Kudüs, Nablus, Beytüllahim ve Gazze en ünlü antik şehirler arasındadır.

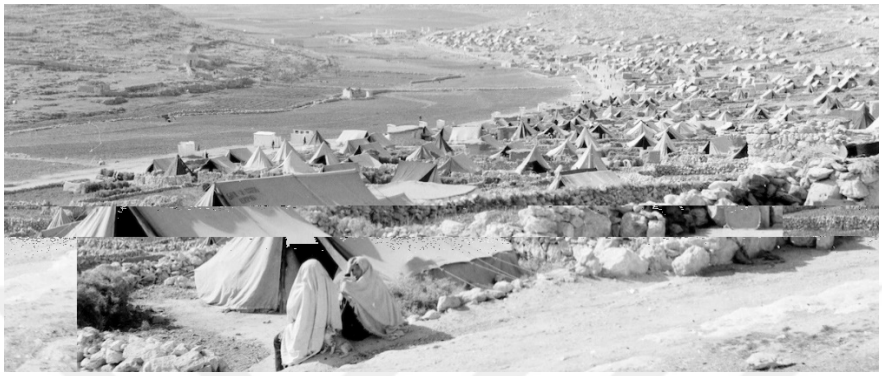

Şekil 4.11. Gazze Eski Şehirdeki Ana Anıtlar: (1) Ana Meydanı, (2) Kateb Wilaya Camii, (3) Hammam Al-Samara, (4) Al Omary Ulu Camii, (5) Al Basha Sarayı, (6) Al-Said Haşim Camii (Al-Qeeq, 2011)

Şekil 4.12. Eski Şehir- Beytüllahim şehri (Anonymous18)

- **Mülteci kampları:** Bu kamplar, 1948 savaşından sonra, şehirlerden ve köylerinden göç ettirilen Filistinlilerin geçici ikamet yerlerini inşa etmesiyle kuruldu. Daha sonra Uluslararası Yardım Ajansı tarafından denetlenen mülteci kamplarına dönüştü. Kamplar, Filistin'deki en rastgele kentsel kalıplardan biri olarak kabul ediliyor ve uygun planlama ve inşaattan yoksunlar. Kamplar, yerel yönetimler ve belediyeler üzerinde bir baskı noktası oluşturuyor ve uygun hizmet ve altyapıdan yoksun.

Şekil 4.13. 1948 savaşından sonra kamplar (Berg, 2018)

Şekil 4.14. Gazze Şeridi'nindeki Deir al-Balah kampı, 2016

Şekil 4.15. Gazze'de Eş-şati kampı (Anonymous19)

- **Planlama mahalleler:** Filistin Yönetimi belediyeleri ve yerel yönetimleri devraldıktan sonra, şehirler ve köylerde planlama sürecini organize etmeye başlamıştır. Yürürlükteki bina kodları ve yönetmelikleri de uygulanıp altyapılar inşa edilmiştir. Bu, bir dizi yerleşim bölgesinin planlanmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Şekil 4.16. El Amal bölgesi- Han Yunus şehri (Badawy, 2015)

Şekil 4.17. Rimal Bölgesi- Gazze şehri (Badawy, 2015)

4.1.2. Filistin kentlerinde planlama sürecinin yasal durum

Filistin'deki planlama sürecinin yasal çerçevesi, yasama, planlama ve idari sistemlerine göre farklı planlama yasaları ve düzenlemeleri uygulayan birkaç siyasi otoritenin ardı ardına gelmesinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Filistin'de planlamanın

yasal çerçevesi, genellikle aralarında entegrasyon ve koordinasyondan yoksun olan bir dizi yasa ve düzenlemeden oluşur; Bu yasaların uygulanma sürecine eşlik eden farklı siyasi yönelimlerin bir sonucudur. Filistin'deki siyasi yönetimlerin çokluğuna göre, daha önce de belirttiğimiz gibi, Filistin'de uygulanan en önemli kanun ve düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir (AbdelHadi, 2015; Coon, 1992):

- (1918-1948) İngiliz Mandası yasaları.
- (1948- 1967) Ürdün yasaları.
- (1948- 1967) Mısır yasaları.
- 1967'de sonra, Batı Şeria ve Gazze Şeridi için İsrail işgal yasaları.
- (1993-1995) Filistin-İsrail anlaşmalarından kaynaklanan yasalar.
- 1994'ten beri Filistin Yönetimi tarafından çıkarılan kanunlar, kararnameler, kurallar, yasal ve düzenleyici düzenlemeler.

Bu karmaşık durumun bir sonucu olarak, Filistin toprakları, Oslo Anlaşmaları tarafından tanımlanan dört grup yasaya ve planlama düzenlemesine tabidir, aşağıdaki gibi özetilebilir (AbdelHadi, 2015; Coon, 1992):

- Oslo Anlaşmalarına göre, Batı Şeria'da A ve B olarak sınıflandırılan ve Filistin Yönetimi'nin kontrolünde olan bölgelerde, 1966 tarihli 79 Sayılı Şehir, Köy ve Binalar Düzenleme yasası halen yürürlüktedir. Ayrıca, Filistin Yönetimi'nin kurulmasından sonra 1996 yılında çıkarılan ve yerel yönetimlerin yapı ve planlama kuralları ile ilgili olan iki yasaya tabidir.

- Gazze Şeridi'nde, İngiliz Mandası tarafından çıkarılan 1936 tarihli 28 Sayılı Şehir Planlama Yasası halen yürürlüktedir. Filistin Yönetimi tarafından 1996'da ve 2005'te çıkarılan bölgesel planların hazırlanmasına ilişkin mevzuatla güçlendirilmiştir.

- Batı Şeria'nın C olarak sınıflandırılan ve tamamen işgal kontrolünde olan alanlarda, 1967'de İsrail işgal makamlarının askeri emirleri ile değiştirilen 1966 tarihli Ürdün yasasına göre çalışmalar yürütülmektedir. Bu emirler yoluyla, İşgalin planlarına uygun olarak, yüksek planlama konseyi üyeliği birkaç İsrailli çalışanla sınırlandırılmıştır.

- Kudüs'te, 1967'de tamamen işgal edildikten sonra Ürdün yasalarının yerini İsrail planlama yasaları almıştır.

Yukarıdakilere ek olarak, Filistin Yönetimi, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki mekansal planlama sürecini kontrol etmeyi amaçlayan bir dizi yasa ve düzenleme yayınlamış (AbdelHadi, 2015):

- 1997 tarihli Yerel Yönetimler Kanunu, yerel yönetimlerin görev ve yetkilerini tanımlamak. Örneğin: şehir planlama, inşaat, sokak özelliklerini değiştirme, cadde ve binaları numaralandırma ve bitişik doğal alanların korunması.

- 1999'da çıkarılan Filistin Çevre Yasası.

- Kırsal ve kentsel alanların sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak amacıyla aşağıdaki politikalara bağlı kalınarak hazırlanan Ulusal Kalkınma Yönergeleri:

    - Kır ve şehirler arasındaki dengeli büyümeyi dikkate almak.

    - Batı Şeria ve Gazze Şeridi için bölgesel planlara dayalı şehirler ve köyler için yapısal mekansal planlar hazırlamak.

    - Planların hazırlanmasına özel sektörün katılımının teşvik edilmesi.

    - Kentsel ve kırsal toplantıların kültürel ve tarihi mirasını dikkate almak.

    - Coğrafi yakınlığı ve optimum arazi kullanımını sağlamak.

    - Her alanın özelliklerine göre yoğunluk ve diğer faktörlerin belirlenmesi.

    - Kırsal alanların konut ve çalışma için cazip hale gelmesini sağlayacak şekilde geliştirilmesi.

Yukarıdakilere dayanarak, planlama sürecinin genel durumu ile bu sürecin yasal durumu hala karmaşıktır. İşgal yetkilileri, Filistin topraklarının gelişmesini, ırk ayrımı duvarının inşasını ve topraklara el konulmasını engellemede neden ile olduğu komplikasyonlar nedeniyle yasa durumun niteliğini belirlemek veya kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Bu komplikasyonlar, Filistin'deki durumu iyileştirmenin çaba ve uluslararası ve yerel yasal ve siyasi desteğin yanı sıra durumu analiz etmeye, ölçmeye ve Planlamaya yardımcı olacak saha ve akademik çalışmalara alan yaratma ihtiyacını açıkça ortaya koymaktadır.

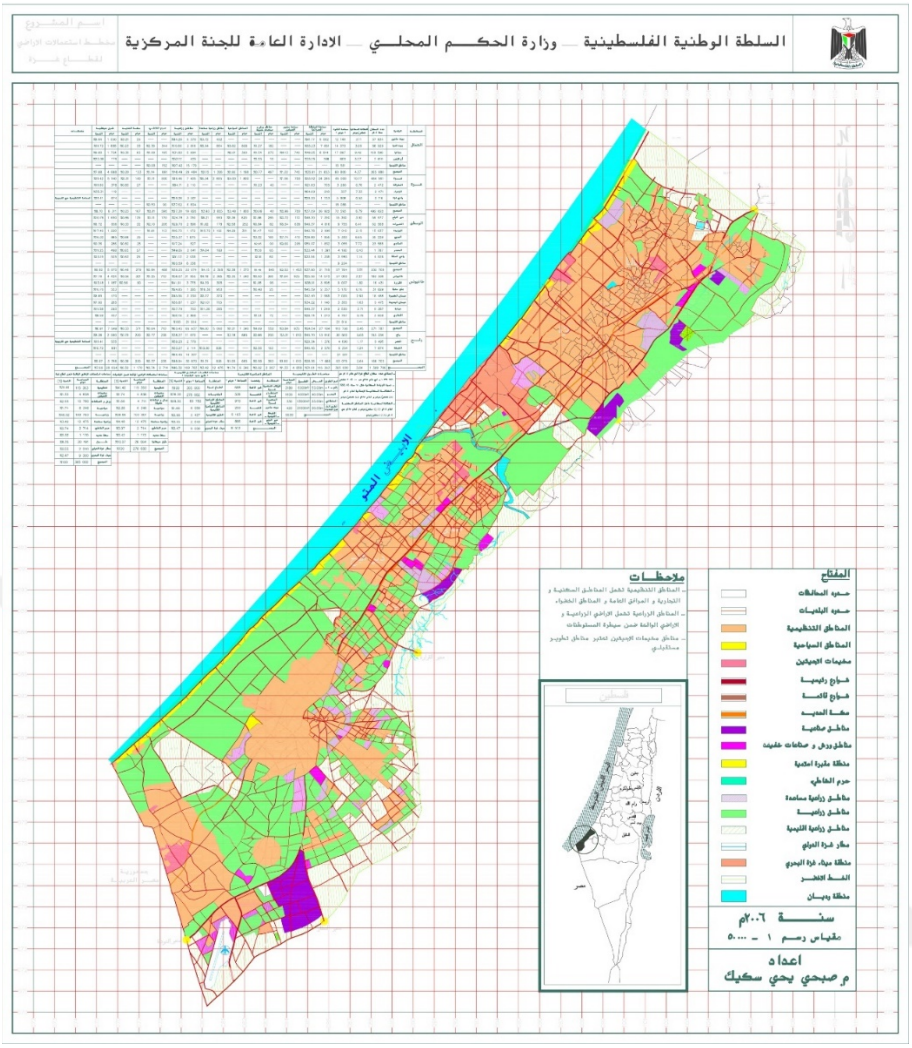
4.1.3. Filistin'de Bölgesel Planlama pratik

Filistin Bölgesi'nde geçerli yasa ve yönetmeliklere göre, kentsel planlama hem bölgesel hem de yerel düzeyde uygulamaktadır. Genel olarak, üç tür planlama şeması vardır; biri bölgesel, ikisi yerel düzeyde. Bu planların amaçları, arazi kullanımını yönlendirmek ve belirlenmiş coğrafi alanlarda özel ve kamu inşaat faaliyetlerini kontrol etmektir (Daoud, 2009; GTZ, 2008). Aşağıdaki çizge Filistin'deki planlama şemalarını özetlemektedir (Daoud, 2009).

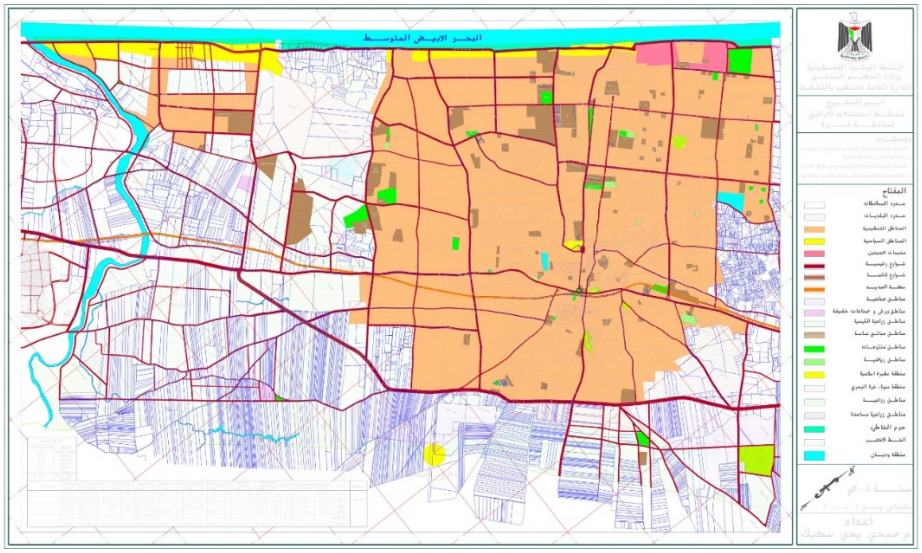
Çizelge 4.1. Filistin'deki planlama şemaları

Düzey	**Planlama Şeması**	**Planlama Alanı**	**Hazırlık Sorumluluğu**	**Ele Alınacak Sorunlar**
Bölgesel düzey	Bölgesel planlama	Bölgesel alanlar (İller) bir grup şehir ve köyü içerir.	-Mahalli İdareler Bakanlığı (Planlama ve Düzenleme Genel Müdürlüğü) -Planlama Bakanlığı (Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü)	-Arazi kullanımı -Yeni kasaba ve köylerin yeri -Mevcut kent ve köylerin genişletilmesi veya genişletilmesinin kısıtlanması -Kamu hizmetleri -Tarihi eski eserlerin korunması -Ulaşım -İletişim
Yerel düzey	Mekansal Planlama	Şehir, kasaba veya köy (Belediye sınırları)	Yerel planlama komisyonu (şehir/kasaba belediyesi)	Ele alınması gereken sorunlar bölgesel planlamanın aynısıdır
	Detaylı Planlama	Mekansal planı oluşturan Elemanların/ blokların her biri için	- Yerel planlama komisyonu -Arazi sahipleri	Mekansal planlardakiyle aynı konular ancak aşağıdakilerle ilgili daha fazla ayrıntı içermelidir: -Pazarların, okulların, ibadet yerlerinin ve parkların yeri -Binalarla ilgili özel düzenlemeler -Korunan veya korunmuş alanlar belirlemesi -Kamu kullanımı için kamulaştırılacak arazileri belirtmesi

Aşağıdaki şekiller önceki planlama düzeylerinin örneklerini göstermektedir.

Şekil 4.18. Gazze Şeridi'nin bölgesel planı (MOLF, 2006)

Şekil 4.19. Gazze Şehri'nin Mekansal Planlama (MOLF, 2008)

4.2. Uygulama Çerçevesi

Bu çalışma, Filistin'de tahrip olan kentsel alanlar için afet risk yönetim sistemi araçları olarak yeniden planlama ve yapılanma politikalarının ve stratejilerinin uygulanabileceği önerilen bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için bu bölüm, önerilen çerçevenin ana amaçları, temelleri/uygulama adımları ve genel çerçevenin yapı açısından gözden geçirmektedir. Bu çerçeve yoluyla, bu stratejilerinin Filistin'deki kentsel alanlara gerçekçi olarak uygulanması olasılığının elde edilmesi, böylece Filistin kentsel çevresinin afetlerle yüzleşme, bunlara hazırlanma ve bunlardan kurtulma konusundaki etkinliğinin artırılması beklenmektedir.

4.2.1. Çerçeve genel amaçları

Bu çalışmada teorik çerçevede tartışılanlar ve örnekler incelemelerinin sonuçları aracılığıyla, herhangi bir stratejinin sahada uygulanabilir olması için (kapsamlı, önleyici, sürdürülebilir, esnek) olması gerektiği açıktır. Bu çalışmanın amacına ulaşmak için bu amaçlar şu şekilde açıklanabilir:

- **Kapsamlı olmalıdır**: kentsel çevreyi geliştirmeye ve bölge sakinlerinin yaşamlarını ve mülklerini korumaya ilişkin kalkınma ve ulusal planlar dahil olmak üzere afet risk yönetiminin tüm aşamalarını kapsamalıdır. Aynı zamanda gelecek planları ve gelecekteki kentsel gelişim için net bir vizyon içermektedir.

- **Afet risklerin azaltılmalıdır**: afetlerin meydana gelmesini önlemeye yardımcı olmalı ve yüzleşmenin etkinliğini artırarak ve etkilerini hafifletmelidir. Ayrıca afetler karşısında kentsel çevrenin verimliliğinin artırılmasına da yardımcı olmalıdır.

- **Sürdürülebilir**: hedeflenen kentsel çevre için sürdürülebilir yeniden yapılanma politikalarının uygulanmasını içermesi de önemlidir. Afetler kentsel çevreye uzun vadeli zararlar verdiğinden, kentsel çevreyi yeniden yapılandırmak ve gelecek nesiller için çevresel kaynakların kalitesini korumak için sürdürülebilir politikalara yer verilmelidir.

- **Topluluk katılım**: Yeniden planlama ve yeniden yapılanma sürecinde yerel halkın katılımının artırılmak. Ayrıca Afet risk yönetimi konusunda farkındalık yaratmalıdır.

- **Esneklik**: sürdürülebilir politikalar ve stratejiler oluşturmak, bu politikaların oldukça esnek olmasını ve sahadaki koşullara uyacak şekilde değiştirilebilmesini gerektirir. Gelecek nesillere uygun ve onların ihtiyaçlarına eşit olması ve kentsel çevreyi etkin bir şekilde korumayı hedeflemesi de önemlidir.

- **Çevre ve kentsel kimliği korunma**: tarihi ve ulusal mirası ve topluluğun mekansal ve tarihsel belleğinin korunmasını içerir.

4.2.2. Çerçeve içinde uygulama adımları

Genel çerçeve yapısının oluşturulması, afet risk yönetiminin tüm aşamalarında üzerinde çalışılan ana adımların belirlenmesini gerektirir. Bu adımlar aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- **Temel veriler toplama**: Planlama için gerekli olan planlama, tarihsel, demografik ve sosyal verilerin toplanması ve buna yönelik haritaların yapılması.
- **Analizler**: toplanan veriler analiz edilir ve değerlendirilir.
- **Geliştirme ve mimari senaryoları**: yapılan değerlendirmeler ışığında bölge gelecek vizyonu, temel hedefleri, stratejileri ve politikaları oluşturulur, mekânsal mimari ve gelişim senaryosu geliştirilir.
- **Planlama Stratejileri**: koruma, afet azaltma, gelişme ve uygulama araçları tanımlanır ve eylem planları üretilir.
- **Uygulamalar**: plan uygulamalarının yapıldığı, uygulamanın izlendiği ve denetlendiği asamadır.

4.2.3. Genel çerçevenin yapısı

Yukarıdakilere dayanarak, afet tehdidi altındaki alanlar için planlama kararları, afet riskini azaltma önlemlerine uygun olarak formüle edilmelidir. Bu kararların afete duyarlı olmasını ve afet risk yönetiminin tüm aşamalarında uygulanması için esnek olmasını gerektirir. Bu çalışma kapsamında, afet risk yönetiminin aşamalarında planlama politikaları ve stratejilerinin uygulanması için genel çerçeve aşağıda sunulmaktadır.

4.2.3.1. Afet öncesi aşama (Hazırlıklı olma ve Zarar Azaltma)

Çizelge 4.2. Afet öncesi aşamada çalışma çerçeve

Temel veriler toplama	- Risklerin geçmiş veriler. - Nüfus demografik ve sosyal veriler. - Arazi kullanımları (mevcut ve gelecek). - Arkeolojik ve tarihi alan verileri. - Kamu hizmetleri ve iletişim ağları. - Bina kodları ve düzenleme. - Aktörleri tanımlama. - Önceki afet risk yönetimi deneyimlerinden geri bildirim. - Bu aşamada ilgilenilen diğer veriler.
Analizler	- Risk haritalarını oluşturma ve analiz etmek.

Çizelge 4.2'nin devamı

	- Risk verilerine dayalı arazi kullanımı değerlendirmesi. - Beklenen risklerin etkisinin büyüklüğü. - Tehlikelerin etki alanlarında bulunan kişi sayısı. - Fiziksel yapılarda beklenen kayıp yüzdesi. - Aktörlerin mevcut yeteneklerinin analizi. - Afet risk yönetimi araçlarının analizi ve etkinlikleri.
Senaryolar oluşturma	- Kurtarma ve tahliye senaryoları. - Risklerle başa çıkmak ve etkilerini azaltmak için senaryolar geliştirme (örneğin erken uyarı kullanımı). - Afet zamanlarında geçici barınma ihtiyacını karşılamak için senaryolar ve tasarımlar geliştirmek. - Riskleri azaltmak için kullanılabilecek yasal öneriler ve düzenlemeler yapmak. - Arkeolojik ve tarihi alanlar için koruma senaryoları. - Kamu hizmetlerinin sağlanması için senaryolar (su, elektrik, iletişim) - Topluluk katılımı senaryoları.
Planlama Stratejileri	- Mevcut risk verileri ışığında arazi kullanımı güncellemesi. - Güvenlik standartlarıyla uyumlu ve riskleri azaltan bina yöntemleri ve kodları geliştirmek (örneğin, acil çıkışlar yapmak). - Kentsel altyapı ve yolları geliştirilmesi. - Acil durumlarda kullanılmak üzere açık alanlar geliştirme. - Geçici barınaklar için altyapı geliştirme. - Kamu hizmetlerin kalitesinin iyileştirilmesi ve kamu binalarının acil durumlarda hazır hale getirilmesi. - Tarihi ve arkeolojik alanların belgelenmesi.
Uygulamalar	- Bu aşamada, aktörlerin rolünün etkinleştirilmesi ve gerekli değerlendirmelerin yapılması. - Afetlerle başa çıkmak için eğitimli yerel komiteler oluşturmak. - Planlama kararlarını mümkün olduğunca yeni ve eski alanlara uygulamak için çalışmak. - Afetlerle başa çıkmak için kapsamlı bir rehber hazırlamak. - Modern teknolojilerin kullanımının planlama ve afet risk yönetimi sürecine entegre edilmesi.

4.2.3.2. Afet sırasındaki aşama (Müdahale etme)

Çizelge 4.3. Afet sırasındaki aşamada çalışma çerçeve

Temel veriler toplama	- Kentsel yapılara (ulaşım ağları ve kamu hizmetleri) ilişkin birincil hasar ve kayıp verilerinin toplanması. - Etkilenen nüfusla ilgili veriler (toplanma yerleri, barınmalar, afet sırasında nüfus hareketinin yolu). - Etkilenen alanların havadan ve yerden görüntüleri. - Aktörlerin yetenekleri ve kaynak eksikliği. - Tehlikenin gelgiti veya uzantısı hakkındaki veriler.
Analizler	- Fiziksel yapılara ve ciddi şekilde etkilenen alanlara verilen hasar yüzdesinin analizi. - Nüfus verilerini, yer değiştirme oranını, geçici barınma ve türlerini analiz etme. - Geçici barınma sürecinin etkinliği. - Binalardaki toplam ve kısmi yıkım yüzdelerinin analizi. - Mevcut havadan görüntü verilerinin analizi. - Riskleri azaltmak için kentsel çevre müdahalesi ve planlama yasalarının etkinliğini analiz etmek.
Senaryolar oluşturma	- İlk müdahale senaryoları geliştirme ve acil ihtiyaçları karşılamak. - Yıkım, yol açma ve kademeli olarak geri dönen hizmetler ile ilgilenmek için senaryolar geliştirmek. - Mevcut duruma göre ekiplerin korumaya yönelik senaryolar - Afet anında müdahaleyi iyileştirmek için verileri ilgili makamlarla paylaşmak.
Planlama Stratejileri	- Acil sosyal ve mekansal ihtiyacın karşılanması (su temini, altyapı, geçici barınma ve özel ihtiyaçları olan kişilerin ihtiyaçları). - Etkilenen bölgelerdeki yollar ve ana ulaşım hatları için bakım planları. - Afet sırasında belediyelerin ve kurtarma ekiplerinin kapasitesinin artırılması. - Arkeolojik alanların korunması. - Öncelikli sorunları çözmek.
Uygulamalar	- Sakin dönemlerinde (felaket azalması) senaryoları ve planlama kararları uygulamak - Bu aşamada gönüllülerin katılımını etkinleştirmek. - Etkilenenlere psikolojik ve maddi destek sağlamak.

4.2.3.3. Afet sonrası aşama (İyileştirme ve yeniden inşa etme)

Çizelge 4.4. Afet sonrası aşamada çalışma çerçeve

Temel veriler toplama	- Fiziksel yapılar hasarı ve kayıp envanteri için nihai değerlendirme verileri. - Güncellenmiş arazi kullanımı. - Yeniden yapılanma sürecinde öncelikli alanlar. - Demografik, sosyal ve ekonomik veriler. - İnsan kayıplarının verileri - Etkilenen alanların mekansal ve planlama verileri
Analizler	- Felaketin etkilerinin hava fotoğraflarının analizi. - Arazi kullanımı değerlendirme. - Hasar veri analizi ve yapısal değerlendirme. - Afetin altyapı üzerindeki etkilerini analiz etmek. - Afet sırasında geçici barınmanın etkinliği.
Senaryolar oluşturma	- Afet sonrası geliştirme senaryoları geliştirmek. - Sürdürülebilir tasarım ve planlama senaryoları. - Altyapı geliştirme planları - Gelecekteki felaket azaltma senaryolarını tanımlama - Yeniden yapılanma planları (geçim kaynağı, sosyal ve kültürel yönler) içerir. - Önceki sorunları belirlemek ve bunlara uygun çözümler geliştirmek için senaryolar.
Planlama Stratejileri	- Çevresel, sosyal ve ekonomik hedeflerin bütünlüğünü sağlayan bütüncül planlama yaklaşımını benimsemek. - Yeni duruma göre şehir, mahalle, blok ve yapı seviyelerinde uygun planlama kararlarının oluşturulması. - Bölgedeki ana, tali yolların, hareket eksenleri kalitesinin iyileştirilmesi. - Yeni yol ağlarını mevcut ağlara bağlama. - Arazi kullanımlarının geliştirilmesi ve kaynakların sürdürülebilirliği sağlayacak şekilde dağıtılması. - Alanın gelişmesini sağlamak için açık alanların geliştirilmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi. - Gelecekteki afetlere direnme kabiliyetini artırmak için (her bölgeye göre) uygun politikalar geliştirilmek.

Çizelge 4.4'ün devamı

	- Kamu hizmet ağlarının geliştirilmesi ve esnekliklerinin artırılması. - Kentsel mirasın korunması ve arkeolojik yapıların korunması ve restore edilmesi. - Afet riskinin azaltılmasına uygun olarak planlama ve bina kodlarının geliştirilmesi ve güncellenmesi.
Uygulamalar	- Yeniden yapılanma/ planlama sürecinde aktörlere görev ve sorumluluklar verilmesi. - Yıkım ve afet kalıntılarının nüfusa ve kentsel çevreye zarar vermeyecek şekilde hızlı bir şekilde işlenmesi. - Plan ve tasarımların uygulanmasına başlanması ve uygulama için gerekli planların hazırlanması. - Sakinlerin erken dönüşünü başlamak için hasarlı binaların bakımı yapmak. - Geçmişteki hatalardan sakınmak. - Bu aşamada toplum katılımını artıran bir çerçeve oluşturmak. - Uygun değerlendirmeler yapmak.

4.2.3.4. İzleme ve ölçme

Çizelge 4.5. İzleme ve ölçme aşamada çalışma çerçeve

Temel veriler toplama	- Yeniden planlama ve yeniden yapılandırma süreci geri bildirim - Belgeleyen hava ve yer fotoğrafları - Yeniden yapılanma sürecinden konut sakinlerinin ve yararlanıcıların memnuniyeti - Yeniden yapılanma/ planlama sonrası arazi kullanımı
Analizler	- Geri bildirim verilerini analiz etme - Haritaların ve hava fotoğraflarının analizi - Yeniden yapılandırma verilerini ve zaman çizelgesini analiz etme.
Senaryolar oluşturma	- Geçici barınakların kullanımını geliştirmeyi senaryoları. - Kısa ve uzun vadeli kalkınma senaryoları geliştirmek. - Gelecekteki afetlerle müdahale senaryoları. - Teknik sorunlara uygun çözümler geliştirmek. - Gelecek planlama senaryoları.

Çizelge 4.5'in devamı

Planlama Stratejileri	- Analizlerin ve senaryoların çıktılarına dayalı olarak, sürdürülebilir hedefler doğrultusunda gelecek planlama kararları geliştirilir ve değiştirilir.
Uygulamalar	- Uygulama sonrası nihai değerlendirme komitesinin oluşturulması. - Yönetmelik ve kanunların geliştirmek. - Afet yönetimi politikaları geliştirmek. - Yerel yeteneklerin iyileştirilmesi.

Bu aşamanın sonunda, bu çerçeve ardışık olduğu ve bir aşamanın sonu ile bitmediği için hazır olma aşaması döndürülür. Bir sonraki bölümde, tez bu çerçevenin 2014 Gazze Şeridi savaşında tahrip olan bir alana uygulanmasını sunmaktadır ve bu durumda (iyileştirme) aşamasında çalışmalar yapılmaktadır.

4.3. Alan çalışması (Al-Shujaiya mahallesi)

4.3.1. Genel giriş

Gazze Şeridi veya basitçe Gazze, Akdeniz'in doğu kıyısında bir Filistin yerleşim bölgesidir. Güneybatıda Mısır'ı 11 kilometre, doğu ve kuzeyde İsrail'i 51 kilometrelik bir sınır boyunca sınırlar (Şekil 4.20). Bölge 41 kilometre uzunluğunda, 6 ila 12 kilometre genişliğinde ve toplam 365 kilometrekarelik bir alana sahiptir. Yaklaşık 362 kilometrekarelik bir alanda yaklaşık 2 milyon Filistinli ile Gazze, üst düzey bir siyasi birim olarak kabul edilirse, dünyanın en yoğun nüfuslu 3. ülkesidir. İsrail'in Şerit'teki geniş tampon bölgesi, Gazze'deki Filistinlilerin pek çok arazisini yasaklıyor (Salem, 2011; Suisman, Simon, Robinson, Anthony, & Schoenbaum, 2007).

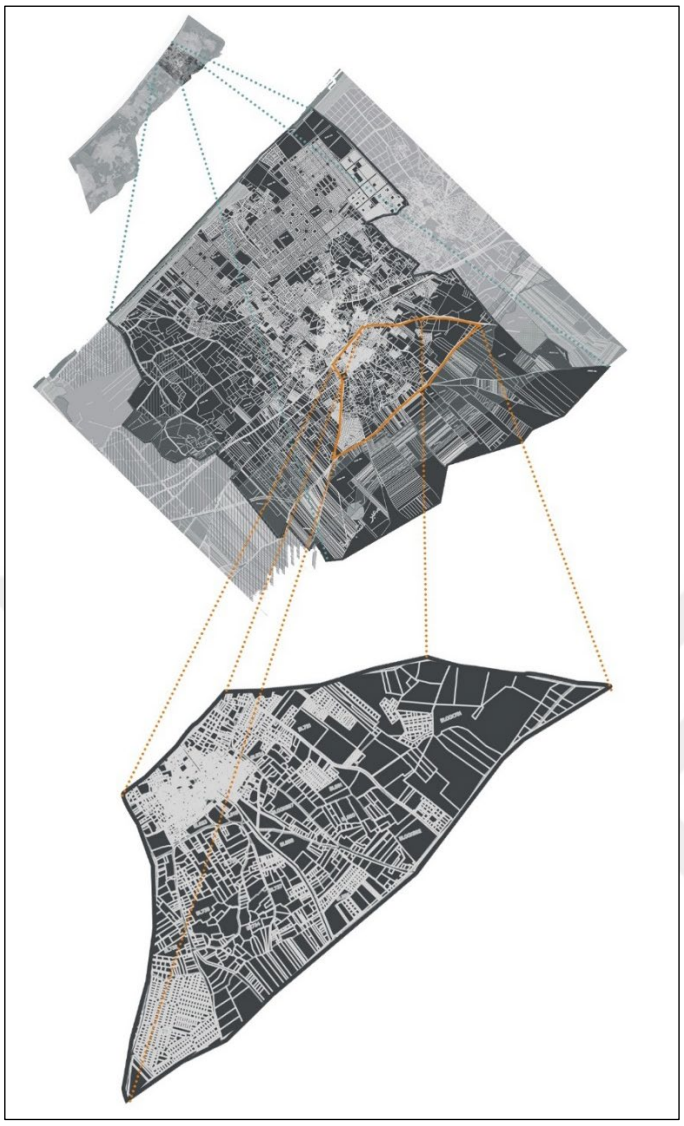
Gazze şeridi 5 il içerir. Güneyde Refah şehri. Khan Yonus, Refah'ın 7 kilometre kuzeydoğusunda yer alıyor ve Deir el-Balah (orta bölge) çevresindeki birkaç kasaba, onunla Gazze Şehri arasındaki sahil boyunca yer alıyor. Beit Lahia ve Beit Hanoun, sırasıyla Gazze Şehri'nin kuzeyinde ve kuzeydoğusunda yer almaktadır. Bu iller Gazze Şeridi'nin batı kıyısında yer almaktadır. Gazze Şeridi'nin genel planlaması için lineer bir şerit oluşturmaktadır.

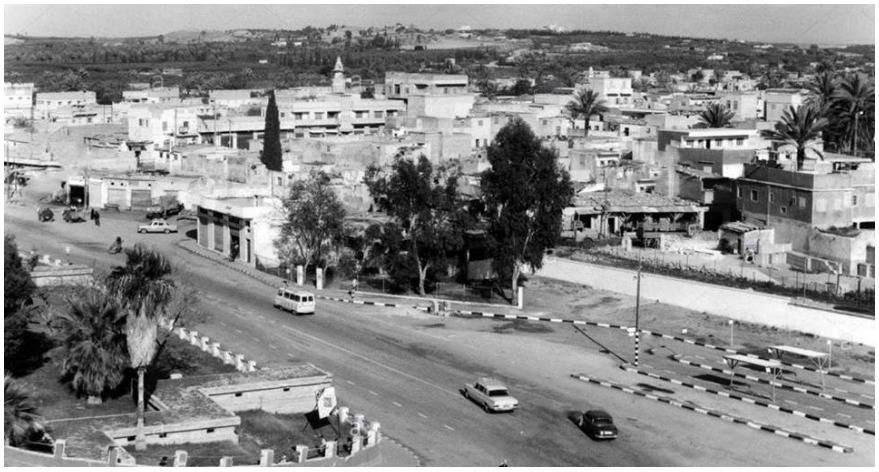
Şekil 4.20. Gazze Şeridi planı

4.3.2. Al-Shujaiya mahallesi

Al-Shuja'iya mahallesi Gazze şeridinin doğusunda yer almakta olup doğuda 1948 yılında işgal edilen topraklardan ayrılan sınırla sınırlanmıştır ve İsrail işgali bu sınırları tamamen kontrol etmektedir. Mahallenin kuruluşu MS 1200 yılına kadar uzanır ve kiliseler, camiler, mezarlar ve bir dizi antik yapı içeren birçok arkeolojik alan içermektedir. Mahallenin nüfusu şu anda yaklaşık 100.000 kişidir ve mahallenin alanı 5650 dönüm olduğu için yoğun nüfuslu mahallelerden biridir.

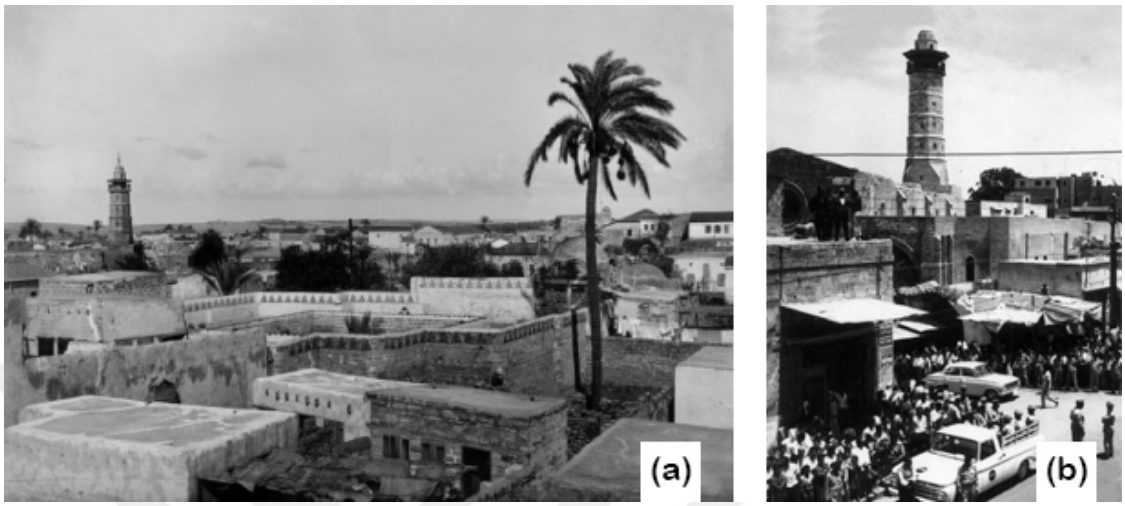

Şekil 4.21. Al-Shujaiya mahallesi planı

Şekil 4.22. 1970'te Al-Shujaiya mahallesinin fotoğrafı (Anonymous20)

Gazze Şehri'ndeki Al-Shujaiya mahallesi, şehrin en eski mahallelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Mahalle eski bir altyapı ağına dayanmaktadır ve mahallenin kentsel ve planlama genişlemesi nedeniyle bazı kısımlarda yenileme yapılmıştır. Mahalle, aynı zamanda mahallenin en önemli tarihi bileşenlerinden biri olan eski şehrin varlığıyla da ayırt edilmektedir.

Şekil 4.23. Mahalledeki eski şehirden görüntüler; a) eski şehir; b) Ömeri Camii (Anonymous2)

2014 Gazze savaşı sırasında işgal güçleri mahalleyi yoğun bir şekilde bombaladı, bu da çok sayıda evin yıkılmasına ve binlerce kişinin mahalleden göç etmesine neden olmuştur.

Şekil 4.24. 2014'te Al-Shujaiya mahallesi

Savaşın sonuçları, mahallenin her tarafını etkileyen gelişigüzel bombalamalardan korunmak için okullara ve hastanelere sığınan mahalle sakinleri,

evsiz kalan yüzlerce mahalle sakininin günlük yaşamını büyük ölçüde etkilemiştir. Geçim kaynakları, sosyal ve kültürel yaşam da ciddi şekilde etkilenmiştir.

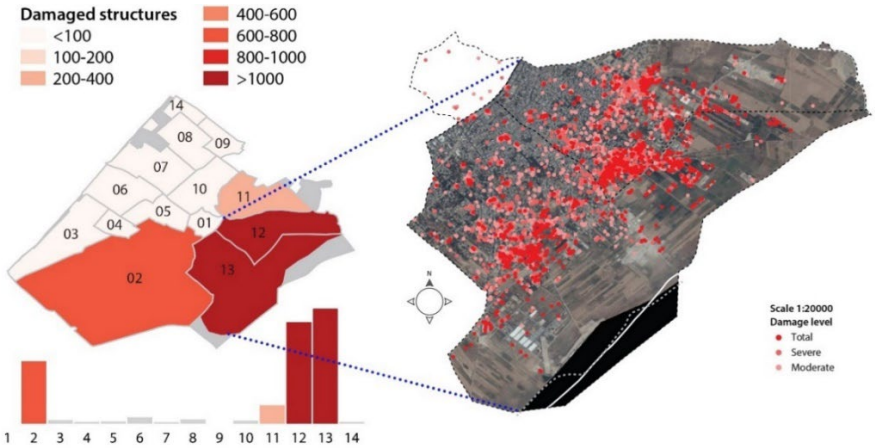
Şekil 4.25. Savaş sırasında okulların geçici barınak olarak kullanımı

4.3.3. Mahallenin iyileştirme çalışması

Bu bölümde, bu tezde önerilen çerçevenin Al-Shujaiya mahallesinde 2014 yılında tahrip olmuş bir alana uygulanmasını gözden geçirilmektedir.

4.3.3.1. Çalışma alanı seçimi

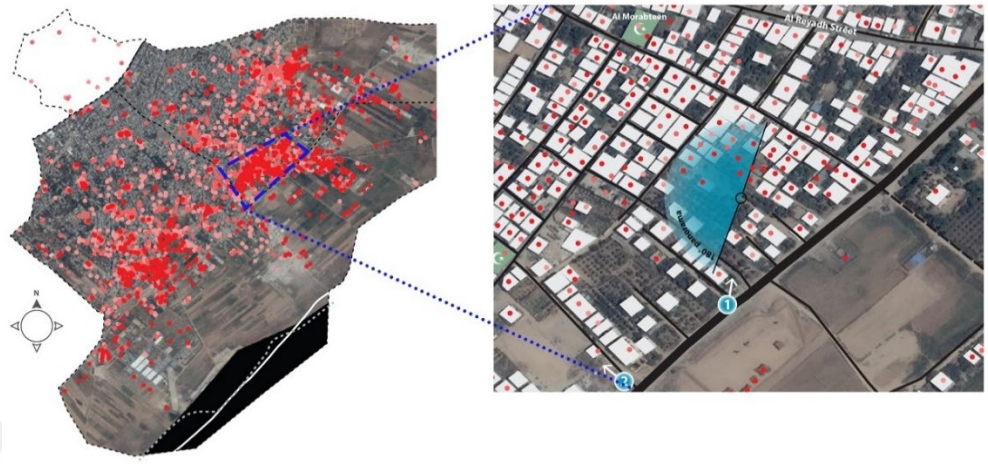
Al-Shuja'iya mahallesi, 2014 savaşı sırasında en çok hasar gören mahallelerden biri olarak kabul edilmiştir. Aşağıdaki (Şekil 4.26), Gazze Şehri mahallelerinin geri kalanına kıyasla mahallede meydana gelen hasarın boyutunu göstermektedir.

Şekil 4.26. Gazze Şehri'ndeki diğer mahallelere kıyasla Al-Shujaiya mahallesindeki yıkım (UNHABITAT, 2014)

Mahalle içinde, doğu bölgeleri (işgal altındaki topraklarla sınırlara en yakın) diğerlerinden daha fazla etkilendi. Aşağıdaki şekil (Şekil 4.27), bölgelerden birindeki

yıkımın boyutunu göstermektedir. Bu alan bu tezde örnek olay olarak seçilmiştir ve bu tezde önerilen çerçeveye göre yeniden planlanması ve yeniden yapılandırılması üzerinde çalışılmaktadır.

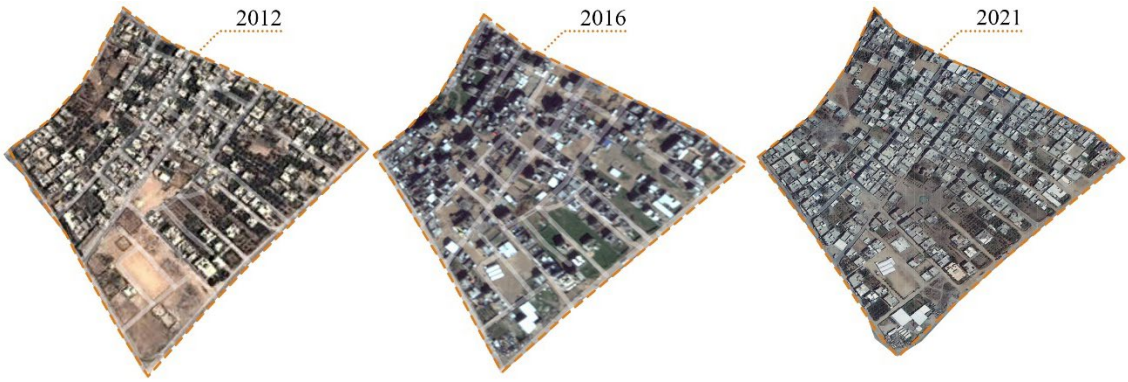

Şekil 4.27. Tezde seçilen çalışma alanı (UNHABITAT, 2014)

Şekil 4.28. Bölgenin panoramik görüntüsü (UNHABITAT, 2014)

Savaşı takip eden yıllarda, mahalledeki birçok ev ve fiziki yapı yeniden inşa edilmiştir. Aşağıdaki fotoğraflar (Şekil 4.29) 2012-2021 döneminde, mahalledeki değişimi göstermektedir. Ayrıca, yeniden yapılanma sürecinin mahalledeki kentsel çevrenin kalitesini iyileştirmeyi amaçlamadığını, evlerin yeniden inşası ve hasarlı olanların restorasyonu ile sınırlı olduğunu gösteriyor.

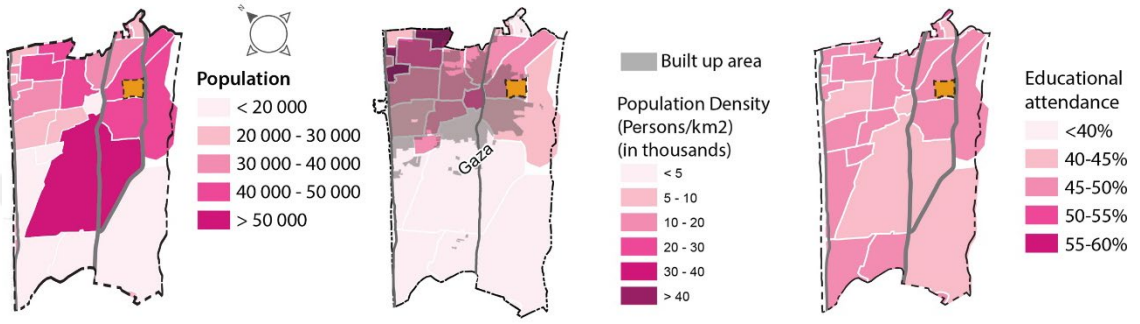

Şekil 4.29. 2012-2021 döneminde bölgedeki değişim

4.3.3.2. Temel veriler toplama ve analizler

Çalışma alanının doğasını tüm özellikleriyle anlamak, alanı iyileştirme sürecinde önemlidir. Bu çalışma sırasında, belirli çalışma alanı hakkında gerekli verileri toplamak için çeşitli kaynaklardan yararlanılmıştır. (UNHABITAT, 2014) vasıtasıyla, aşağıda şehir düzeyinde (Gazze Şehri) bazı verilerin (Demografik veriler, Konut veriler, Arazi veriler ve 2014 savaş sonrası verileri) bir incelemesi bulunmaktadır. Çalışma alanı sarı renkle belirtilmiştir.

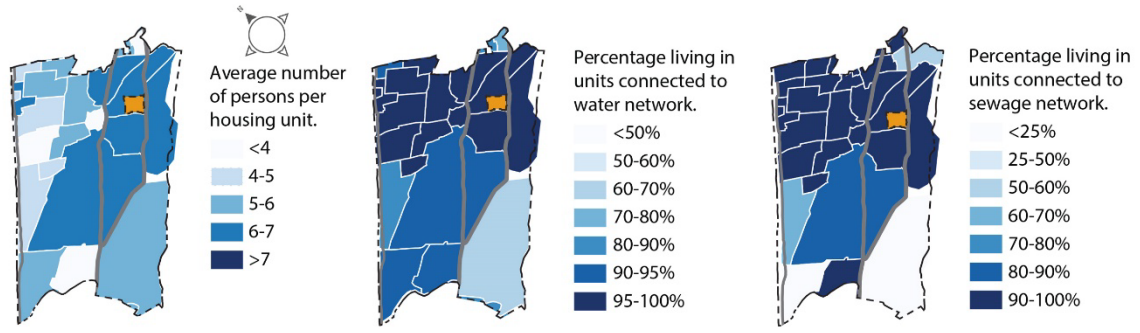
- **Demografik veriler**

Şekil 4.30. Demografik veriler (Nüfus, Nüfus yoğunluğu, Eğitim Katılımı)

Çalışma alanı, 40-50 bin kişi olduğu tahmin edilen yüksek nüfuslu alanların sınırları içerisinde yer almaktadır. Kilometrekareye düşen nüfus yoğunluğu da yüksektir (yaklaşık 10-20 bin). Bu büyük nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için altyapı ve kentsel yapılar geliştirme ihtiyacı fikrini pekiştirmektedir.

- **Konut veriler**

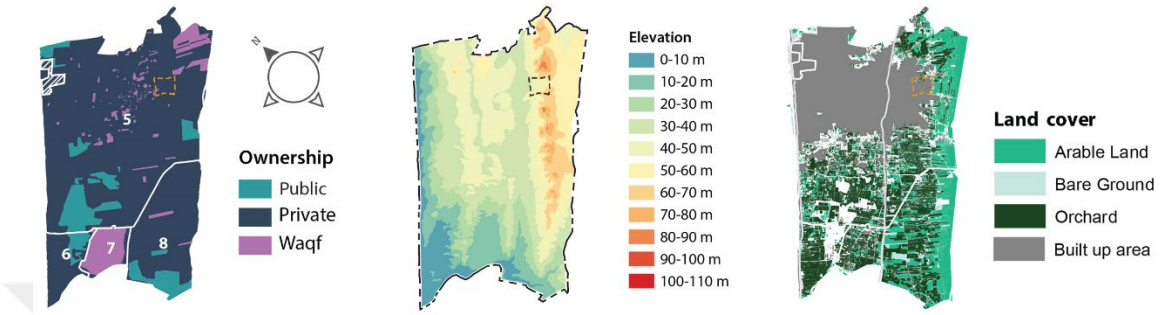

Şekil 4.31. Konut veriler (Aşırı kalabalık, Su, Kanalizasyon şebekelerine bağlantı)

Konut konusunda ise konut başına düşen kişi sayısının 6-7 civarında olduğu ve bu sayının yüksek olduğu görülmektedir. Konut birimi içindeki bu sayının kentsel yapı üzerindeki baskıyı, enerji ve su tüketimini artırmasıdır.

Al-Shuja'iya mahallesi, Gazze Şehri'ndeki en eski mahallelerden biri olarak kabul ediliyor ve bu, su ve kanalizasyon şebekelerinin mahalle alanının %100'ünü kaplamasına yardımcı olmuştur. Bu altyapı, yayılma açısından iyi kabul edilir, ancak, kalitesini ve genel olarak mahalle içindeki ihtiyaçları karşılama yeteneğini büyük ölçüde etkilemektedir.

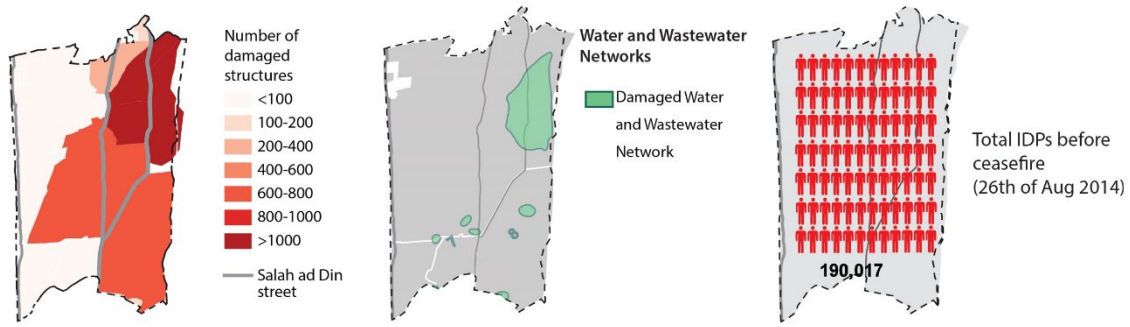
- **Arazi veriler**

Şekil 4.32. Arazi veriler (Arazi mülkiyeti, Topoğrafik, Arazi örtüsü)

Bölgedeki arazi mülkiyeti genel olarak özel mülkiyettir. Yani mahallede kentsel gelişim süreçlerinin uygulanması için arazi sağlamak için sakinlerle pazarlık yapılmasını gerektirir. Topoğrafik haritaya göre, çalışma alanı deniz seviyesinden 50-60 metre yükseklikte ve kıyıdan yaklaşık 4-5 kilometre içeride. Arazi örtüsü sırasında, yerleşim alanı, alanın yaklaşık %80'ini kaplamaktadır.

- **2014 savaş sonrası verileri**

Şekil 4.33. Savaş sonrası (Hasarlı Yapılar, Hasarlı Altyapı, Göç durumu)

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, Shujaiya mahallesi genel olarak büyük bir tahribata maruz kaldı, verilere göre 2014 savaşında 1000'den fazla yıkılan yapı vardır. Mahalledeki su ve kanalizasyon şebekeleri de büyük hasara uğrayarak haftalarca aksamasına neden olmuştur. Göç verileri, Gazze Şehri içinde yaklaşık 200.000 kişinin yerinden edildiğini gösteriyor. Yerinden edilenler, savaş sırasında, UNRWA okullarında ve devlet hastanelerinde ve bazı komşuları ve akrabalarıyla birlikte yaşıyorlardı.

- **Mevcut durumu**

Şekil 4.34. Mevcut durumun hava fotoğrafı, 2021

Şekil 4.35. Mevcut durum arazi kullanım planı

Şekil 4.36. Mevcut durum yol sınıflandırması

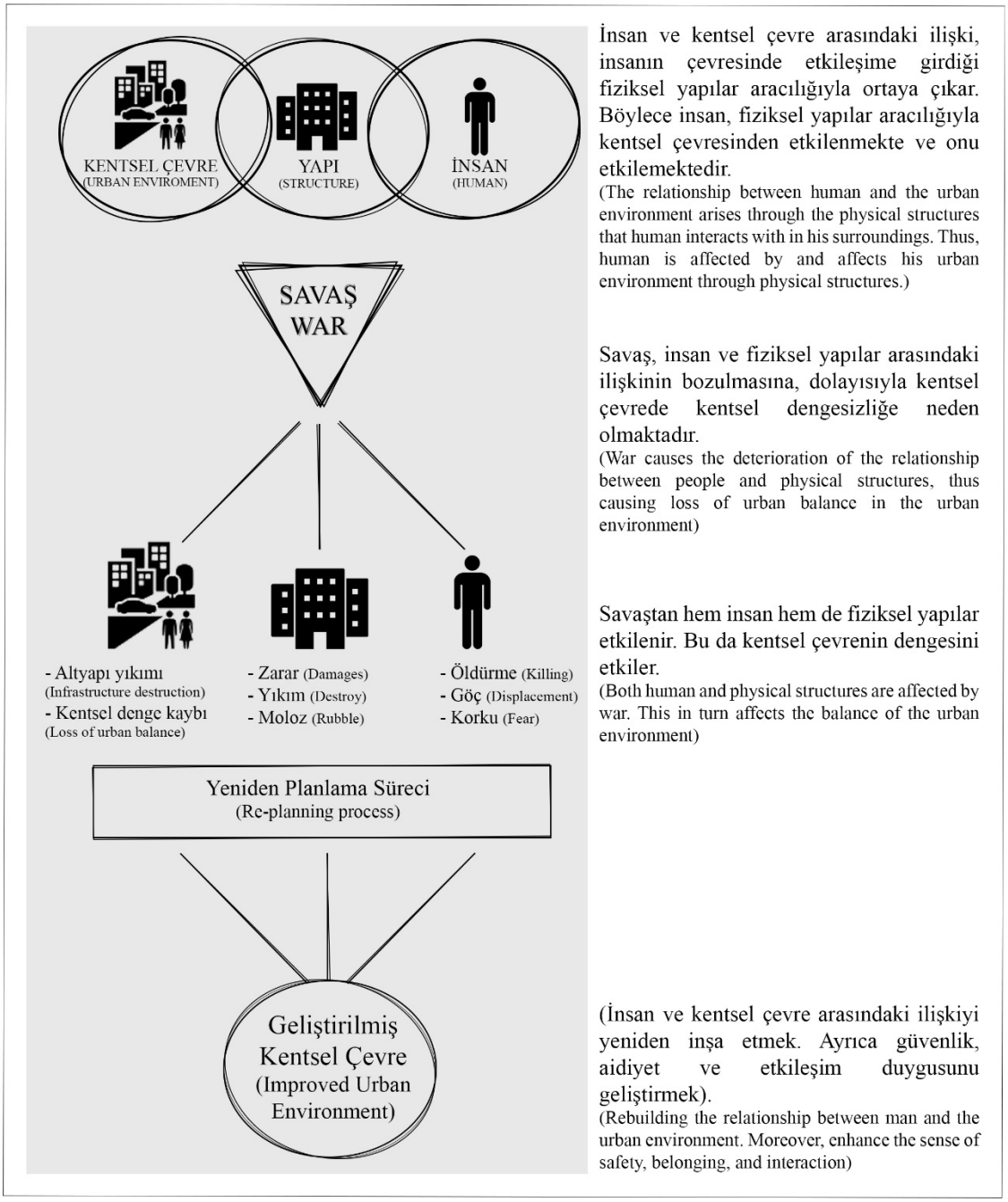
Mevcut durumun verilerinden, geçtiğimiz yıllarda mahallede çok sayıda hasarlı evler ve yapının yeniden inşa edildiği görülmektedir. Hava fotoğraflara göre da yeniden yapılanma sürecinde mahalledeki altyapı ve kentsel çevrenin (yollar, kamu hizmetleri, yeşil alanlar vb.) geliştirilmesine ele alınmamıştır. Ayrıca, afet yönetimi ve nüfusun korunması yöntemlerine (Toplanma Alanları, barınma alanları vb.) önem verilmediğini göstermektedir.

- **Bölgedeki ana sorunlar**
  - İç yol ağının zayıflığı.
  - Bölge için bir merkezin olmaması.
  - Yeşil ve açık alanların olmaması.
  - Bölgenin geniş alanlarını kullanmamak.
  - Savaştan sonra yol ağının yeniden kurulamaması.
  - Arazi kullanımında çeşitlilik yok.
  - Kamu hizmetlerinin eksikliği (cami, tıp merkezi, okul).
  - Kamusal alanlarda ağaçlandırma eksikliği.

4.3.3.3. Geliştirme ve mimari senaryoları

- **Uygulama konsepti**

Uygulamanın konsepti, insan ile savaştan (fiziksel yapıların tahribatı) zarar görmüş kentsel çevresi arasındaki ilişkiyi restore etmek üzerine kuruludur. Bölge sakinleri arasında güvenlik, aidiyet ve etkileşim duygusunu artırarak, bu amacı destekleyen planlama ve mimari senaryoları uygulanacaktır. Aşağıdaki şekil, konseptin açıklamasını ve sırasını göstermektedir.

Şekil 4.37. Uygulama konsepti

Güvenli bir kentsel çevre yaratmak, savaş sonrası iyileştirme sürecinin en önemli hedeflerinden biridir. Bölge sakinlerinin güvenlik duygusunu aşağıdaki yollarla geliştirmek mümkündür:

- Kentsel çevrenin iyileştirilmesi sürecinde nüfusun güvenini artırmak.
- Risk azaltma ve nüfusun korunmasına yardımcı olan çözümler sağlamak.
- Yeni binaların acil durum ihtiyaçlarını (acil çıkış, alarm sistemleri vb.) karşılayabilecek kapasitelerinin artırılması.
- Kentsel çevrenin acil durum zamanlarına uygun hale getirilmesi için kapasite ve hazırlığın artırılması.

Ayrıca, aşağıdakiler yoluyla nüfus arasında aidiyet duygusunu geliştirir:

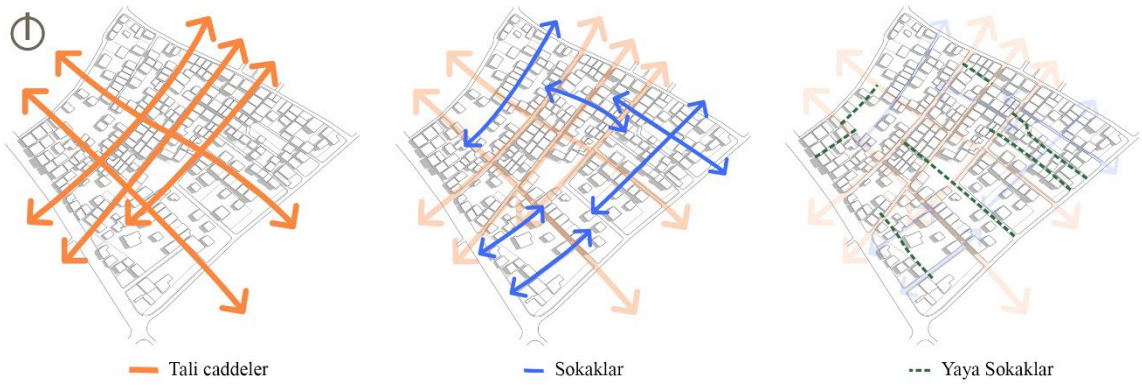
- Sokaklar yerine, sosyal etkinlikler ve günlük toplantılar için kullanılabilecek katılımcı alanlar yaratmak
- Açık ve yeşil alanlar aracılığıyla sakinleri birbirine bağlamak.

Etkileşim hissini şu yollarla geliştirebilir:

- Çevre ile insan etkileşimini artıran bir ortam sağlamak (egzersiz, ağaç dikme, yeşil alanların bakımı, kamu tesislerinin bakımı vb.)
- Sakinlerin ihtiyaçlarının yetiştirilmesinde paylaştığı katılımcı tarım alanları çalışmaları.

- **Kentsel iyileştirme senaryoları**

Kentsel alanlardaki yollar ve erişilebilirlik sorunları, kentsel planlamada dikkate alınması gereken en önemli gelişme senaryolarından biridir. Çalışma alanının önceki analizi yoluyla, mevcut yol ağının zayıf olduğu ve yolların sınıflandırılmasında çeşitlilik eksikliğine ek olarak tüm alanı kapsamadığı açıktır. Bu çalışma, çerçevesinde, bölgeyi iyileştirmeyi ve altyapısının esnekliğini artırmayı amaçlayarak (şekil 4.38'da) gösterilen senaryoya göre karayolu ağının geliştirilmesini önermektedir.

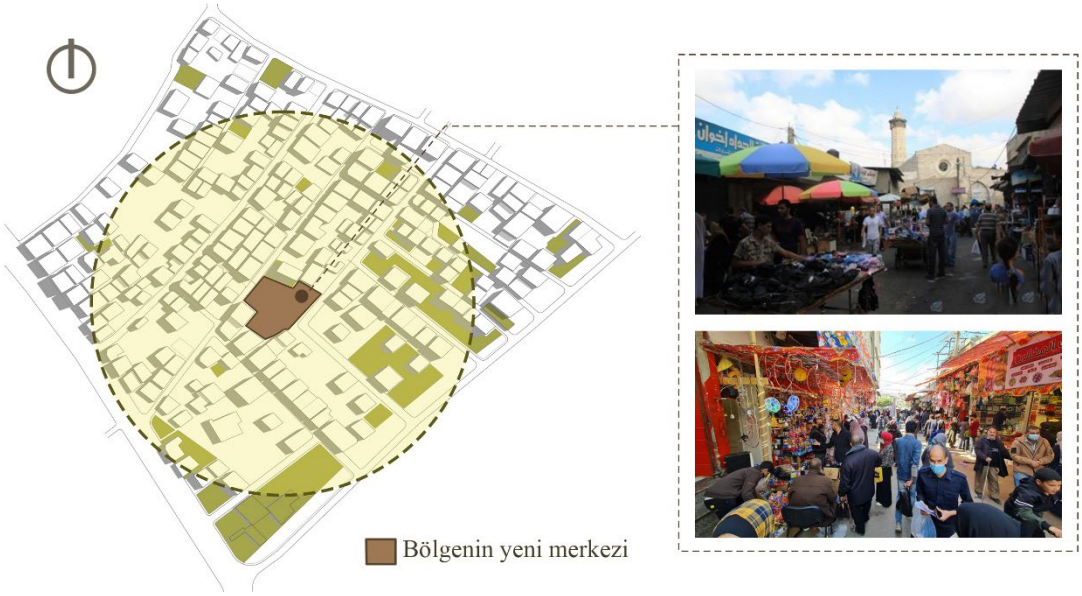
Şekil 4.38. Yol sınıflandırma senaryoları

Bu senaryoda, yollar 3 düzeye ayrılmıştır. Birinci, Tali caddeler seviyesi, bölgeyi çevredeki sokaklara bağlamaktadır. İkinci, sokaklar seviyesi: alanı dahili olarak birbirine bağlamaktadır. Son olarak, yaya yolları, mimaride en önemli trendlerden biridir, insan ve çevresi arasındaki ilişkiyi derinleştirmeyi ve onu çevreleyen çevreden etkilenmesine ve etkilemesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca yaya caddelerinin varlığı yeni ekonomik yapıların başlamasını ve sosyal ilişkilerin gelişmesini teşvik etmektedir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. Yaya yolları örneği

Çalışma alanı, bölgedeki kentsel formasyonun odak noktası olabilecek bir kentsel sosyal merkezden yoksundur. Bölge için bir merkezin varlığı, bölgedeki sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşmasını destekleyici olarak kabul edilir ve nüfusun ekonomik yapılarının geliştirilmesine ve geçim kaynaklarının iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu çalışma, bölgedeki yaya caddeleri ve ara sokaklarla bağlantılı olacak şekilde, halka açık bahçeli alanda merkezi bir cami kurulmasını önermektedir. Bu, hareketi önerilen merkeze odaklamaya ve gruplandırmaya yardımcı olacaktır. (Şekil 4.40) merkezin kurulması için önerilen yeri göstermektedir.

Şekil 4.40. Yeni merkez alanı

Bölgedeki fiziksel yapının iyileştirilmesine yönelik bir başka nokta olarak, bu tez yeni konutların yapılmasını önermektedir. Yıkılan binaların yeniden inşası deneyimini geliştirmeyi ve gelecekte bölgede afet riskini azaltma senaryolarının uygulanabileceği bir model sunmayı amaçlamaktadır.

Şekil 4.41. Yeni konut alanları

Çalışma alanında boş alanlar olmasına rağmen yeşil/açık alanlar bulunmamaktadır. Yeşil alanların varlığı, kentsel çevrenin kalitesini iyileştirmenin ve sürdürülebilirliği sağlamanın önemli bir parçasıdır. Bu mekanların varlığı ayrıca nüfusun entegrasyonuna ve açık alanlarda spor ve açık hava etkinlikleri yaparak afet sonrası travmayı hafifletmeye yardımcı olur.

Şekil 4.42. Yeşil/açık alanları

Bu çalışma alanında uygulanan konsepti bir parçası olarak, bu tez insan ve yeni kentsel çevre arasındaki etkileşimi sağlamayı amaçlamaktadır. Bunu başarmak için, sakinlerin ekimlerini ve bakımlarını paylaştığı katılımcı tarım alanlarının yaratılmasını önermektedir. Bunların bir felaketten sonra stresi ve şoku hafifletmeye yardımcı olması bekleniyor.

Şekil 4.43. Yeni katılımcı tarım alanları

Bu senaryoların uygulanması, çeşitli düzeylerde uygun yasaların ve planlama kararlarının geliştirilmesini gerektirir. Bu senaryoları gerçekleştirerek, afetten kurtulduktan sonra toplumun gereksinimlerini karşılayan gelişmiş bir kentsel çevreye ulaşılması beklenmektedir.

- **Risk Azaltma Senaryoları**

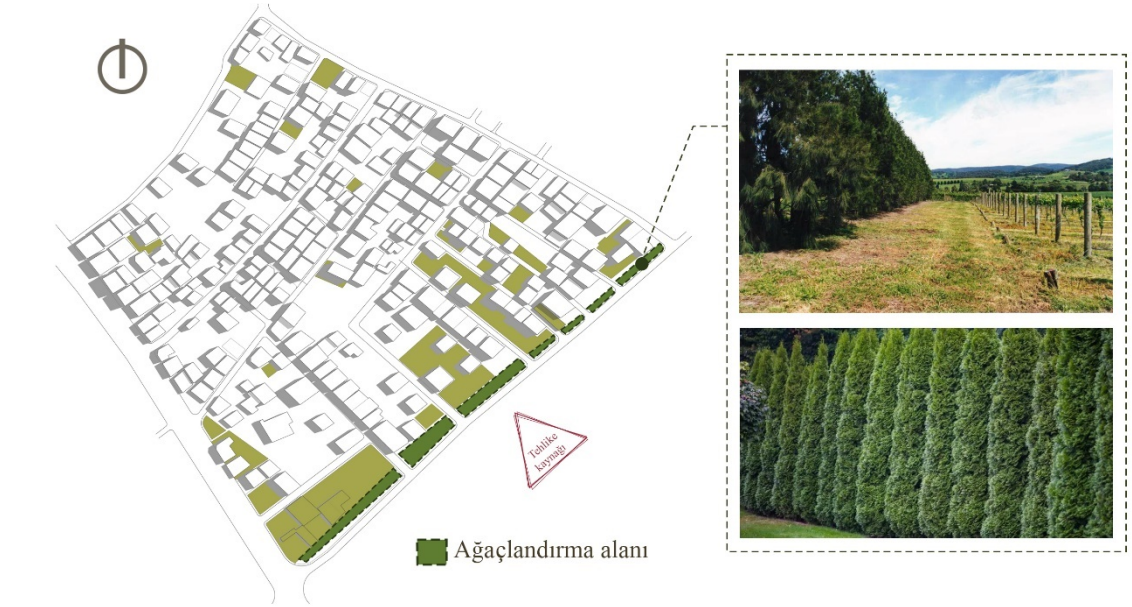
Güvenlik duygusuna ulaşmak, bölge iyileştirme konseptinin bağlı olduğu hedeflerden biridir. Sonuç olarak, yerel kapasiteler ve planlama yasaları doğrultusunda alan için çeşitli risk azaltma senaryoları geliştirilmiştir. Risk azaltma senaryoları, bölge seviyesi ve bina seviyesi olmak üzere iki seviyededir.

Toplanma alanları oluşturulması, bölge seviyesi en önemli risk azaltma senaryolarından biridir. Bu alanlar, afet zamanlarında, nüfusun korunmasına, toplanmasına ve daha güvenli alanlara taşınmasını kolaylaştırmaya yardımcı olmaktadır. (Şekil 4.44) toplanma alanlarının önerilen konumlarını ve bölge içindeki etki kapsamlarını göstermektedir.

Şekil 4.44. Toplanma alanları

Daha önce de belirtildiği gibi, bölge, doğuda İsrail işgal makamları tarafından kontrol edilen işgal altındaki topraklarla sınırlandırılmıştır. İşgal, mahalle için tehlikenin nedeni ve kaynağıdır. Savaştan sonra bölge sakinlerinin güvenlik duygusunu artırmanın bir parçası olarak, ağaçlar kullanılarak alan ve sınır arasında görsel bir izolasyon oluşturmak mümkündür. Sınırın karşısındaki alan ağaçlandırma alanı olarak tanımlandı (Şekil 4.45).

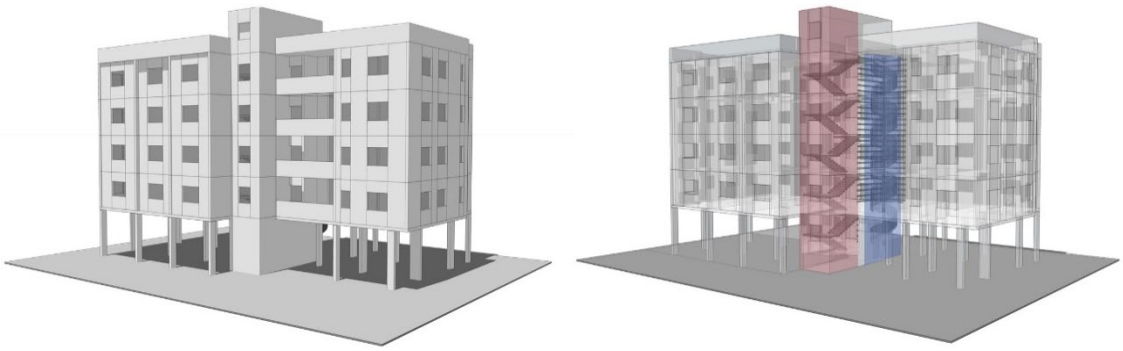
Şekil 4.45. Ağaçlandırma alanı

Bölge düzeyinde de sokak ağının iyileştirilmesi, afet risklerini azaltmak ve bölgenin afetlere karşı direncini artırmak için senaryolardan biridir. İyi bir sokak ağı, tehlike anında bölge sakinlerinin tahliyesini ve aktarmasını hızlandırmaya yardımcı olur. Bölgenin iç sokakları, acil durumlarda hareketi kolaylaştırmak için güçlendirildi ve çevredeki yol ağına bağlanmıştır. Ayrıca yaya sokaklarının batıya yönlendirilmesiyle, sakinlerin bölgenin merkezine tahliye sürecini hızlandırmak amaçlandı (Şekil 4.46).

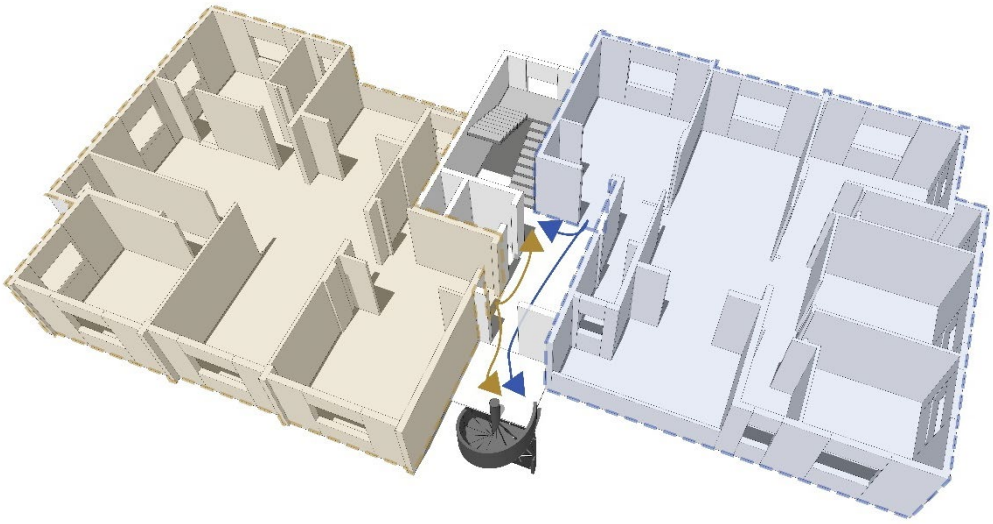

Şekil 4.46. Bölge tahliye hareketi

Bina düzeyinde, site sakinlerinin kısa sürede evi boşaltabilmeleri ve bina sakinlerinin sayısının altyapıya uygun olması için alan içindeki binanı kat sayısının sadece zemin + 4 kat olarak belirlenmesi. Ayrıca acil durumlarda kullanılan acil çıkış eklendiği gibi, bina içindeki merdivenlerin hasar görmesi durumunda da binaların en kısa sürede tahliye edilmesi sağlanmaktadır (Şekil 4.47).

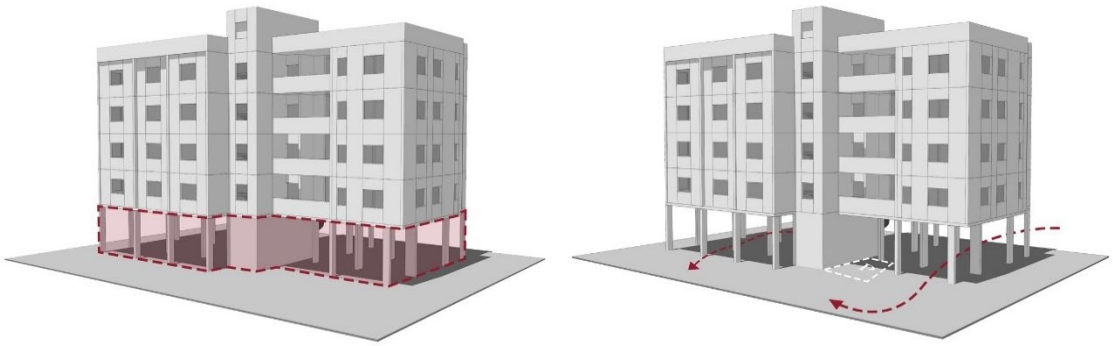

Şekil 4.47. Yeni konut tasarımı

Şekil 4.48. Üst katlar içinde tahliye hareketi

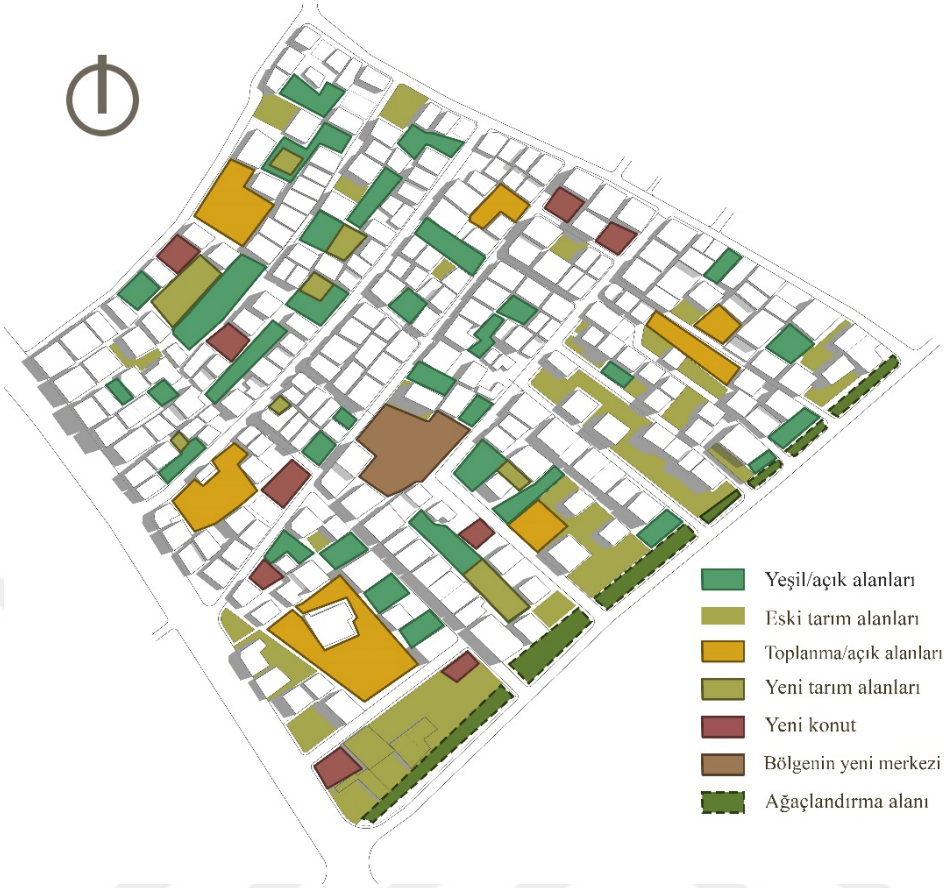
Riskleri azaltmada faydalı olan senaryolardan biri, binaların zemin katlarının acil durumlarda sakinlerin hareketini kolaylaştırmak ve onları korumak için kullanılabilmesi için açık tutmaktır (Şekil 4.48). Ayrıca, normal zamanlarda da (otoparklar, etkinlik, günlük toplantılar) gibi kullanabilir.

Şekil 4.49. Yeni konutların zemin katı

- **Senaryolara dayalı arazi kullanımı güncellemesi**

Önceki senaryolara bağlı olarak, (Şekil 4.50) çalışma alanındaki yeni arazi kullanımlarını göstermektedir.

Şekil 4.50. Yeni arazi kullanımı

4.3.3.4. Planlama Stratejileri

Önceki senaryoların uygulanması, genel çerçevenin hedefleriyle orantılı kararların ve planlama stratejilerinin formüle edilmesini gerektirir. Bu çalışma çerçevesinde belirtildiği gibi, kararlar ve stratejiler her düzeyde kapsamlı olmalıdır. Uygulama süreci, düzeylerde (şehir, mahalle, blok, yapı) planlama kararları almayı gerektirir.

- Şehir düzeyinde:

  - Kentin bölge planının geliştirilmesi ve arazi kullanım yasalarının sahadaki verilere göre güncellenmesi.

  - Altyapıyı şehir düzeyinde geliştirmek ve daha esnek hale getirmek.

  - Afet zamanlarında geçici barınma alanlarının kurulması, uygun altyapı ile donatılması.

  - Şehirdeki kamu hizmeti tesislerinin geliştirilmesi ve özümseme kapasitesine dayalı olarak afet yönetimine yönelik planların geliştirilmesi.

- Afetlerle mücadele ve planlama için uygun plan ve araçları geliştirmek ve tartışmak için yerel toplulukla katılımcı bir çerçeve oluşturmak.

- Şehir içi ve mahalleler arası sokak ağının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi.

- Tarihsel riskler, etki yerleri ve bunlarla başa çıkma yollarına ilişkin veri tabanlarının oluşturulması.

- Yerel bina yönetmelikleri geliştirin ve bunları güvenlik ve risk yönetimine ulaşmak için daha alakalı hale getirmek.

- Binalar ve çeşitli tesisler düzeyinde riskleri azaltmak için asgari gerekliliklerin uygulanmasını teşvik eden kanunlar çıkarmak.

- Toplum bilinçlendirme projesine liderlik etmek ve afet risk yönetimi kültürünü yaymak.

- Şehir düzeyinde kentsel tasarım için sürdürülebilirlik ilkelerini temel almak.

- Mahalle düzeyinde:

  - İnsanları afet zamanlarında uygun davranışlar konusunda eğitmek ve toplamak için alanlar ayırmak

  - Konut mahallelerinde altyapı kalitesinin iyileştirilmesi ve sorunlarının belirlenmesi ve ele alınması.

  - Çevre koruma kültürünü teşvik etmek ve yerleşim yerlerine ağaç dikmek.

  - Konut mahallelerinde yaşam kalitesinin artırılması için yeşil alanların tahsis edilmesi ve genişletilmesi.

  - Konut mahallelerinin sorunlarını ve beklenen riskleri incelemek ve her mahallenin niteliğine göre uygun çözümler geliştirmek için yerli komiteler oluşturmak.

- Blok düzeyinde:

  - Nüfusun entegrasyonuna ve afetlerden sonra hayatlarının restorasyonuna katkıda bulunmak amacıyla nüfus için katılımcı alanlar sağlamak.

  - Kentsel kütleyi iyileştirmek amacıyla bina yönetmeliklerinin, aksaklıkların ve arazideki inşaat yüzdesinin gözden geçirilmesi.

  - Konut blokları içerisinde spor ve günlük aktivitelerin gerçekleştirilmesine yardımcı olan açık alanların sağlanması.

  - Otoparklar için açık alanları veya yaya yollarını işgal etmeyecek şekilde çözümler geliştirmesi.

- Yapı düzeyinde:

  - Binaların yüksekliğini / kat sayısını / daire sayısını / doluluk oranını belirleyen yasaların, altyapının büyüklüğüne uygun olması ve afet risk azaltma politikaları ile uyumlu olması için oluşturulması.

  - Ana merdivenlere ek olarak tüm binalarda acil çıkış yapılmasının benimsenmesi.

  - İnşaatta güvenlik gereksinimlerini büyük ölçüde sağlayabilen yüksek kaliteli yapı malzemelerinin kullanılması.

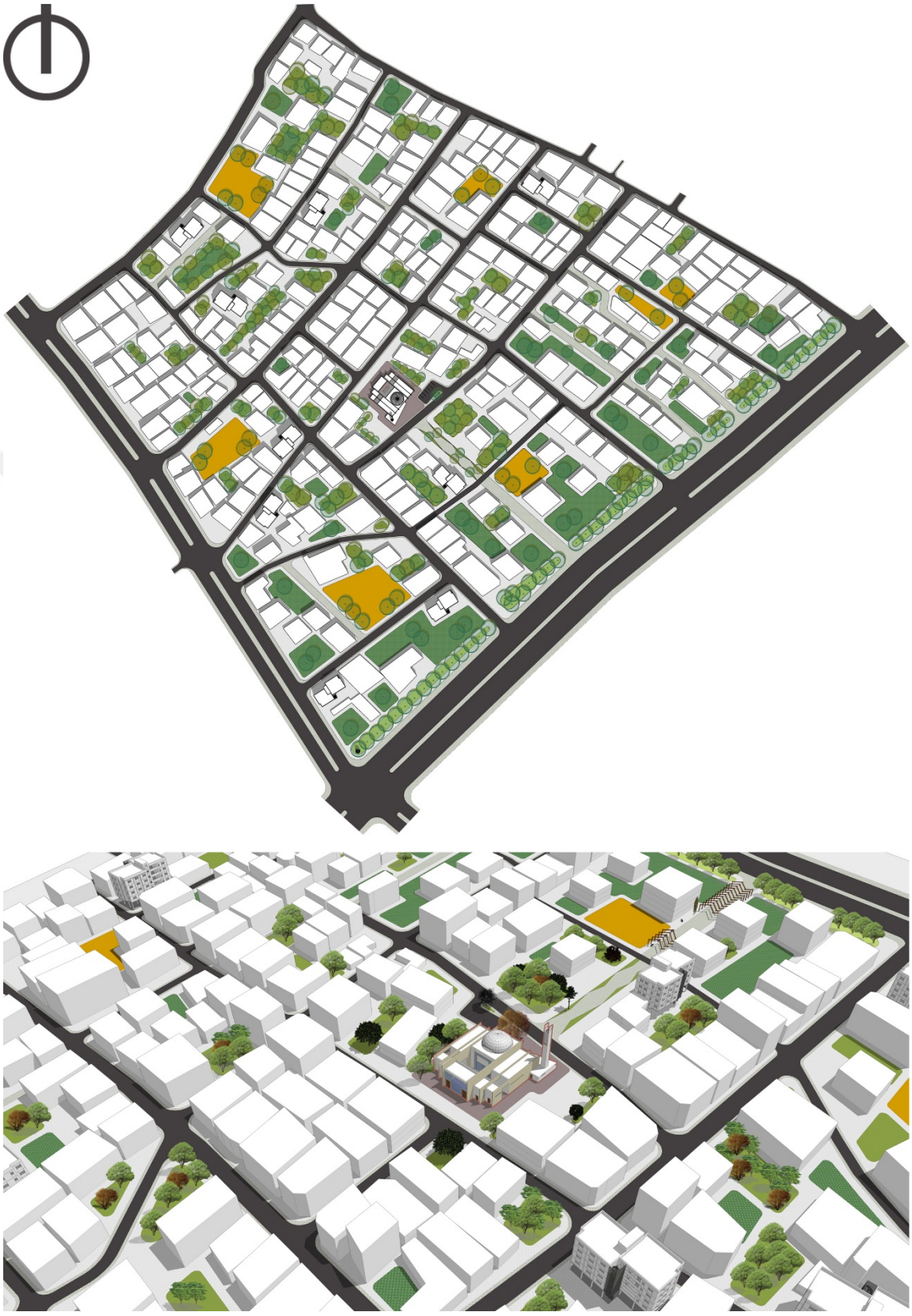
  - Binalarda zemin katın konut sakinlerinin çeşitli aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri açık alan olarak değerlendirilmesi. Açık zemin kat ayrıca afet durumlarında konut sakinlerinin hareketine ve alanın tahliye hızına yardımcı olur.

4.3.3.5. Uygulamalar

Önceki adımları takip etmek bizi yeniden mahallenin tam bir vizyonunu oluşturmaya götürür. Uygulama sürecindeki ilk adım arazi kullanımlarını yeni duruma göre tasarlamaktır. Daha sonra afet sonrası alanın nihai şekline ulaşmak için alan içindeki alanların uygun tasarımları ve şematik detayları geliştirilebilir. (Şekil 4.51, 4.52, 4.53 ve 4.54) önceki senaryolara ve stratejilere dayalı olarak çalışma alanındaki yeni durumun düzenini göstermektedir.

Şekil 4.51. Yeni durum arazi Kullanımı

Şekil 4.52. Yeni durum planlama ve perspektif

Şekil 4.53. Yeni yaya sokakları

Şekil 4.54. Yeni yeşil ve tarım alanları

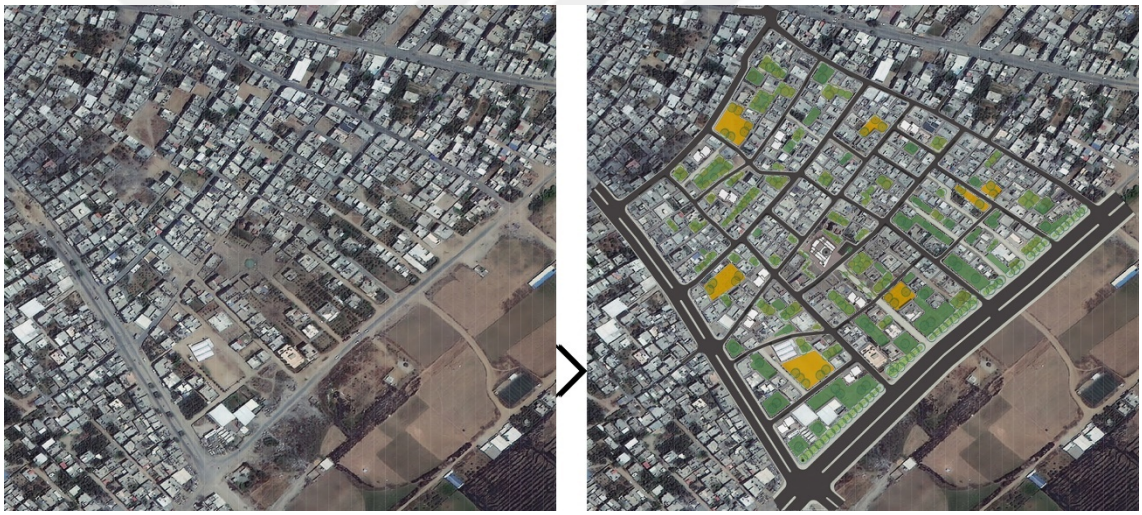
4.4. Bölüm Değerlendirmesi

Afet sonrası yeniden planlama ve yeniden yapılanma süreci, bir aşamanın bitmesiyle durmayan sürekli bir süreçtir. Bu çalışma, etkilenen bölgelerdeki afet risklerini azaltmada etkili araçlar olmak için çalışma sırasının ve kentsel planlama politikalarının ve stratejilerinin nasıl geliştirileceğine dair bir model sağlamıştır. Bu bölümde bahsedilen sıra ve adımları takip etmek, planlamacılara ve karar vericilere, afetler ve savaşlardan sonra yeniden planlama ve yeniden yapılanma süreci için daha geniş bir vizyon geliştirmelerinde yardımcı olacaktır. Ayrıca, afetlerin etkilerinin azaltılmasında ve halkın can ve mallarının korunmasında afet risk yönetimi araçlarının önemi ve etkinliği göz ardı edilmemelidir.

5. SONUÇLAR

Bu çalışma, planlama ve afet risk yönetimi alanlarında hükümetlerin ve kamu kuruluşlarının afet sonrası kentsel gelişim ve planlama alanında bütünleşik bir sistem oluşturmasına yardımcı olacak uygulamalı bir çerçeve oluşturmanın yolunu açmıştır. Bu çalışmanın önerdiği genel çerçeve, araştırma ve çalışma alanını genişletmek için bir başlangıç noktasıdır ve Filistinlilerin afetlere karşı bilimsel ve pratik bir şekilde yerel kapasitelerini artırmaya yöneliktir. Bu çerçevenin sunduğu sıralamanın, kalkınma planlarının, fikirlerin ve senaryoların açıklığa kavuşturulmasına ve kapsamlılığının artırılmasına yardımcı olduğu da açıktır.

Ayrıca, bu çalışmadaki alan çalışması, yerel kapasitelerin oluşturulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak için saha çalışmasının, bilgi toplamanın ve çeşitli afetler için ulusal veri tabanları oluşturma ihtiyacının önemini açıkça göstermiştir. Burada bu çalışmada önerilen mahallenin yeni statüsünün mahallenin kentsel ortamında önemli bir dönüm noktası olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, afet risklerini azaltmak için senaryoların geliştirilmesini dikkate almak, afet risklerini azaltmaya yardımcı olan ulusal planlama politikaları ve stratejileri oluşturmaya ve formüle etmeye yönelik doğru yönde atılmış bir adımdır.

Şekil 5.1. Planlama öncesi ve sonrası durum

Yıkılan kentsel mahallelerin bu sırayla gelişmesi ve en küçük ayrıntılara dikkat edilmesi, afet sonrası yeniden yapılanma ve planlama konusunda nüfusun güvenini artırmaktadır. İnsan faktörü afetlerden ve sonrasındaki zararlardan etkilenen en önemli faktör olduğundan, bu risk azaltma için temel bir gerekliliktir.

Bu çalışma kapsamında bazı sonuçlar ve öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Afet sonrası kentsel alanlar için planlama süreci, ağırlıklı olarak saha bilgilerine ve afetin etkilerinin belgelenmesine dayanır ve bu nedenle, afetlerle ilgili bilgi ve planların paylaşıldığı bir bilgi sistemi oluşturmak için toplu bir çaba gerektirir.

- Tehlikenin niteliğini ve kaynağını, etkilenen alanları ve nüfus kompozisyonunu anlamak, senaryo ve plan geliştirmenin temel belirleyicileridir.

- Yerel ihtiyaçlara ve mevcut yeteneklere dayalı planlar ve yeniden planlama senaryoları oluşturma ve tüm olası olasılıkları inceleme ihtiyacı vardır.

- Filistin'deki durumun her düzeyde karmaşık olduğu açıktır ve bu nedenle, çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilecek bir Filistin sistemi geliştirme ve yaratma çabalarını birleştirmeye ve teşvik etmeye acil bir ihtiyaç vardır.

- Ayrıca, Filistin planlama politikalarının mevcut durumu zayıftır ve risk yönetimi planlarının tüm Filistin ulusal politikalarına ve her düzeyde dahil edilmesine ihtiyaç vardır.

- Planlama sürecini düzenleyen Filistin yasaları, Filistin toplumunun isteklerine uygun olarak geliştirilmeli ve inşa edilmelidir.

- Yerel Filistin kapasitelerinin oluşturulması, afetlerden sonra yeniden yapılanma ve planlama sürecinde dış müdahalenin azaltılmasına katkıda bulunur. Bu, Filistin kimliğini ve mimarisini daha iyi ifade eden bir ortamın sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

- Çalışmanın tüm aşamalarında modern teknolojilerin kullanılması ve verilerin toplanması ve analiz edilmesi gereklidir.

- Yeniden yapılanma sürecine uygun planlama ve geliştirme senaryolarının olmaması, altyapının bozulmasına yol açmakta ve afetlerin etkilerinin önemli ölçüde artmasına yardımcı olmaktadır.

- Afetlerle ilgili toplumsal farkındalığın artırılması, bunlarla baş edilmesi ve risklerinin azaltılmasına ihtiyaç vardır. Toplum bilinci, afetler sırasında enerjileri harekete geçirmeye ve işgücünü artırmaya, böylece müdahaleyi iyileştirmeye ve bunlarla mücadele etmeye yardımcı olur.

Çalışma alanındaki bazı yararlı öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Gerekli politikaların ve mevzuatın hazırlanmasının etkinleştirilmesi ve Filistin toplumuna uygun yasal bir ortamın sağlanması gerekliliği.

- Arkeolojik alanların arşivlenmesinin desteklenmesi ve onaylanan planlarda mahremiyetlerinin sağlanması.

- Binaların afetler karşısında daha sağlam hale gelmesi için yerel bina ve planlama yönetmelikleri geliştirmek, yüksek kaliteli kamu güvenliği standartlarını benimsemek ve bunların uygulanmasını ve uygunluğunu izlemek.

- Genel olarak Filistin'in durumu oldukça spesifiktir ve bu nedenle Filistin hakkını belgeleyecek ve nüfusun her türlü felaketle yüzleşmesine yardımcı olacak araştırma bilimini geliştirmeye ve takip etmeye ihtiyaç vardır.

- Afet risk yönetimi alanındaki başarılı deneyimlerin aktarılması ve uzmanlıklarını Filistin yerel kapasitelerinin geliştirilmesinde kullanma çalışmaları yoluyla araştırmacıların ve öğrencilerin omuzlarında toplumsal bir sorumluluk vardır.

- Gelecekte formüle edilebilecek herhangi bir politika veya strateji için bir temel oluşturduğundan, afet risk yönetimi ve yeniden yapılanma alanlarında araştırmacılara ve çalışanlara fayda sağlayan bir akademik araştırma tabanının oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

- Mezuniyet projeleri ve lisansüstü araştırmalar yoluyla Filistin kentsel çevresinin direnişini güçlendirmeye ve Filistin kimliğini ve toprak hakkını kanıtlamaya katkıda bulunmak.

6. KAYNAKLAR

AbdelHadi, R. 2015. *The reality of spatial planning in the State of Palestine and its impact on development*: Palestinian Economic Policy Research Institute, Palestine, 110 p.

AbdelHamid, A. 2005. Management of Physical Planning in the Occupied Palestinian Territories: Existing Challenges & Future Prospects, *The Second Arab Forum on the Management of Major Cities*. League of Arab States. Alexandria. Egypt.

AbdulHadi, R. 1994. Construction and housing in the West Bank and Gaza Strip–UNCTAD study. https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-189903/ [Son erişim tarihi: 02.06.2022].

Agha, Z. 2019. CLIMATE CHANGE, THE OCCUPATION, AND A VULNERABLE PALESTINE. Al-Shabaka, The Palestinian Policy Network, 2 p.

Al-Mughrabi, N., Farrell, S., & Ayyub, R. 2021. : Gaza conflict rages as Israeli PM says air strikes will continue. https://www.reuters.com/world/death-toll-rises-violence-rocks-gaza-israel-west-bank-2021-05-14/ [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Al-Qeeq, F. 2011. A COMPREHENSIVE APPROACH TO INCORPORATE ARCHITECTURAL HERITAGE OF GAZA OLD CITY INTO CONTEMPORARY URBAN FABRIC. *Lonaard Journal*, 1(2): 1-14.

Al Aloul, M. 2007. *The destruction of cultural heritages by warfare and reconstruction strategies: lessons learned from case studies of rebuilt cities*. Master Thesis, University of Florida, United States, 104 p.

ALDabbeek, J. 2007. Disaster management and emergency support, *Palestinian engineer*, Vol. 1: 57-62: Center for Earth Sciences and Seismic Engineering. An-Najah National University, Palestine, .

ALDabbeek, J. 2010. An Assessment on Disaster Risk Reduction in the Occupied Palestinian Territory. *An-Najah Univ. J. Res. (N. Sc.)*, 24(1): 1–46.

Alexander, D. 2004. *Planning for post-disaster reconstruction*. Paper presented at the I-Rec 2004 international conference improving post-disaster reconstruction in developing countries.

ALMOSTAFA, M. 2021. *Tahrip olan kentlerin tekrar yenilemesi: Halep örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Konya Teknik Üniversitesi, Konya, 93 s.

Ammar, S., & Alramlawi, N. Y. 2020. Post-war Restoration of Traditional Houses in Gaza, *Urban Heritage Along the Silk Roads: A Contemporary Reading of Urban Transformation of Historic Cities in the Middle East and Beyond*. Cham: Springer International Publishing, pp. 137-154.

Anonim1. : Çernobil Faciası. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ernobil_Facias%C4%B1 [Son erişim tarihi: 13.05.2022].

Anonim2. : https://tr.wikipedia.org/wiki/Var%C5%9Fova [Son erişim tarihi: 18.05.2022].

Anonim3. : Varşova'nın Yıkımı. https://stringfixer.com/tr/Planned_destruction_of_Warsaw [Son erişim tarihi: 18.05.2022].

Anonymous2. : Rare photos of the Gaza Strip file online. https://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2008/11/04/132926.html [Son erişim tarihi: 20.12.2021].

Anonymous3. : https://en.wikipedia.org/wiki/Tsunami [Son erişim tarihi: 12.05.2022].

Anonymous4. : http://v.aa.com.tr/1129078 [Son erişim tarihi: 12.05.2022].

Anonymous5. : https://www.bbc.com/arabic/science-and-tech-51672938 [Son erişim tarihi: 11.05.2022].

Anonymous6. : https://ar.rt.com/jhoz [Son erişim tarihi: 12.05.2022].

Anonymous7. : https://en.wikipedia.org/wiki/1927_Jericho_earthquake [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Anonymous8. : https://mapecology.ma/en/ [Son erişim tarihi: 11.05.2022].

Anonymous9. : Deepwater Horizon. https://fr.wikipedia.org/wiki/Deepwater_Horizon [Son erişim tarihi: 13.05.2022].

Anonymous10. : https://en.wikipedia.org/wiki/2003_Bam_earthquake [Son erişim tarihi: 13.05.2022].

Anonymous11. Shimon Peres Negev Nuclear Research Center. https://en.wikipedia.org/wiki/Shimon_Peres_Negev_Nuclear_Research_Center [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Anonymous12. : https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/israel/palestine [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Anonymous13. : https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:2008-09_Gaza_War [Son erişim tarihi: 15.05.2022]. .

Anonymous14. : The Gaza War of 2012. https://fanack.com/arab-palestinian-israeli-conflict/arab-palestinian-israeli-negotiations/after-the-oslo-accords-2/the-gaza-war-of-2012/.

Anonymous15. : http://v.aa.com.tr/506005 [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Anonymous16. : https://bevmalta.org/2021/06/18/wtf-is-israel-palestine-conflict/ [Son erişim tarihi: 02.05.2022].

Anonymous17. : The Writing is on the Wall: Annexation Past and Present. https://www.un.org/en/exhibits/exhibit/writing-on-wall-annexation [Son erişim tarihi: 02.06.2022].

Anonymous18. : Beytüllahim'de mimari. https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=9780 [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

Anonymous19. : https://masralarabia.net/images/news/c8b6bec62bf2089eec2fbb2b5126cd38.jpg [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

Anonymous20. : https://www.alamyimages.fr/photo-image-geographie-voyage-palestine-gaza-vues-sur-la-ville-villes-vue-sur-certaines-parties-de-la-ville-1970-droits-supplementaires-clearences-non-disponible-58514475.html [Son erişim tarihi: 12.06.2022].

Arij. 2003. Segregation zone. http://poica.org/2003/12/segregating-rantis-village-lands/ [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

Aronson, G. 2014. : Gaza's Economic Revival to be Addressed at Cairo Conference. https://mei.edu/publications/gazas-economic-revival-be-addressed-cairo-conference [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

AYDIN, M., & Güner, S. 2013. Kültürel mirasta risk yönetimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 3(1): 70-81.

Badawy, U. 2015. Palestinian Contemporary Architecture, analysis of the current situation in Gaza Strip. CPAS Publications, Egypt, 12 p.

Bankoff, G., Frerks, G., & Hilhorst, D. 2013. *Mapping Vulnerability:" Disasters, Development and People*: Routledge, UK, 256 p.

Bayraktar, P. 2018. *Savaş sonrası kentlerin tasarımına dair analitik bir yaklaşım* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 84 s.

Berg, K. 2018. The Evolving Infrastructure of Palestinian Refugee Camps Perpetuating the Temporary. https://www.palquest.org/ar/node/22474 [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

Bevan, R. 2007. *The destruction of memory: Architecture at war*: Reaktion books, Islington, 240 p.

Bruneau, M., Chang, S. E., Eguchi, R. T., Lee, G. C., O'Rourke, T. D., Reinhorn, A. M., Shinozuka, M., Tierney, K., Wallace, W. A., & Von Winterfeldt, D. 2003. A framework to quantitatively assess and enhance the seismic resilience of communities. *Earthquake spectra*, 19(4): 733-752.

Burby, R. 1998. *Cooperating with Nature: Confronting Natural Hazards with Land-Use Planning for Sustainable Communities*: National Academies Press, USA, 366 p.

Collins, A. E. 2009. *Disaster and development*: Routledge, UK, 304 p.

Coon, A. 1992. *Town Planning Under Military Occupation: Examination of the Law and Practice of Town Planning in the Occupied West Bank*: Dartmouth Publishing Co Ltd, The University of Michigan, 221 p.

Coward, M. 2007. 'Urbicide' Reconsidered. *Theory & Event*, 10(2).

Coward, M. 2008. Urbicide in Bosnia, *Cities, War, and Terrorism: towards an urban geopolitics*: John Wiley & Sons Ltd, pp. 154-171.

Cutter, S. L. 1994. *Environmental risks and hazards*: Prentice Hall, USA, 413 p.

Cyr, J. F. S. 2005. At risk: Natural hazards, people's vulnerability, and disasters. *Journal of Homeland Security Emergency Management*, 2(2).

Daoud, R. 2009. *Strategic Planning: A promising planning approach for Palestinian cities and towns*. Master Thesis, Birzeit University, Palestine, 138 p.

Dinçer, İ. 2012. Kültür Mirasının Korunmasında "Risklere Hazırlık" Kavramının Gelişini. *Mimarlik dergisi*: S.364, ss:356-359.

Doughty, P. L. 1971. From disaster to development. *Americas*, 23(5): 25.

El-Atrash, A. A., Salem, H. S., & Isaac, J. E. 2008. *Disaster Mitigation Towards Sustainable Development in the Occupied Palestinian Territories*. Paper presented at the Seismic Engineering Conference Commemorating the 1908 Messina and Reggio Calabria Earthquake, AIP Conference Proceedings,American Institute of Physics. Vol. 1020, No. 1, pp. 1934-1942.

Elsadek, R. 2019. : Palestinian-Israeli Relations. https://alwekala493944455.wordpress.com/2019/04/25/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%82%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A%D8%A9/ [Last access date: 19.12.2021].

EPC, & TCG. 2004. Participatory Planning Guide for Post-Disaster Reconstruction. *EPC-Environmental Planning Collaborative, TCG International, LLC*: pp 1-22.

Esteves, J. 2019. After U.S. reversal, Vatican reiterates two states needed in Holy Land. https://angelusnews.com/news/world/after-u-s-reversal-vatican-reiterates-two-states-needed-in-holy-land/ [Son erişim tarihi: 02.06.2022].

Fawaz, M., & Ghandour, M. 2007. *The Reconstruction of Haret Hreik: Design Options for Improving the Livability of the Neighborhood. AUB-ArD Reconstruction Unit Document, pp 1-41* The American University of Beirut, Beirut.

Félix, D., & others. 2015. The role of temporary accommodation buildings for post-disaster housing reconstruction. *Journal of Housing and the Built Environment*, 30(4): 683-699.

GELDİ, S. 2020. *Savaş sonrası Beyrut'ta mekansal bellek, imge, travma*. Doktora Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, 303 s.

Ghafory-Ashtiany, M., & Hosseini, M. 2008. Post-Bam earthquake: recovery and reconstruction. *Natural Hazards*, 44(2): 229-241.

Gliński, M. 2015. How Warsaw Came Close to Never Being Rebuilt. https://culture.pl/en/article/how-warsaw-came-close-to-never-being-rebuilt [Son erişim tarihi: 18.05.2022].

GTZ. 2008. Draft Concept for scaling-up strategic development and investment planning in Palestine, (Unpublished work). German Technical Cooperation, Germany.

GÜNDOĞDU, S., & ÜNAL, Z. G. 2020. Çatışma/ Savaş Durumlarında Toplu Göçler ve Geriye Dönüş Sürecinde Tarihi Çevreye Yönelik Risklerinin Yönetimi. *Online Journal of Art and Design*, 8(4): 25-56.

Hajialikhani, M. R. 2007. Risk management approach for cultural heritage projects based on project management body of knowledge, *Extreme Heritage, ICOMOS 2007 Australia, pp. 1-8, 19-21 July 2007, James Cook University, Cairns, Australia*.

Hamdan, W. 2008. Bethlehem: A Christmas View of Manger Square 1900. https://www.palestineremembered.com/GeoPoints/Bethlehem_536/Picture_41860.html [Son erişim tarihi: 02.06.2022].

HASAN, S. 2019. *Silahlı çatışma sonrası Halep'te mimari mirasın rehabilitasyonuna yönelik bir değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, 253 s.

Hasic, T. 2004. *Reconstruction planning in post-conflict zones: Bosnia and Herzegovina and the international community*. Doctoral thesis, Royal Institute of Technology, Sweden, 251 p.

Hawajri, O. 2016. Natural disasters and complex humanitarian emergencies in the occupied Palestinian territories. *Emergency Disaster Reports*, 3(1): 4-51.

Hillis, H. 2016. *Reconstruction Strategies after wars and disasters in the Gaza Strip*. Master Thesis, The Islamic University, Gaza, Palestine, 205 p.

IFRC. 2010. Planning with the people. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies-Practical Action.

IFRC. 2012. *Post-disaster Settlement Planning Guidelines,*: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies-IFRC, Geneva, Switzerland, 195 p.

İSMEP. 2009. *AFET ZARARLARINI AZALTMAYA YÖNELİK ŞEHİR PLANLAMA ve YAPILAŞMA*: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi, İstanbul, 59 s.

Ju, C., Jia, Y., Shan, H., Tang, C., & Ma, W. 2012. GIS-based coastal area suitability assessment of geo-environmental factors in Laoshan district, Qingdao. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 12(1): 143-150.

Kirschner, N. 2022. Racing to protect Ukraine's cultural heritage. Retrieved from https://share.america.gov/racing-to-protect-ukraine-cultural-heritage/ [Son erişim tarihi: 13.05.2022].

Kraju, G. U. P. 1949. Mapa zniszczeń Warszawy. https://pts.stat.gov.pl/download/gfx/pts/pl/defaultstronaopisowa/135/5/1/2._mapa_zniszczen_warszawy.pdf.

Maditinos, Z., & Vassiliadis, C. 2011. Mega fires: can they be managed effectively? *Disaster Prevention and Management An International Journal*, 20(1): 41-52.

Madu, C. N., Kuei, C.-H., Madu, I. E., Ozumba, B. C., Nnadi, V. E., Odinkonigbo, U. L., & Ezeasor, I. C. 2017. Introduction to Disaster Risk Reduction and Management, *Handbook of Disaster Risk Reduction & Management*. World Scientific Publishing Company. pp. 1-29.

MOLF. 2006. Land use Regional plan. Ministry of Local Government.

MOLF. 2008. Land use plan for Gaza City. Ministry of Local Government.

Muhaisen, A. 2016. Development of the House Architectural Design in the Gaza Strip. *Athens Journal of Architecture*, 2(2): 131-150.

OCHAOPT. 2014. In the Spotlight | Gaza internally displaced persons. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territory.

PASSIA. 1878. OTTOMAN PALESTINE. http://passia.org/maps/view/2 [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

PASSIA. 1931. THE DEMOGRAPHY OF PALESTINE. http://passia.org/maps/view/7 [Son erişim tarihi: 02.06.2022].

PASSIA. 2014. THE GAZA STRIP TODAY. http://passia.org/maps/view/52 [Son erişim tarihi: 04.06.2022].

Petti, A. 2016. Destruction and Reconstruction. Beit Sahour: DAAR.

Rahman, O. 2019. From confusion to clarity: Three pillars for revitalizing the Palestinian national movement. https://www.brookings.edu/research/from-confusion-to-clarity/ [Son erişim tarihi: 19.12.2021].

Ramadan, A. 2009. Destroying Nahr el-Bared: Sovereignty and urbicide in the space of exception. *Political Geography*, 28(3): 153-163.

Salem, H. S. 2011. Social, environmental and security impacts of climate change on the Eastern Mediterranean, *Coping with Global Environmental Change, Disasters and Security*: Springer, pp. 421-445.

Sevinç, H., Kulaoğlu, H. H., & Rakipoğlu, Z. 2020. Kandilli Rasathanesi İzmir'deki depremi değerlendirdi: Normal faylanma depremi. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kandilli-rasathanesi-izmirdeki-depremi-degerlendirdi-normal-faylanma-depremi/2025145 [Son erişim tarihi: 12.05.2022].

Skat, & IFRC. 2012. *Sustainable Reconstruction in Urban Areas*: Swiss Resource Centre and Consultancies for Development and International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Switzerland, 195 p.

SOFUOGLU, M. 2017. : Turkey seeks return of Ottoman lands in Occupied East Jerusalem. https://www.trtworld.com/magazine/turkey-seeks-return-of-ottoman-lands-in-occupied-east-jerusalem-8556 [Son erişim tarihi: 15.05.2022].

Studies, I. f. P. 2019. *The Palestinian City*. Paper presented at the Issues in Urban Transformations Conference, Palestine.

Suisman, D., Simon, S., Robinson, G., Anthony, C. R., & Schoenbaum, M. 2007. *The Arc: A formal structure for a Palestinian state*: Rand Corporation, Santa Monica, California, United States, 106 p.

Tahir, M. 2011. *Post-War and Disaster Reconstruction Strategies in Palestine*. Master Thesis, An-Najah National University, Nablus, Palestine, 132 p.

UNDAC. 2014. Disaster Response Preparedness Mission to the State of Palestine. United Nations Disaster Assessment and Coordination team, 88 p.

UNDP. 2016a. Disaster Risk Management Institutional and Legal Framework for The State of Palestine. Ministry of Foreign Affairs of Iceland, 100 p

UNDP. 2016b. A proposal for issuing a law concerning distress risk management for the state of Palestine. Ministry of Foreign Affairs of Iceland, 25 p.

UNDP. 2018. Resilience against natural disasters project

UNHABITAT. 2014. Gaza Urban Profile-Gaza Crisis.

UNISDR. 2007. *Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters*: United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Geneva, Switzerland, 28 p.

UNISDR. 2009. *Terminology on Disaster Risk Reduction*: United Nation International Strategy for Disaster Reduction, Geneva, Switzerland, 35 p.

UNISDR. 2012. *How to make cities more resilient: a handbook for local government leaders*: United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Geneva, 122 p.

UNISDR. 2015. *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*: United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Geneva, Switzerland, 40 p.

UNOSAT. 2014. SATELLITE BASED DAMAGE ASSESSMENT OF GAZA STRIP OCCUPIED PALESTINE TERRITORY. https://reliefweb.int/map/occupied-palestinian-territory/satellite-based-damage-assessment-gaza-strip-occupied-palestinian [Son erişim tarihi: 25.06.2022].

Van Niekerk, D. 2011. Introduction to disaster risk reduction. USAID Disaster Risk Reduction Training Course for Southern Africa, United States, 59 p.

Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T., & Davis, I. 2014. *At risk: natural hazards, people's vulnerability and disasters*: Routledge, UK, 496 p.

YILMAZ, F. H., & ŞAHİN, A. 2018. Kentsel Yıkımın Bosna ve Filistin Örnekleri Üzerinden Kentkırım Kapsamında Değerlendirilmesi. *SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU DERGİSİ*, 21: 92-106.

7. EKLER

7.1 EK-1 İngilizce özet

Urban Planning Policies and Strategies as Tools for Disaster Risk Reduction in Palestinian Urban Areas[1]

ZAKARIA I J ALASSAR[2]

1. Abstract

In the history of humanity, the rehabilitation process (re-planning/reconstruction) of urban areas destroyed by ongoing disasters (natural/artificial) is still a fundamental architectural problem to this day. After emergency shocks, re-planning is essential in rehabilitating the urban environment (socially, economically, and culturally). In the light of this information, this thesis discusses re-planning strategies and policies as disaster risk management system tools for Destroyed urban areas in Palestine. At the same time, it offers a model for implementing these policies and strategies and explores possible solutions and alternatives to an urban area that was destroyed because of the war against Gaza in 2014.

The concepts related to disaster management and the application stages of the disaster risk management system have been examined to approach the study with a correct theoretical framework. It also discussed disaster management practices, strategies, and policies for re-planning and reconstruction in Palestine. This thesis work aims to understand the disasters in Palestine and manage them correctly, then guide the re-planning policies to reduce disaster damage to be a part of the development plans.

KEYWORDS: Destruction, Disasters, Emergency Architecture, Planning, Re-planning, Reconstruction, Risk management, Sheltering, Urban preservation.

2. Introduction

Developing policies and tools for the disaster risk management system and providing the necessary protection for the population structure and infrastructure systems in the fight against various disasters are essential parts of urban development plans. In recent years, many countries have been affected by the negative consequences of disasters that have destroyed urban settlements and infrastructure and displaced large numbers of residents, with the consequences damaging the conduct of daily, social, economic, and political life in these countries.

[1] This study is part of the master's thesis of the student Zakaria Ibrahim ALASSAR with the title "RE-PLANNING STRATEGIES AND POLICIES AS TOOLS FOR DISASTER RISK MANAGEMENT SYSTEM FOR DESTROYED URBAN AREAS IN PALESTINE."

[2] Master student; Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, Akdeniz University, Türkiye.

Palestine has been subject to successive disasters that have profoundly impacted its urban structure in past centuries. It has suffered from disasters of different types, incredibly natural or Man-made disasters. Although Palestine is a disaster area, it suffers from the weakness of disaster risk reduction strategies and policies. It lacks advanced and practical tools to counter and mitigate disasters. In addition to the weakness of strategies and policies for re-planning/structuring disaster-prone regions, this situation has increased the probability of urban areas being affected more in case of a reoccurrence of the disaster. As a result, these cumulative problems consume the resources and capabilities of the State of Palestine effectively and ineffectively. They do not lead to effective and beneficial results in the fields of application.

In the last 20 years, because of the widespread destruction of Palestinian settlements and urban areas due to the occupation and destructive policies of the country, the construction of the apartheid wall, the expansion of settlements, and the seizure of lands in various Palestinian regions, many acres of land have been destroyed by bulldozers and many villages and settlements. Has been negatively affected. In particular, the Gaza Strip has been subjected to three intense wars (2008, 2012, and 2014). These wars have led to widespread destruction of entire neighborhoods and densely populated urban areas. With the end of these wars, the housing and housing crisis of the large numbers of residents who have lost their homes has been exacerbated. As a result, it is inevitable to develop the tools and capabilities of the disaster risk management system to address successive disasters in urban areas and mitigate their effects, as well as the need to develop re-planning and reconstruction policies and strategies for areas exposed to catastrophic disasters.

This study aims to formulate a mechanism that will develop post-disaster re-planning strategies and policies for devastated urban areas, as well as the disaster risk management system in Palestine, and integrate the developed tools into the implementation phase of the disaster risk management system (Improvement). In addition, this study aims to examine and analyze the current situation and the projects implemented, evaluate the gaps and negativities, and improve the current situation in a way that will increase the effectiveness of the results of this study by addressing the problem of underdeveloped disaster risk management tools and policies in Palestine in general terms.

3. Disaster Risk reduction

An accurate and appropriate understanding of the basic concepts of disaster risk reduction, appropriate handling of disasters, and the distribution of duties and responsibilities are essential to understanding and elaborating a Disaster Risk Management (DRM) system. These concepts have evolved over the past decade, focusing broadly on disaster relief and risk reduction (UNISDR, 2009). As a result of these developments, various organizations such as UNDRR (formerly UNISDR) have emerged to ensure the implementation of disaster risk prevention strategies at the international level. These organizations, especially the United Nations (UN) Disaster Risk Reduction Office, generally conducted studies to understand risks and develop methods to deal with them (Van Niekerk, 2011).

According to (UNISDR, 2009), Disaster Risk Reduction: “The concept and practice of reducing disaster risks through systematic efforts to analyze and manage the causal

factors of disasters, including reducing exposure to hazards, reducing the vulnerability of people and property, wise management of land and environment, and better preparedness for adverse events."

Also, "Risk management is the necessary actions to be taken to identify, control, eliminate or reduce possible "risks" that will adversely affect the safety and objectives of assets, organizations." (AYDIN & Güner, 2013).

According to UNDRR, risks can be single or sequential, of human or natural origin. Human risks are more accessible to plan than natural risks because human risks can be expected or foreseen and limited to one location. In both cases, however, planning for disaster risk management is necessary and should always remain a priority (UNISDR, 2009). In this context, vulnerability to different risks may vary according to various factors (Cyr, 2005; Van Niekerk, 2011):

- Political factors: Poor land distribution and resources increase the population's exposure to risks. As a result of the poor distribution of the land, residents randomly construct buildings in disaster-prone areas, increasing the probability of exposure (Figure 1).
- Economic factors: The spread of poverty and the population's lack of access to essential services such as insurance and savings prolong the recovery period from the effects of disasters.
- Physical factors: Proper planning of land use, proper distribution of land, easy access to emergency services, etc., are factors that help to reduce disaster risks and avoid its effects.
- Social factors: such as well-being, education, and training, ensuring safety and security, etc.
- Environmental factors: Many of the risks are exacerbated by environmental degradation caused by human exploitation of the environment.

Figure 1 Impact of disasters on random regions; a) random housing in an urban area in Haiti; b) Impact of Haiti earthquake in 2010 (Skat & IFRC, 2012)

The bases on which risks can be classified are varied. Over the past few years, a general formula has been reached that summarizes hazards according to their origin to make it easier to deal with hazards. In general, the hazards to which the urban environment is exposed are divided into three main classes (Cutter, 1994; Van Niekerk, 2011)

Origin	Speed characteristics	Ability to control
Natural disasters	Slow-onset Risks	Controllable Risks
Technological Risks		
Environmental Degradation Risks	Rapid or sudden-onset Risks	Uncontrollable Risks

Table 1 Disaster types and classification

Risk management is the implementation of a specific set of measures in the long term. These measures aim to achieve specific goals in protecting resources and people and reducing the impact of disasters on urban society in general (Madu et al., 2017). The disaster risk management system consists of 5 consecutive stages, each of which consists of various policies and strategies that must be implemented to ensure effectiveness in disaster risk management (Bankoff, Frerks, & Hilhorst, 2013; İSMEP, 2009).

1) Risk assessment: is the basis of my disaster management system. Research, scientific studies, and historical data examine and identify potential risks at this stage.

2) Preparedness: is considered the most crucial step before a disaster occurs. The competent authorities must provide the tools and resources to prepare for disasters. It also includes determining authority and responsibilities and arranging support resources.

3) Mitigation: Efforts and measures aimed at reducing or eliminating the exposure of the urban community to the effects of disasters. For Example: strengthening the soil, improving infrastructure, improving building codes and planning, building local capacities, etc.

4) Response: This stage starts after the disaster and includes all efforts to save life and property. That is the authorities' response to the disaster impact, the implementation of relief strategies for the population, and the provision of shelter and protection.

5) Recovery and rebuilding: This stage includes short- and long-term efforts to facilitate a return to social and economic life after a disaster. This phase consists of improving the conditions of the destroyed area and rebuilding the destroyed buildings. In addition, it is the re-planning of the area according to the strategies and plans created before the disaster, and the area is rehabilitated socially, culturally, and economically (Doughty, 1971).

4. Palestine situation

Palestine is one of the clearest examples of the destruction of cities. Destruction is becoming a part of daily life in Palestine. The Israeli occupation has destroyed more than 12,000 Palestinian homes since 1967. In addition, the occupation sees Palestine's urbanization and population growth as a threat to itself (YILMAZ & ŞAHİN, 2018). Israel's occupation of Palestinian lands, their seizing of lands, building an apartheid wall, building settlements, controlling underground waters, restricting movement in Palestinian lands, and demolishing houses are some of the most important aspects of Palestinian society's dangers. These hazards and others strengthen the need to develop disaster and

emergency risk management plans, tools, and methods in Palestine (Hawajri, 2016). Despite the scarcity of resources and the deliberate prevention of occupation, there are positive signs for improvement in the future, but this requires sustained, systematic work supported by official and international institutions (ALDabbeek, 2010; El-Atrash, Salem, & Isaac, 2008).

Palestine is exposed to various disasters and dangers. Some of these risks stem from the nature and geographical location of Palestine. Others also relate to the complex political situation in Palestine due to the occupation (Hawajri, 2016):

- Natural Disasters: Palestine is vulnerable to natural hazards. The Jericho earthquake of 1927 is one of the most devastating earthquakes in Palestine, and others are expected in the coming years. Studies and statistics show that it is possible to experience a devastating earthquake in this region approximately every 100 years (ALDabbeek, 2010).

- Technological Risks: Includes: Industrial Accidents, Transport Accidents, and Nuclear risks; The Dimona Reactor is an Israeli occupation nuclear facility located in the Negev desert, approximately thirteen kilometers southeast of the city of Dimona.

- Humanitarian Risks: Occupation, Conflict, Wars, and civil unrest.

Since the establishment of the Palestinian National Authority, work began drafting the legal framework to deal with various emergencies and disasters. Civil Defence Law No. 3, prepared in 1998, is accepted as the fundamental law for dealing with disasters in the State of Palestine. Firstly, it was created to deal with disasters caused by wars, and natural disasters were added later. In this context, the Palestine Civil Defence Organization, established in 2000, is the legally authorized body for coordination and response in disaster situations. (ALDabbeek, 2010; UNDAC, 2014).

Local Palestinian capacities in disaster risk reduction can be summarized in the following points (ALDabbeek, 2010; El-Atrash et al., 2008; UNDAC, 2014):

- At the regional level, some response plans have been established. However, it cannot always be activated just in time due to the complexity of the situation in the field.

- The Civil Defence High Council, which includes the Palestinian Red Crescent and the security organizations, works from the emergency operation center master cases.

- In significant disasters, the response structure is expanded. However, inter-agency coordination is also unclear. The lack of reliable risk analysis negatively affects response efficiency.

- Volunteers play an essential role at the local level in disaster response and rescue operations due to movement restrictions and insufficient capacity for emergency response teams.

- According to official statistics, 50% of Palestinians live in disaster-prone areas. In this sense, it increases the need for planning and capacity building to reduce disaster risks and improve the performance of organizations working in the field.

The Palestinian National Authority has developed a strategic plan for risk reduction and management to deal with disasters in many areas (Hawajri, 2016; UNDP, 2016):

- First area: Integrating disaster management policies into sustainable development plans. In addition, to prepare studies and strategic plans to reduce the risk consequences in health, agriculture, and civil protection.

- Second Area: Activating the role of the Supreme Civil Defence Council in Palestine. To organize training courses and workshops in the provinces' first aid, rescue, and disaster medicine, thus creating a well-equipped disaster management staff and strengthening the role of local institutions and talents.

- Third Area: Develop an appropriate inter-organizational strategic plan for disaster reduction and integrates disaster reduction into law and civil defense legislation.

Although it is a national disaster reduction policy, it is not implemented correctly and lacks appropriate data analysis and coordination among the responsible authorities. The National Authority suffers from inadequate resources to carry out disaster reduction activities. This is due to the aggravation of conditions considering the existence of the occupation and its impact on the scope of work of Palestinian national organizations (UNDP, 2018).

It is also understood that no single central body works on disaster management, reconstruction, and planning. Still, this process is carried out by a large group of actors (official and unofficial institutions and organizations) and is carried out without any coordination. In the field of restructuring, several local governmental organizations, non-governmental organizations, and international organizations work through municipalities and other institutions in the restructuring process, and there is no accurate coordination between them and no common databases among them (Hillis, 2016; Tahir, 2011).

Despite the importance, diversity, and high symbolism of the urban fabric, there is a lack of genuine interest. In historical areas, documentation and archiving are not done except for some exceptional or partial cases. Only urgent and basic needs are taken care of at the expense of location and identity in the zoning works. It can also be said that none of the urban sustainability issues are considered in all restructuring or preparatory projects. Instead, these projects aim to focus on the urgent needs of people and mainly provide shelter for the affected (Hillis, 2016; Tahir, 2011).

In conclusion, no effective policy and strategy has been adopted so far for the correct and thoughtful implementation of re-planning and restructuring in Palestine. Despite the reoccurrence of events leading to widespread destruction of urban infrastructure and the accompanying displacement of the population, realistic and practical practices were lacking in the field to adopt policies to improve the status quo and manage disaster risks more effectively and rationally. On the contrary, despite rebuilding destroyed neighborhoods, many countries and donors have recently implemented their policies in

the design and planning process without considering the reality of architecture and planning in Palestine.

5. Former studies and study cases

I have compiled a few studies at the level of Palestine that discussed reconstruction strategies and planning after disasters and wars. As a result, no official or governmental plans to develop this field have been presented. Academic studies are the starting point toward formulating national plans and strategies to develop capacities to reduce disaster risks and improve reconstruction and development processes.

When the studies on the approaches to the replanning and restructuring of the Destroyed Urban areas in Palestine are examined in the light of the literature, (Tahir, 2011) discusses the reconstruction problem after the wars and disasters in Palestine in his thesis titled "Post-War and Disaster Reconstruction Strategies in Palestine." In this area, he discusses global strategies and analyses various restructuring projects in detail, starting with reconstruction programs and objectives. Preparing plans for implementation options and developing alternatives were made in the results.

(Hillis, 2016) In his thesis titled "Reconstruction Strategies after wars and disasters in the Gaza Strip- Case study: Palestinian Housing Council," he illustrates the theoretical concepts for reconstruction after wars and disasters and highlights the experience of the Palestinian Housing Council. This study aims to evaluate and shed light on the role played by the Palestinian Council in the rebuilding process of the Gaza Strip and the Palestinian Council on housing. The researcher used several tools such as interviews and questionnaires to achieve the aim of this study. Drawing on the evaluation of past experiences to avoid mistakes and promote what is right, the study provides a set of conclusions and essential recommendations that pave the way for the strategy of rebuilding Gaza.

At the global level, several projects and examples have implemented post-war and disaster reconstruction in a way that can help reduce the effects of disasters. The city of Warsaw in Poland is one of the clearest examples of this. During the Second World War, many of Warsaw fell under bombs and systematic attacks, causing significant damage to a large part of the city. The city's cultural heritage has also been subjected to systematic attacks to destroy important monuments and buildings of symbolic and historical value. In addition, many houses and streets have been subjected to fires that have greatly destroyed the urban features of the city (Al Aloul, 2007; Tahir, 2011).

Figure 2 Destruction in Warsaw after the Second World War (Tahir, 2011)

During the rebuilding process, there was a vision among the residents and planners for rebuilding the destroyed city as it was with all the details about the buildings and the elements of value. During the restructuring process, attention was paid to using local and original building materials, if any. The old building stones removed from the rubble were also reused, and their original places were determined and returned. During the city's reconstruction, all the evidence of the past was collected to be used in the reconstruction process. Finally, the city, which has been restructured with its history, past, and building materials, documents a new phase of life and the destruction the city has suffered (Bevan, 2007; Tahir, 2011).

Figure 3 Construction status before and after reconstruction (Tahir, 2011)

Another example, during the 2006 war, the residential and commercial fabric of Beirut's southern suburbs was severely damaged by Israel's war against Lebanon. Most of the destruction in Beirut, about 265 residential, commercial, and office buildings, were razed or badly damaged. The municipality reported that 3,119 residences and 1,610 commercial units (shops and offices) were destroyed. In total, at least 20,000 residents of Haret Hreik lost their homes (Fawaz & Ghandour, 2007; GELDİ, 2020).

Figure 4 Images of the destruction at Haret Hreik (Fawaz & Ghandour, 2007)

After the Israeli war, a group of Lebanese architects, planners, and engineers came together to design alternatives for the reconstruction of Haret Hreik. They established the Haret Hreik Task Force, a sub-unit of the Reconstruction Unit in the Department of Architecture and Design at the American University of Beirut (AUB). The results of this study primarily consist of three map sets that show current conditions, analyze neighborhood models, and suggest interventions in reconstruction (Fawaz & Ghandour, 2007; GELDİ, 2020).

Figure 5 Pedestrian and parking spaces redesigned in one of the streets (Fawaz & Ghandour, 2007)

At the level of Palestine, the Al-Nada neighborhood is the neighborhood located in the northern part of the city of Beit Hanoun in the northern Gaza Strip; it was built in 1994 in a modern architectural style. In 2014, the Israeli army destroyed approximately 50% of the Al-Nada neighborhood. There was also significant damage to the neighborhood's infrastructure, causing hundreds of Palestinian families to be displaced (Petti, 2016).

Figure 6 A picture of the destruction in the Al-Nada neighborhood in 2014 (Petti, 2016)

The redevelopment plan of the neighborhood was created based on strengthening the collective bonds of the local population and schematically connecting the neighborhood with the neighborhoods and the environment. In addition, the focus is on improving the infrastructure to support living standards in the residential area (Petti, 2016).

Figure 7 The final design of the buildings in the neighborhood (Petti, 2016)

Architecture's most crucial role in this situation is to play an important role during and after the disaster by maintaining a sense of collective and social cohesion and keeping as many people as possible from possible hazards.

6. Policy formulation inputs

Cities are the main venues of war and conflict and the main witnesses of development and urban development processes. The destruction of civil relations between people and the urban environment and the destruction of social and historical memory is one of the most critical targets of wars and conflicts in modern times (YILMAZ & ŞAHİN, 2018).

The development of new warfare technology in the twentieth century has increased the spread of war and its impact on the urban environment. Conflict zones' physical structure and urban infrastructure are also under constant threat. In recent years, the concept of "urban crime," which is understood as the destruction of the urban structure by targeting cities and urban areas, "the elimination of civil relations between people and their environment," has emerged (Coward, 2008).

Despite this, many researchers and planners see the post-war period as an opportunity and a challenge for the development of urban growth. It is possible to develop the texture of cities, and improve the urban structure and quality of life through planning studies, construction of new buildings, and forms of intervention to cultural heritage (YILMAZ & ŞAHİN, 2018).

This section identifies the inputs to the replanning and post-disaster reconstruction process. Policies and strategies inputs are created and defined in several stages during this thesis. The following (figure 8) illustrates these stages.

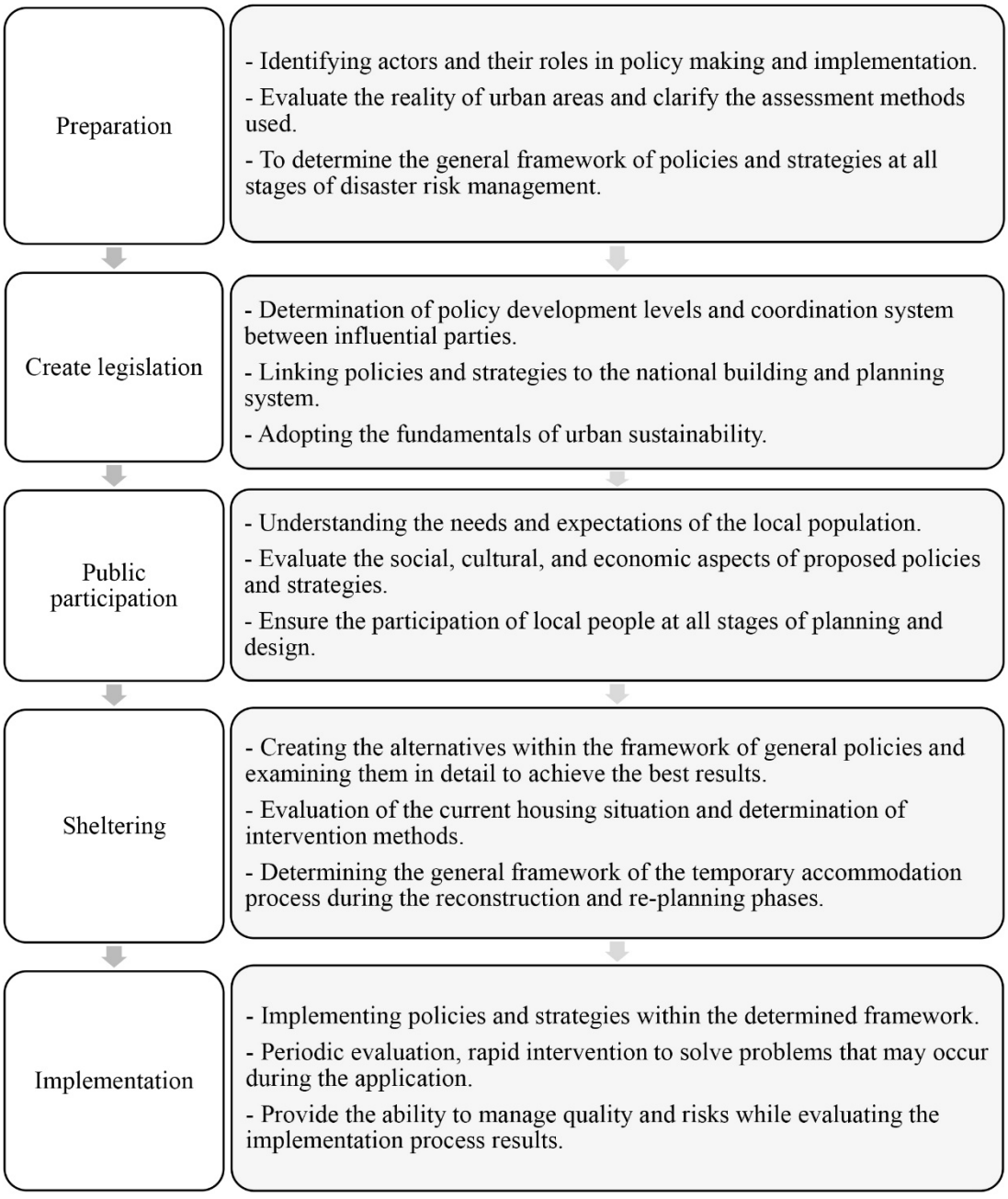

Figure 8 Policies formulation stages

7. Implementation Framework

This study aims to present a proposed framework in which replanning and reconstruction policies and strategies can be applied as disaster risk management system tools for destroyed urban areas in Palestine. This section reviews the proposed framework in terms of its main objectives, foundations/implementation steps, and overall framework structure to achieve this aim. Through this framework, it is expected that the possibility of the practical application of these strategies to Palestinian urban areas will be achieved, thereby increasing the effectiveness of the Palestinian urban environment in confronting, preparing for, and recovering from disasters.

Moreover, for any strategy to be applicable in the field (comprehensive, preventive, sustainable, flexible), it must be. To achieve the aim of this study, these aims can be explained as follows:

- Comprehensive: it should cover all phases of disaster risk management, including development and national plans to improve the urban environment and protect the lives and property of residents. It also includes plans and a clear vision for future urban development.

- Reduce Disaster risks: help prevent disasters from occurring and mitigate their effects by increasing the effectiveness of confrontation. It should also help increase the efficiency of the urban environment in the face of disasters.

- Sustainable: it is also essential to include implementing sustainable restructuring policies for the targeted urban environment. Because disasters cause long-term damage to the urban environment, sustainable policies should be included to restructure the urban environment and preserve the quality of environmental resources for future generations.

- Community involvement: Increasing the participation of local people in the re-planning and reconstruction process. It should also raise awareness about disaster risk management.

- Flexibility: establishing sustainable policies and strategies requires these policies to be highly flexible and able to be modified to suit conditions on the ground. It is also essential that it is suitable for and equal to future generations' needs and aims to protect the urban environment effectively.

- Preservation of environmental and urban identity: includes the preservation of historical and national heritage and the spatial and historical memory of the community.

Based on the above, planning decisions for disaster-threatened areas should be formulated by disaster risk reduction measures. This requires decisions to be disaster sensitive and flexible to implement at all stages of disaster risk management. Within the scope of this study, the general framework for implementing planning policies and strategies at the stages of disaster risk management is presented below.

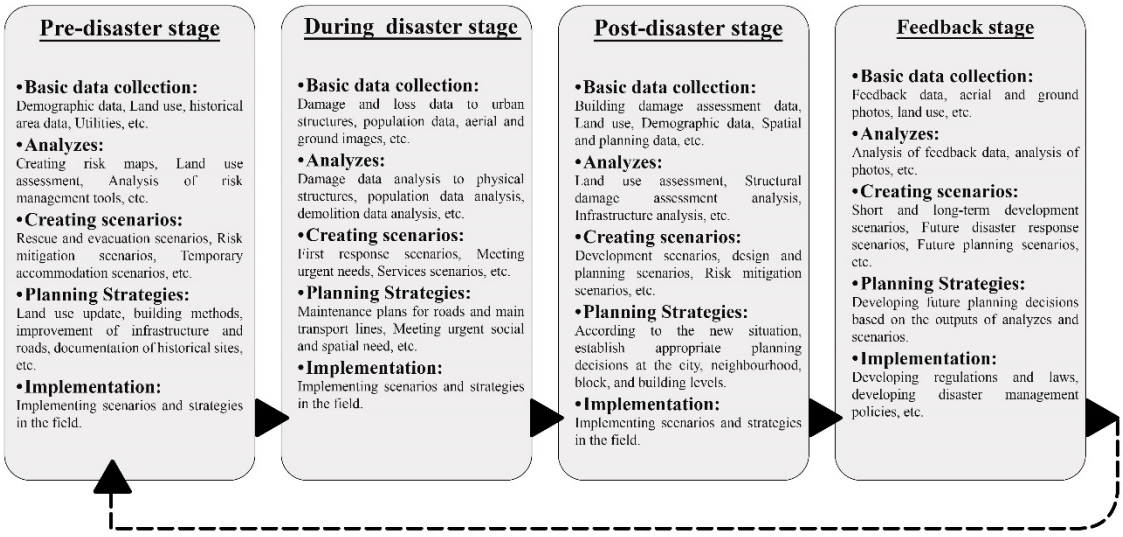

Figure 9 Structure of the framework

8. Fieldwork (Al-Shujaiya neighborhood)

The Al-Shuja'iya neighborhood is located to the east of the Gaza strip. It is bordered to the east by the border demarcated from the occupied territories in 1948, and the Israeli occupation completely controls these borders. The foundation of the neighborhood dates to 1200 AD and contains many archaeological sites, including churches, mosques, tombs, and several ancient structures. The neighborhood's population is currently around 100,000 people and is one of the densely populated neighborhoods as the area of the neighborhood is 5650 acres.

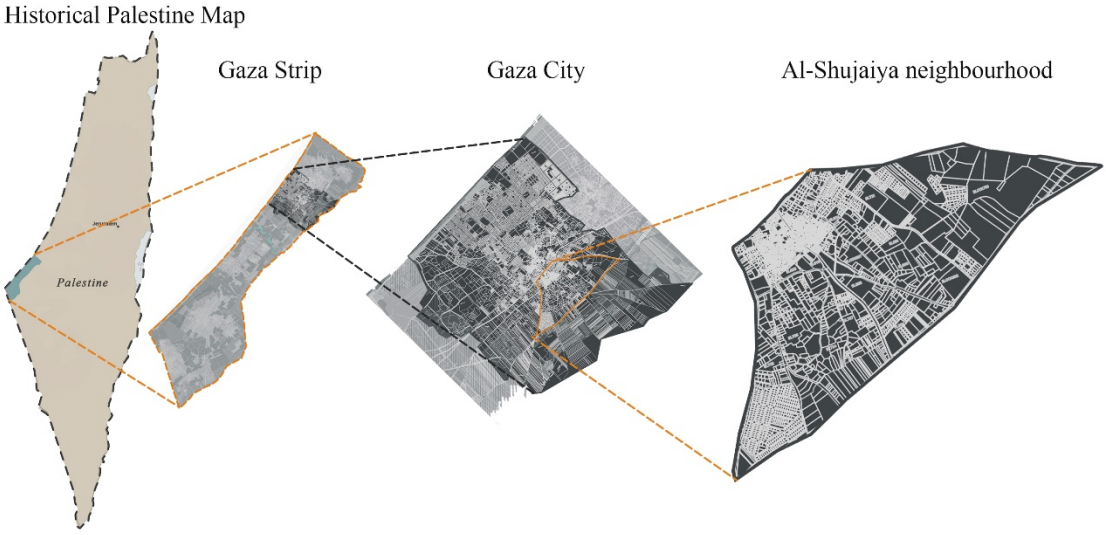

Figure 10 Al-Shuja'iya neighborhood location

During the 2014 Gaza war, the occupation forces heavily bombed the neighborhood, destroying many houses and displacement thousands of people. The results of the war greatly affected the daily life of hundreds of residents, who took shelter in schools and hospitals to protect themselves from the indiscriminate bombings that affected every part of the neighborhood. Livelihoods and social and cultural life were also severely affected.

Al-Shuja'iya neighborhood has been recognized as one of the most damaged neighborhoods during the 2014 war. The following (Figure 11) shows the extent of the damage done in the neighborhood compared to the rest of the Gaza City neighborhoods. The eastern areas (closest to the borders with the occupied territories) were more affected within the neighborhood. The figure below shows the extent of the destruction in one of the zones. This work has chosen this area as a case study, and its replanning and restructuring are being studied according to the proposed framework.

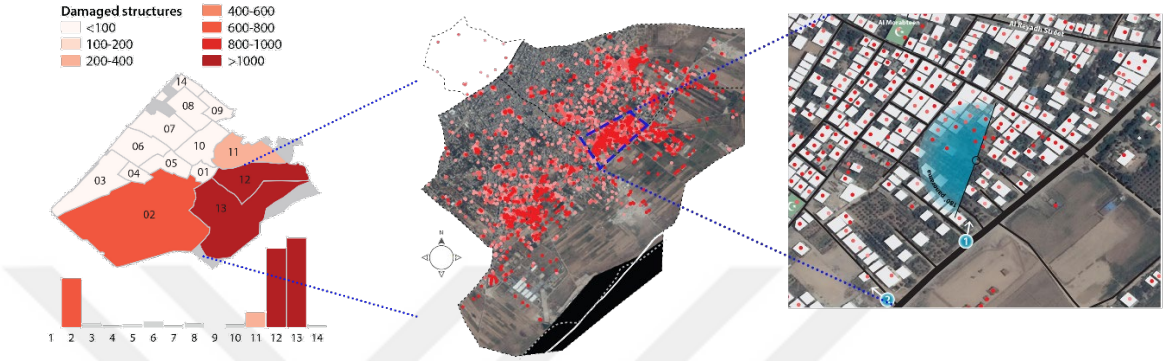

Figure 11 Selected region of the study

After the war, many houses and physical structures in the neighborhood were rebuilt. The photos below (Figure 12) show the change in the neighborhood during the 2012-2021 period. It also shows that the reconstruction process is not aimed at improving the quality of the urban environment in the neighborhood but is limited to rebuilding houses and restoring damaged ones.

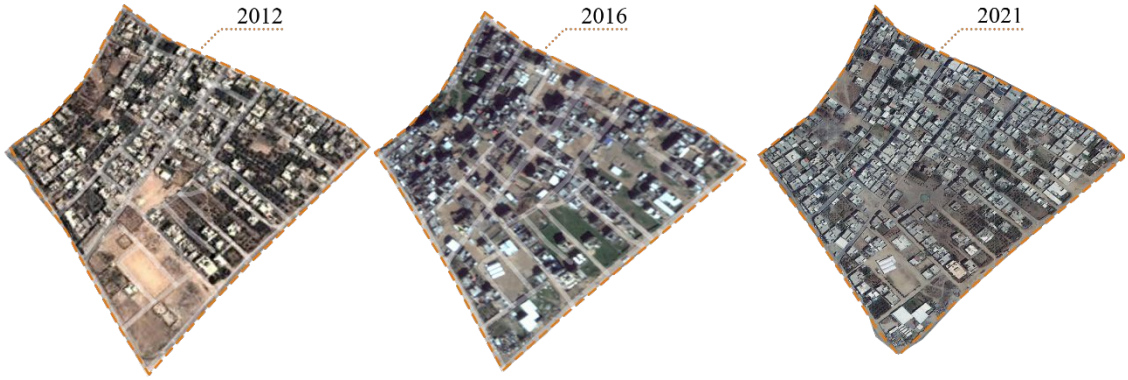

Figure 12 Change in the region in the 2012-2021 period

Primary data collection and analysis

- Demographic data:

  The study area is located within the borders of high population areas estimated to have 40-50 thousand people (UNHABITAT, 2014).

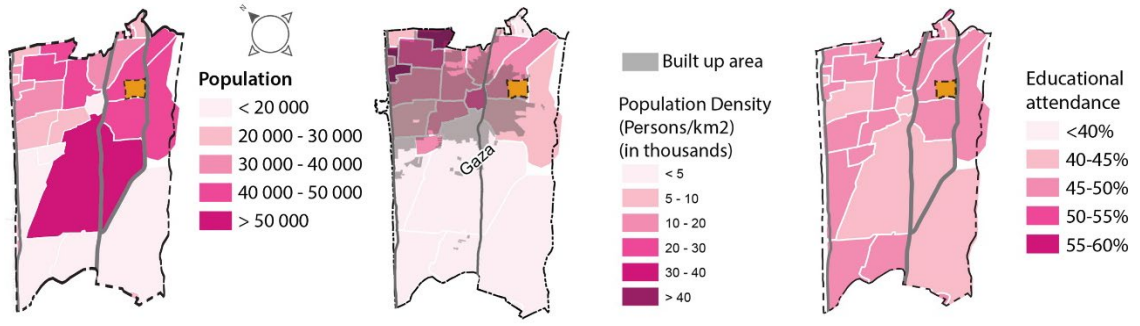

Figure 13 Demographic data

- Housing data:

  Regarding housing, it is seen that the number of people per housing is around 6-7, which is high. This number in the housing unit increases the pressure on the urban structure, energy, and water consumption (UNHABITAT, 2014).

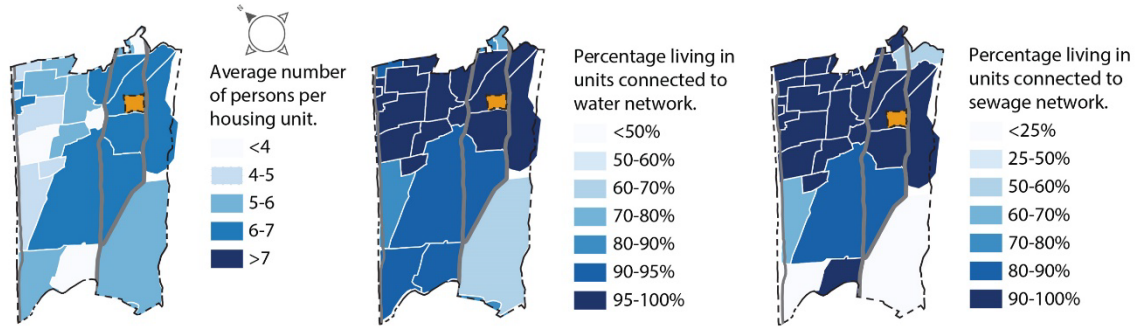

Figure 14 Housing data

- Land data

  During land cover, the residential area covers about 80% of the area (UNHABITAT, 2014).

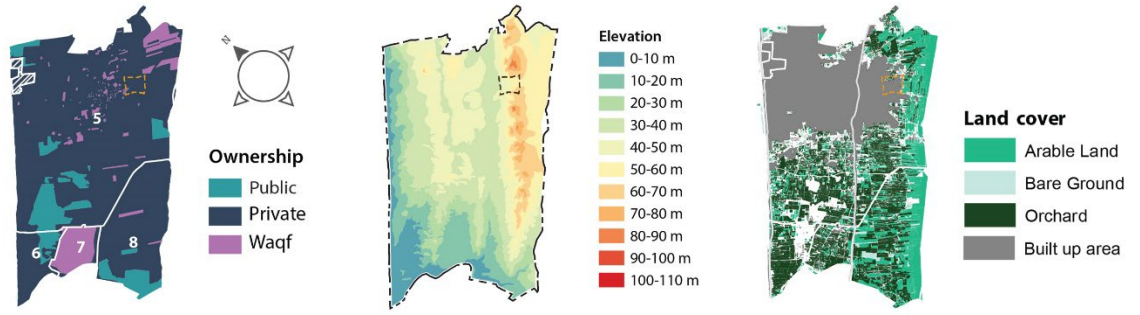

Figure 15 Land data

- 2014 post-war data

  The neighborhood generally suffered a great deal of destruction; according to data, more than 1000 buildings were destroyed in the 2014 war.

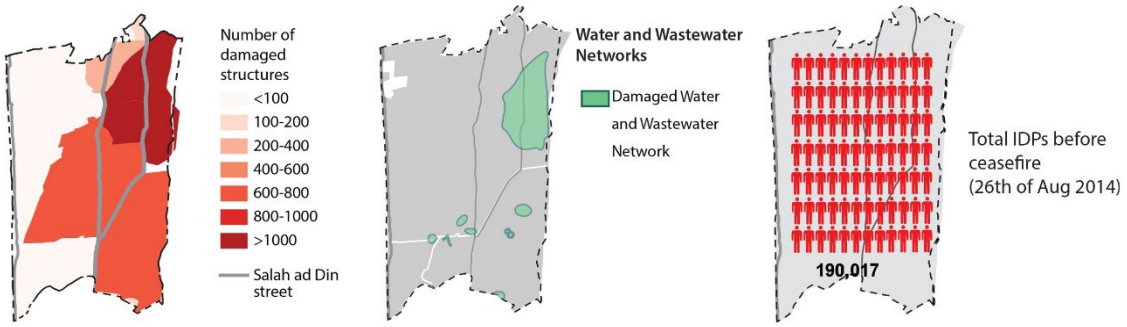

Figure 16 Post-war data

- Current situation

Figure 17 Current situation and land use plan

From the data of the current situation, it is seen that many damaged houses and buildings have been rebuilt in the neighborhood in the past years. According to aerial photographs, the development of infrastructure and urban environment (roads, public services, green areas, etc.) in the neighborhood was not addressed during the restructuring process. It also shows that disaster management and population protection methods (Assembly Areas, shelter areas, etc.) are not given importance.

Central problems in the region:

- Weakness of the internal road network.
- Lack of a center for the region.
- Lack of green and open spaces.
- Failure to re-establish the road network after the war.
- No diversity in land use.

- Lack of public services (mosque, medical center, school).
- Lack of afforestation in public areas.

Development and architecture scenarios

The concept of the application is based on restoring the relationship between humans and the urban environment damaged by war (destruction of physical structures). Architectural scenarios will increase people's sense of safety, belonging, and interaction.

- Safety: increase the confidence of the population in the process of improving the urban environment. Providing solutions that help reduce risk and protect populations.
- Belonging: creating participatory spaces that can be used for social events and daily meetings.
- Interaction: Providing an environment that enhances human interaction with the environment (exercise, planting trees, maintaining green spaces, maintaining public facilities, etc.)

In the road classification scenarios, the roads are divided into three levels. First, the collective street level connects the area to the surrounding streets. Second, the sub streets level connects the area internally. Finally, the pedestrian streets.

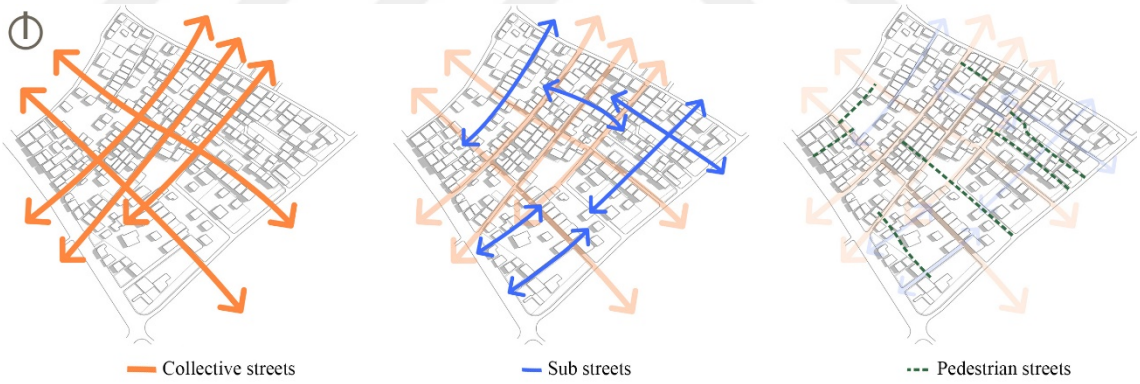

Figure 18 Road classification scenarios

The study area lacks an urban social center that could be the focal point of the urban form in the region. A center for the region is considered supportive of the intensification of the region's social, cultural, and economic activities. It helps to develop the economic structures of the population and improve their livelihoods.

Figure 19 New center area

As another point for improving the physical structure in the region, this thesis proposes the construction of new houses. It aims to improve the experience of rebuilding destroyed buildings and provide a model in which disaster risk reduction scenarios can be implemented in the region in the future.

Figure 20 New residential areas

Although there are empty areas in the study area, there are no green/open areas. Green spaces are essential in improving the quality of the urban environment and ensuring sustainability. The presence of these venues also helps integrate the population and alleviate post-disaster trauma by doing sports and outdoor activities in open spaces.

Figure 21 Green/open areas

As part of the concept applied in this field of study, this work aims to provide the interaction between man and the new urban environment. To achieve this, it proposes the creation of participatory agricultural areas where residents share their cultivation and care. These are expected to help relieve stress and shock after a disaster.

Figure 22 New participatory farmlands

Risk Reduction Scenarios

Achieving a sense of security is one of the goals on which the concept of district improvement depends. As a result, various risk mitigation scenarios have been developed for the area in line with local capacities and planning laws. Risk mitigation scenarios are at two levels, zone level, and building level.

Creating assembly areas is one of the essential risk mitigation scenarios at the regional level. These areas help protect, rally, and facilitate the relocation of populations to safer areas during a disaster. (Figure 23) shows the proposed locations of the assembly areas and their scope of impact within the region.

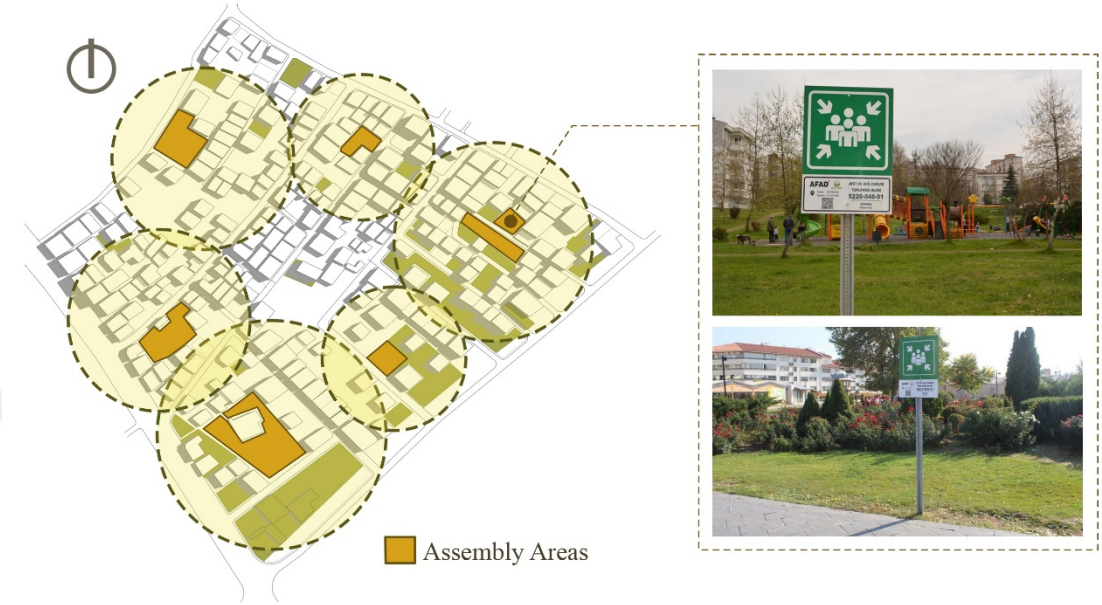

Figure 23 Assembly Areas

As mentioned earlier, the area is bordered to the east by the occupied territories controlled by the Israeli occupation authorities. Occupation is the cause and source of danger for the neighborhood. As part of increasing the residents' sense of security after the war, it is possible to use trees to create visual isolation between the area and the border. The area across the border was defined as the afforestation area.

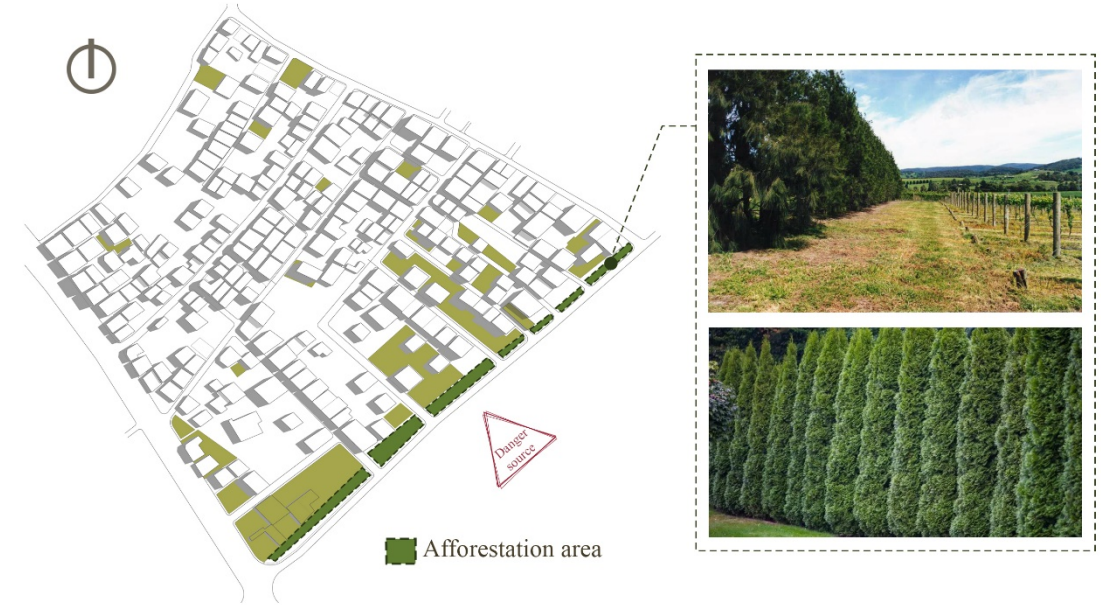

Figure 24 Afforestation area

Improving the street network at the regional level is one of the scenarios to reduce disaster risks and increase the resilience of the region against disasters. A good street network helps speed up the evacuation and transfer of residents in the event of danger. It also aims to speed up the evacuation process of the residents to the center of the area by orienting the pedestrian streets to the west.

Figure 25 Region evacuation movement

At the building level, the number of floors in the area should be determined as ground + 4 floors only so that the residents can vacate the house quickly and the number of residents is compatible with the infrastructure. In addition, an emergency exit used in emergencies is added, and in case of damage to the stairs inside the building, the buildings are evacuated as soon as possible.

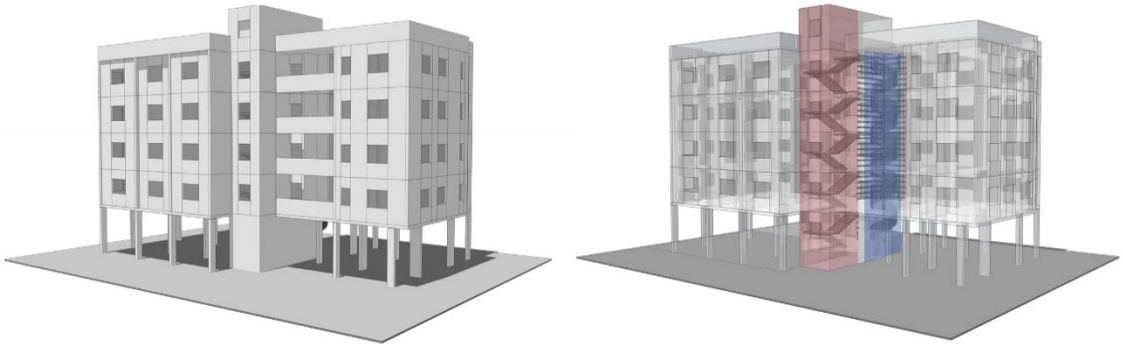

Figure 26 New residential design

One scenario that is useful in reducing risks is to keep the ground floors of buildings open so that they can be used to facilitate and protect residents in an emergency. Also, you can use it at regular times (like parking lots, events, and daily meetings).

Planning Strategies

Implementation of previous scenarios requires formulating decisions and planning strategies commensurate with the objectives of the overall framework. Decisions and strategies should be comprehensive at all levels. The implementation process requires planning decisions at levels (city, neighborhood, block, building).

City level:

- Developing the city's district plan and updating the land use laws according to the data in the field.
- Developing infrastructure at the city level and making it more flexible.
- Establishing temporary shelters in times of disaster and equipping them with appropriate infrastructure.
- Improvement and development of the street network in the city and between the neighborhoods.
- Pass laws that encourage the application of minimum requirements to reduce risks at the level of buildings and various facilities.

Neighborhood level:

- Allocating spaces for gathering and educating people on appropriate behavior in times of disaster.
- Allocating and expanding green spaces to improve the quality of life in residential neighborhoods.
- Establishing indigenous committees to examine the problems and expected risks of residential neighborhoods and to develop appropriate solutions according to the nature of each neighborhood.

Block level:

- To provide participatory spaces for the population to contribute to the integration of the population and restore their lives after disasters.
- Review building codes, disruptions, and percentage of construction on the site to improve the urban mass.
- Provision of open spaces within residential blocks that assist in the realization of sports and daily activities.

Building level:

- Establishment of laws determining the height of buildings/number of floors/number of flats/occupancy rate to be appropriate for the size of the infrastructure and compatible with disaster risk reduction policies.

- Adoption of emergency exits in all buildings and the main stairs.

- The use of high-quality building materials in construction can meet the safety requirements.

Implementation

Following the previous steps takes us back to building a complete neighborhood vision. The first step in the implementation process is to design land uses according to the new situation. Appropriate designs and schematic details of the areas within the area can then be developed to achieve the final shape of the post-disaster area. (Figures 27, 28, 29, and 30) Based on previous scenarios and strategies, show the new situation's order in the study area.

Figure 27 New situation land use

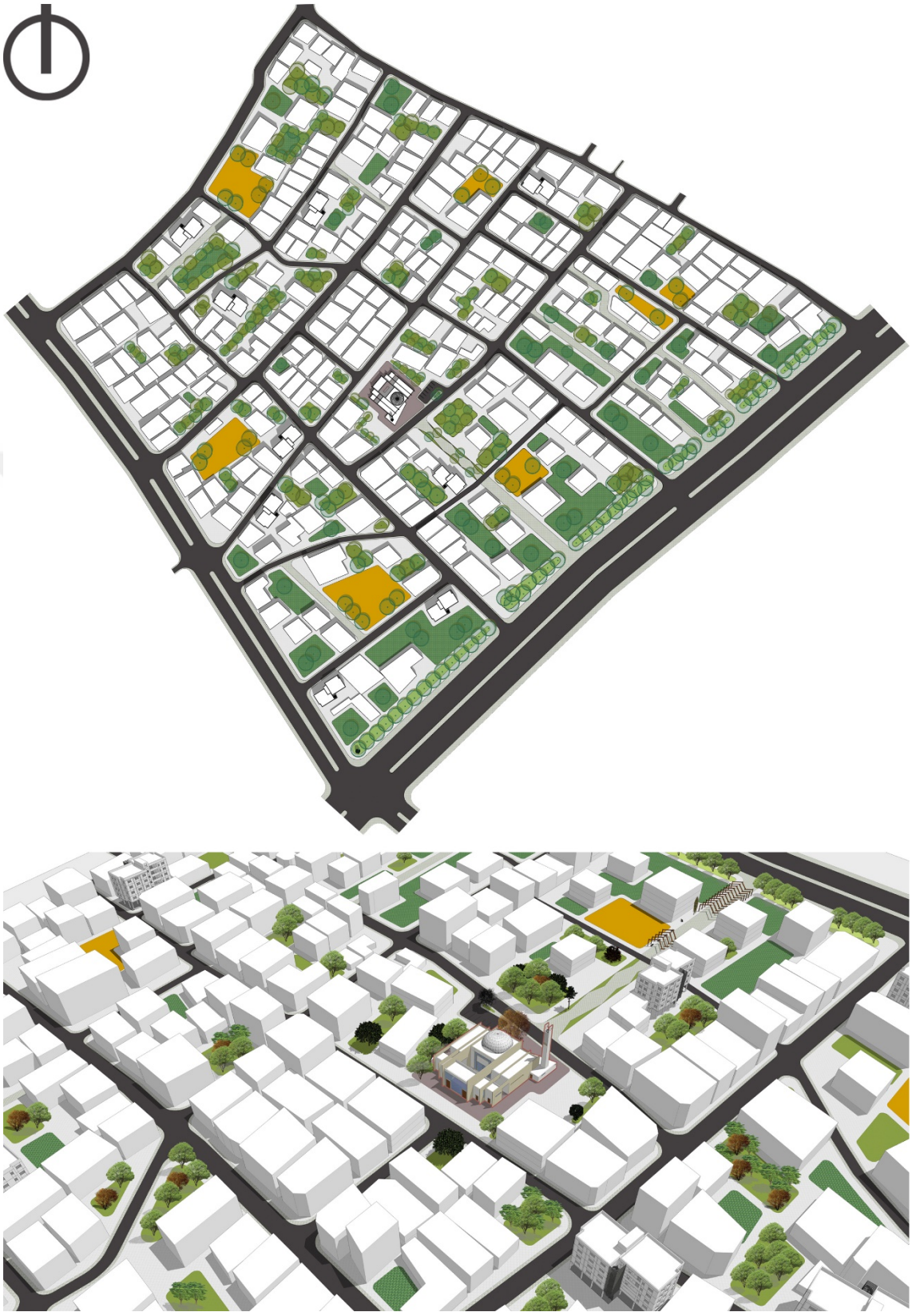

Figure 28 New situation planning and perspective

Figure 29 New pedestrian streets

Figure 30 New green areas and farmland

9. Conclusion

This study paved the way for creating an applied framework in planning and disaster risk management to help governments and public institutions create an integrated system in post-disaster urban development and planning. The general framework proposed by this study is a starting point for expanding the field of research and study. It aims to increase Palestinians' local capacity to respond to disasters scientifically and practically. It is also clear that the sequencing offered by this framework helps to clarify and increase the comprehensiveness of development plans, ideas, and scenarios.

Moreover, the fieldwork in this study demonstrated the importance of fieldwork, information gathering, and the need to establish national databases for various disasters to help build and develop local capacities. Here we can say that the new status of the neighborhood proposed in this study is a significant turning point in the urban environment of the neighborhood. Also, considering the development of scenarios to reduce disaster risks is a step in the right direction toward establishing and formulating national planning policies and strategies that help reduce disaster risks.

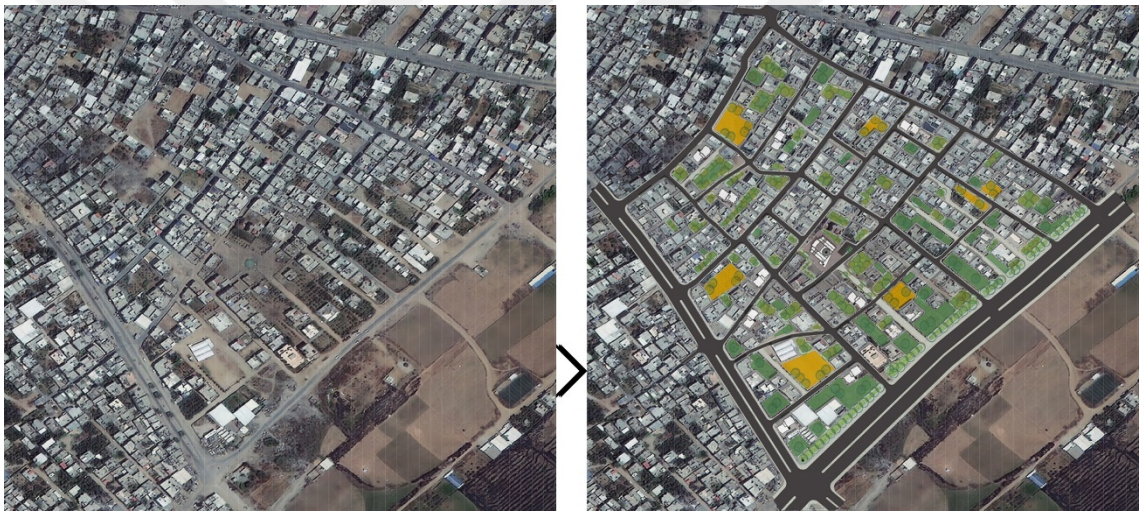

Figure 31 Situation before and after planning

The development of destroyed urban neighborhoods in this order and attention to the minor details increases the population’s confidence in post-disaster reconstruction and planning. Risk reduction is a fundamental requirement, as the human factor is the most critical factor affected by disasters and subsequent damage.

- The post-disaster re-planning and reconstruction process is a continuous process that does not stop with the completion of a phase.

- This study provided a model for developing the work step and urban planning policies and strategies to be practical tools in reducing disaster risks in devastated areas.

- Following these steps will help planners and decision-makers develop a broader vision for the process of replanning and rebuilding after disasters and wars.

- The development of destroyed urban neighborhoods in this order and attention to the minor details increases the population's confidence in post-disaster reconstruction and planning.

- The lack of planning and development scenarios suitable for the reconstruction/planning process leads to the deterioration of the infrastructure and helps to increase the effects of disasters significantly.

- Finally, Architecture cannot prevent war but can reduce its effects.

10. References

Al Aloul, M. 2007. *The destruction of cultural heritages by warfare and reconstruction strategies: lessons learned from case studies of rebuilt cities*. Master Thesis, University of Florida, United States, 104 p.

ALDabbeek, J. 2010. An Assessment on Disaster Risk Reduction in the Occupied Palestinian Territory. *An-Najah Univ. J. Res. (N. Sc.)*, 24(1): 1–46.

AYDIN, M., & Güner, S. 2013. Kültürel mirasta risk yönetimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 3(1): 70-81.

Bankoff, G., Frerks, G., & Hilhorst, D. 2013. *Mapping Vulnerability:" Disasters, Development, and People*: Routledge, UK, 256 p.

Bevan, R. 2007. *The destruction of memory: Architecture at war*: Reaktion books, Islington, 240 p.

Coward, M. 2008. Urbicide in Bosnia, *Cities, War, and Terrorism: towards urban geopolitics*: John Wiley & Sons Ltd, pp. 154-171.

Cutter, S. L. 1994. *Environmental risks and hazards*: Prentice Hall, USA, 413 p.

Cyr, J. F. S. 2005. At risk: Natural hazards, people's vulnerability, and disasters. *Journal of Homeland Security Emergency Management*, 2(2).

Doughty, P. L. 1971. From disaster to development. *Americas*, 23(5): 25.

El-Atrash, A. A., Salem, H. S., & Isaac, J. E. 2008. *Disaster Mitigation Towards Sustainable Development in the Occupied Palestinian Territories*. Paper presented at the Seismic Engineering Conference Commemorating the 1908 Messina and Reggio Calabria Earthquake, AIP Conference Proceedings, American Institute of Physics. Vol. 1020, No. 1, pp. 1934-1942.

Fawaz, M., & Ghandour, M. 2007. *The Reconstruction of Haret Hreik: Design Options for Improving the Neighborhood Livability. AUB-ArD Reconstruction Unit Document, pp 1-41* The American University of Beirut, Beirut.

GELDİ, S. 2020. *Savaş sonrası Beyrut'ta mekansal bellek, imge, travma*. Doktora Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, 303 s.

Hawajri, O. 2016. Natural disasters and complex humanitarian emergencies in the occupied Palestinian territories. *Emergency Disaster Reports*, 3(1): 4-51.

Hillis, H. 2016. *Reconstruction Strategies after wars and disasters in the Gaza Strip*. Master Thesis, The Islamic University, Gaza, Palestine, 205 p.

İSMEP. 2009. *AFET ZARARLARINI AZALTMAYA YÖNELİK ŞEHİR PLANLAMA ve YAPILAŞMA*: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi, İstanbul, 59 s.

Madu, C. N., Kuei, C.-H., Madu, I. E., Ozumba, B. C., Nnadi, V. E., Odinkonigbo, U. L., & Ezeasor, I. C. 2017. Introduction to Disaster Risk Reduction and Management, *Handbook of Disaster Risk Reduction & Management*. World Scientific Publishing Company. pp. 1-29.

Petti, A. 2016. Destruction and Reconstruction. Beit Sahour: DAAR.

Skat, & IFRC. 2012. *Sustainable Reconstruction in Urban Areas*: Swiss Resource Centre and Consultancies for Development and International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Switzerland, 195 p.

Tahir, M. 2011. *Post-War and Disaster Reconstruction Strategies in Palestine*. Master Thesis, An-Najah National University, Nablus, Palestine, 132 p.

UNDAC. 2014. Disaster Response Preparedness Mission to the State of Palestine. United Nations Disaster Assessment and Coordination team, 88 p.

UNDP. 2016. A proposal for issuing a law concerning distress risk management for the state of Palestine. Ministry of Foreign Affairs of Iceland, 25 p.

UNDP. 2018. Resilience against natural disasters project

UNHABITAT. 2014. Gaza Urban Profile-Gaza Crisis.

UNISDR. 2009. *Terminology on Disaster Risk Reduction*: United Nations International Strategy for Disaster Reduction, Geneva, Switzerland, 35 p.

Van Niekerk, D. 2011. Introduction to disaster risk reduction. USAID Disaster Risk Reduction Training Course for Southern Africa, United States, 59 p.

YILMAZ, F. H., & ŞAHİN, A. 2018. Kentsel Yıkımın Bosna ve Filistin Örnekleri Üzerinden Kentkırım Kapsamında Değerlendirilmesi. *SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU DERGİSİ*, 21: 92-106.

ÖZGEÇMİŞ

Zakaria Ibrahim Jomaa ALASSAR

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans 2019-2022	Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye
Lisans 2012-2017	Gazze İslam Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Mühendisliği Bölümü, Gazze, Filistin

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Araştırma Görevlisi Ağustos 2017 – Ekim 2018	Gazze İslam Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Mühendisliği Bölümü, Gazze, Filistin
Mimar- Yerel Danışman Ocak 2018 – Mayıs 2018	Katolik Yardım Hizmetleri Gazze, Filistin
Mimari Temmuz 2017 – Eylül 2017	Arap ve Uluslararası Gazze'yi İnşa Komisyonu Gazze, Filistin